CATALUNYA, ESCOLA I LLENGUA

Joaquim Arenas i Sampera

col·lecció nadal

Col·lecció NADAL

54

«Vaig veure un cel nou i una nova terra ...»

(Apoc 21. 1)

Joaquim Arenas i Sampera

CATALUNYA, ESCOLA I LLENGUA

LA LLAR DEL LLIBRE
Bergara, 3
08002 BARCELONA

És propietat de l'autor
© Els drets d'aquesta edició i presentació, incloent-hi el disseny de la coberta, són de:
La llar del llibre, S. A., 1986
Bergara, 3. 08002 Barcelona
Disseny de la portada de Jordi Fornas
Primera edició, abril del 1987
ISBN 84-7279-278-1
Dipòsit legal: B. 12.708 - 1987
Imprès a Catalunya. *Printed in Catalonia*
Sidograf. Gran Via, 11. 08908. L'Hospitalet

Introducció

Voldria aclarir d'entrada en els mots de presentació que aquest llibre ha suposat per al seu autor una contradicció angoixosa a l'hora de cercar-li el títol adient. El convenciment que la recuperació de la nostra identitat nacional no passa precisament per plantejaments fraccionaris de la realitat dels Països Catalans en qualsevol àmbit, sinó per mires de globalitat, ha estat el factor causant d'una angúnia, tanmateix justificada.

Certament, hi havia una solució fàcil i com a tal potser no adient. Desenvolupar treballs i propostes a partir de la normativa i d'estudis i d'informació existents i desenvolupar-los tot fornint un cos assagístic i pragmàtic que abracés els Països de parla catalana. Aquesta solució, sens dubte viable, hauria estat mancada d'allò que hom anomena vivència dels fets. La lletra impresa aporta dades, coneixement de situacions però aquesta metodologia de treballar damunt dels documents, vàlida per a la ciència històrica, no he cregut que fos viable a l'hora d'endegar un treball, d'aclarir conceptes, d'explicar fets immediats i propostes de previsió futura, i més quan no han estat viscuts en la realitat de l'afer quotidià.

Des dels anys de la Coordinadora d'Ensenyament i Llengua Catalana (CELC) (1974-79) que serví de lloc de confluència d'entitats promotores de l'ensenyament

de la llengua, de tots els Països Catalans i Andorra, fins avui mateix, la relació i la coneixença de les altres realitats, no m'ha estat aliena, però la finalitat del meu treball i l'honestedat que reclama l'obra escrita, no justificaven l'elecció del títol desitjat a la bestreta *Països Catalans, Escola i Llengua.*

Aquesta obra, titulada definitivament *Catalunya, Escola i Llengua* vol ser una aportació amb doble objectiu. Per una banda intentar situar els fets en una circumstància concreta i donar sense vacil·lacions les pautes que semblen a l'autor les més apropiades per catalanitzar l'escola tenint sempre com espill l'aspecte pedagògic i la normativa establerta on ha de reposar tot projecte escolar.

Per l'altra, que pugui servir de fil conductor a tots els sectors escolars, pares, alumnes i mestres que es proposen normalitzar lingüísticament l'escola que no és altra cosa que catalanitzar-la.

En poques paraules *Catalunya, escola i llengua,* intenta ser una guia per a aconseguir aquest objectiu.

Oferir un conjunt coherent, que sigui d'utilitat, és un altre objectiu d'aquesta obra. Això fa que alguns materials que la componen hagin estat publicats en revistes especialitzades o sectorials.

Un advertiment necessari. Cada capítol d'aquest llibre es pot considerar pel seu contingut i l'estructura interna un tot u, fet que suposa una certa i inevitable reiteració d'alguns conceptes que l'autor ha cregut positiva, en mires a la utilitat i utilització del mateix volum.

Si la lectura d'aquest llibre serveix per fer avançar la catalanització de l'escola, l'autor es dóna per ben pagat, car el seu propòsit no ha estat cap altre que fer una modesta aportació en aquest sentit.

J. A. i S.

1. El sistema educatiu vers la normalització lingüística

1.1. L'escola catalana

Concepte i definició

L'escola de Catalunya en la seva funció educadora i docent ha de portar a la pràctica aquelles prerrogatives pròpies de la institució escolar, entesa com a comunitat de docents i discents en ple exercici: sistematització, avaluació, orientació, professionalització i socialització. D'aquests cinc conceptes, quatre fan referència directa al que ha de ser la dinàmica escolar. Així, quan diem *sistematització* entenem l'escola com a ordenadora i seleccionadora de continguts i mitjans. Com una delegació de la societat exercirà l'*avaluació* de l'èxit obtingut quant a l'educació i instrucció. La *professionalització*, a mitjan i llarg termini, atendrà la inserció social dels alumnes. L'escola amb l'*orientació*, ajudarà els alumnes a conèixer-se ells mateixos i allò que els envolta i, d'aquesta manera, podran projectar el seu futur. Ara bé, la *socialització*, és a dir, educar en ordre a prendre consciència de pertànyer a una societat concreta, és la qüestió de caire més diferencial d'un centre educatiu en relació al fet nacional d'un país, als trets que li donen personalitat pròpia entre els pobles veïns i llunyans.

En certa manera la integració del subjecte educant en el col·lectiu humà al qual pertany, el seu arrelament a l'entorn on aqueix habita, condiciona també les qua-

tre primeres prerrogatives que defineixen l'escola. La socialització, però, les engloba totes. Tant és així que allò que en aquest sentit i durant molts anys ha esdevingut excepcional a Catalunya ha estat des de sempre un fet natural, sense objecte de discussió, en els països de civilització occidental.

No ha d'estranyar, doncs, que quan sorgeix la primera escola de l'època contemporània (1898) en la qual es fa l'ensenyament en català i amb continguts programàtics catalans, s'autoanomeni escola catalana. Catalana, qualificació sobrera si la manera natural de realitzar l'escola a casa nostra no hagués estat interrompuda per factors aliens a l'afer pedagògic. O, és que algú pot creure que algun país, en ús de les llibertats que li són pròpies, tingui l'escola d'esquena a l'essència de la seva personalitat i dels drets col·lectius del poble a qui ha de servir?

S'escau ara recordar el que Alexandre Galí va escriure, en unes circumstàncies molt semblants a les viscudes quan les primeres escoles emprenien les vies de catalanització fa quinze o vint anys:

«És hora —digué el conferenciant—, que ens entenguem sobre el significat i l'abast de ço que anomenem escola catalana i que prenem com a programa i bandera d'acció. La significació d'escola catalana no podem limitar-la a les institucions que neixen o es transformen sota el signe explícit de la catalanitat, ni en cap sentit parcial de política docent. En termes absoluts l'acció per escola catalana assoleix la seva forma més intensa i més fecunda en el desvetllament de la consciència col·lectiva per les coses d'ensenyament. El dret a regir les institucions de cultura que han d'educar els nostres fills; la voluntat docent com a signe de redreçament col·lectiu; el desig d'una organització adaptada als ideals més exigents; la necessitat d'una escola on totes les perfeccions siguin realitzades,

heus aquí les aspiracions en què cal estrebar una acció d'escola catalana ben orientada.

»La infiltració d'aquest esperit en la col·lectivitat és la millor garantia per a l'assoliment de la màxima catalanització escolar en totes les circumstàncies i ocasions mentre no vinguin les solucions d'ordre polític que permetin estabilitzar l'organització docent en el règim de govern que constitueix l'aspiració de Catalunya. La voluntat docent desvetllada en la col·lectivitat actua d'una manera constant, fa pressió sobre tota mena d'institucions i aprofita tots els recursos per fer-se valer i catalanitzar l'ensenyament, donat que l'escola explícitament catalana, per més que s'estengui ha de tenir sempre un camp d'acció limitat, i, sobretot, esperona a una millora general dels sistemes i institucions, que en certa forma produeix els efectes d'una veritable creació, donat l'abandó clàssic de les organitzacions a què ens té avesats un règim de govern secular i incorregible.

»Aquesta significació d'escola catalana presa al bell fons de la consciència col·lectiva, no perilla d'establir cap cisma. Engloba tota mena d'acció, agermana la creació d'escoles netament catalanes amb l'acció catalanitzadora a l'interior de tota mena d'institucions docents i tot ho fa igualment bo o aprofitable o necessari.

»Però, amb tot, cal no oblidar un fet d'una importància excepcional. El redreçament de la voluntat docent dintre el període actual de la lluita per la conquesta al dret de la vida pròpia, imposa la creació del tipus d'institució que anomenem escola catalana, en la qual la nostra voluntat es pugui realitzar totalment i amb la màxima perfecció. Tot el que es pugui obtenir a través d'institucions que no siguin nostres són aprofitaments, aproximacions, no podran ésser mai l'expressió pura, l'afirmació categòrica de la nostra voluntat. Serà petita, serà poc extensa, l'escola catalana,

però serà sempre la concreció viva de la nostra voluntat que si no naixia i no es realitzava en una forma corporal completa perillaria d'esvair-se com una concepció ilŀusòria. Cap altra acció catalanitzadora seria explicada ni justificada. Mancaria l'argument cabdal i més contundent de la personalitat i de la seva capacitat productiva.

»Però encara hi ha més. Dintre aquesta organització integral que anomenem escola catalana, hi ha un aspecte més absolut que concreta més que cap altre el sentit de l'escola catalana i que hem de posar a cobert de tot mal si volem que la nostra voluntat docent tingui veritable alè de vida. L'escola catalana estricta no la constitueixen unes parets i un rètol, sinó un pensament pedagògic català. I el pensament pedagògic ens l'hem de formar nosaltres els catalans, no pas tancant els ulls al que es digui i es faci fora, però sí en el recés més íntim del nostre castell interior, allà on ni les escomeses ni els enganys contra la llibertat no puguin arribar mai, allà on la independència és absoluta perquè només hi viu l'esperit que les cadenes no lliguen ni les parets no reclouen [1].»

L'escola catalana com a comunitat educativa de mestres i alumnes serà aquella que es realitza en llengua i continguts catalans. En un concepte més ampli i com a institució, la trobem definida en la citació anterior de manera que el primer enunciat és la conseqüència concretada del concepte institucional prodigat per Galí.

Justificació pedagògica, social i científica

Només la anormalitat pot excusar que iniciem unes ratlles de justificació sobre la catalanitat de l'escola. Som, però, en el camí de la normalització, la fita de

1. Butlletí de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Núm. 4, 1931.

la normalitat resta lluny encara. Exposem, doncs, les bases on descansa el raonament de l'escola en llengua i continguts catalans:

Justificació pedagògica:

a) Per l'objectiu mateix de l'escola: fer ciutadans integrats a la societat on viuen, arrelats al país i capaços d'estimar-lo i transformar-lo i amb un coneixement ampli del món que els permeti d'interpretar-lo.

b) Necessitat d'una escola inserida al medi que parteix del que el nen és per a desenvolupar les seves capacitats. Evitant l'error de separar l'escola de la vida global i real del país.

c) És obligat fer referència al fet històric que els moments de més alta qualitat pedagògica han coincidit amb els dies de més gran catalanització de l'escola, ja que ambdues coses, catalanització i renovació impliquen una pedagogia basada en la psicologia i en els corrents de la nova escola.

d) I el darrer aspecte que no podem silenciar és el del respecte al nen. Moltes vegades se l'ha tret a col·lació per justificar un aprenentatge que seguís exclusivament la via lingüística que porta de la llar d'on prové en arribar a l'escolaritat. És evident que el nen no és un concepte eteri o abstracte i l'escola, com a projecte pedagògic que és i que ja hem enunciat, ha de contemplar com li arriba el noi i com n'ha de sortir, amb la preparació necessària per a ésser membre de la societat que l'espera.

Justificació social:

a) En primer lloc, l'escola com a projecte pedagògic ha de donar a tots els nois i noies els mateixos instruments per tal de poder desenvolupar-se en les mateixes condicions, no fent de la llengua un instrument de discriminació.

b) Segonament, la integració de tots els infants de Catalunya en una mateixa comunitat ha de ser una voluntat global del país, i per tant un objectiu primor-

dial de l'escola, una comunitat que ha de tenir per vincle més sensible la llengua. I això sense restar res a ningú, sinó en el sentit d'una addició positiva.

c) Podem afegir encara un aspecte prou important des d'un punt de mira sociològic i és la discriminació que suposaria per a l'alumne actual, quan arribés a adult, el desconeixement de la llengua i cultura del país, dins la societat catalana que irreversiblement camina cap a la plena identitat. Aquest alumne d'avui seria l'home de demà presa d'una marginació que l'obligaria a fer en l'edat adulta allò que no feu de noi o adolescent.

Bases científiques del tractament lingüístic:

a) L'aprenentatge de dues llengües —la familiar i una altra o més— ha estat demostrat que és beneficiós i avantatjós per a l'infant quan els estudis fets per psicòlegs i pedagogs manifesten de manera clara que els alumnes amb domini de dues llengües aconsegueixen resultats més bons que els monolingües en qualsevol tipus de prova verbal o d'intel·ligència. (Peal i Lambert, 1962; 1983.)

b) Que l'ensenyament en català per a tots els alumnes d'una aula sense distinció per la llengua familiar és científicament avalat i pràcticament demostrat en unes condicions concretes de no menysteniment de la llengua de la llar, d'adhesió dels pares al programa aplicat de voluntat col·lectiva d'aconseguir una societat amb domini de la llengua pròpia. (Cummins, 1981.)

c) L'edat cronològica i el nivell educatiu facilita l'aprenentatge de l'altra llengua, tant és així que Lambert (1981) afirma:

«En aquella comunitat en què hi ha desig estès i conscient d'aconseguir una societat bilingüe cal donar prioritat en els inicis de l'escolaritat a la llengua o llengües que tenen menys possibilitat de desenvolupar-se.»

Breu cronologia històrica

1716 Amb la supressió de les institucions catalanes d'autogovern, l'absolutisme borbònic promulga el «Decreto de Nueva Planta», pel qual el català és oficialment bandejat de l'ensenyament.

1749 Resistència a favor del català com a llengua d'ensenyament. El pedagog Baldiri Rexach publica, l'any 1749, *Instruccions per l'ensenyança de minyons*, seguint l'escola de Port Royal.

1768 El rei Carles III ordena que tot l'ensenyament es faci en llengua castellana.

1814 Joan-Pau Ballot publica *Gramàtica i apologia de la llengua catalana.*

1898 Comença el procés de recuperació de l'Escola Catalana en llengua i continguts: Col·legi Sant Jordi de Francesc Flos i Calcat.

1913 Aprovació de les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans.

1914 Creació de la Mancomunitat de Catalunya. Comença a perfilar una forma d'autogovern que inicia una tasca de redreçament cultural. Alexandre Galí organitza la primera Escola d'Estiu per a la formació del professorat.

1923-1930 Repressió de l'ús del català a l'escola (Dictadura de Primo de Rivera) i de les escoles en vies de catalanització. Resistència a la castellanització: Mútua Escolar Blanquerna i Ateneu Politecnicum (Barcelona) i altres arreu del país.

1931 Instauració de la II República. La Generalitat crea l'Escola Normal per a ensenyants. Decret de bilingüisme, Marcel·lí Domingo.

1932 El català, llengua oficial de Catalunya. Pompeu Fabra publica el *Diccionari de la llengua Catalana.*

1936-1939 Guerra Civil.

1939 Repressió franquista contra la llengua i cultura. El català és bandejat de l'escola.

1947 Comencen les primeres classes de català fora de l'àmbit escolar. Set escoles incorporen el català clandestinament.

1961 Es funda Òmnium Cultural, associació promotora de la cultura i llengua catalanes. Portà a terme una gran difusió de classes de català als diversos àmbits.
Fundació de la Junta Assessora per als Estudis de Català (JAEC) que va atorgar Certificats de Capacitació per a l'ensenyament de la llengua catalana.

1966 Creació de l'Escola de Mestres Rosa Sensat.

1968 Any Fabra.

1969 Conseqüència de l'Any Fabra fou la Campanya «Català a l'escola».

1970 Llei General d'Educació General Bàsica (EGB). Comença el període de permissió del català a l'escola.

1971 Al País Valencià es crea el Secretariat de l'Idioma.

1972 Dictamen jurídic del Col·legi Oficial d'Advocats de Vic, Osona, sobre la legalitat de l'ensenyament del català i en català basat en la Llei d'EGB (1970).

1973 Comencen les grans campanyes locals a favor de l'ensenyament del català a l'escola. Remarquem Cornellà de Llobregat.

1976 Primers cursos de Reciclatge per a mestres organitzats per les Universitats de Barcelona.

1978 Instauració de la Generalitat Provisional. Reial Decret que incorpora la llengua catalana a l'escola i possibilita l'ensenyament en català. Es crea el Servei d'Ensenyament del Català dins el Departament d'Ensenyament per a coordinar i promoure les classes de llengua i en la llengua.

És el primer Servei creat per la Generalitat restaurada.

1979 Aprovació de l'Estatut de Catalunya, que defineix el marc legal de la Catalunya actual. El català, llengua pròpia i oficial de Catalunya.

1980 Traspassos de competències d'ensenyament a la Generalitat.

1981-1983 Les escoles de Catalunya disposen de programes i orientacions pròpies dictats pel Departament d'Ensenyament.

1982 Es generalitza l'obligatorietat de l'ensenyament del català en una o dues assignatures.

1983 El Parlament de Catalunya aprova la Llei de Normalització Lingüística, que facilita el camí de recuperació de la llengua i la cultura catalanes.
Es produeix una gran difusió d'ensenyament del català a nens no-catalanoparlants aplicant el Programa d'Immersió impulsat pel Departament d'Ensenyament.

1.2. La normalització lingüística a l'escola[1]

Què vol dir normalitzar l'escola?

La paraula normalització pot sonar encara per alguns sectors d'ensenyants com un paradigma que cal observar amb més o menys rigor, que ha estat incorporat a l'escola i als centres educatius arran del canvi polític que ha sofert el país de deu anys ençà. Com una mena de pràctica tangencial a l'acció educadora de l'escola. Res més lluny de la realitat que es proposen els objectius normalitzadors de la llengua.

Per la seva mateixa definició la normalització lingüística esdevé una empresa de superació. La diferència que hi havia i hi ha encara entre la situació no desitjable i aquella altra que es vol assolir és caracritzada pels objectius que es proposen i pels mitjans que s'hi esmercen per obtenir-los.

Aquests objectius normalitzadors només es podran aconseguir a través d'una acció continuada que relacioni els fins i els mitjans i s'insereixi en el moll mateix de la missió social i educadora de l'estructura docent. També és cert que tota acció que es proposa modificar una realitat en una altra diferent i superior, per a ser efectiva, s'ha d'adreçar a una línia progressiva.

Arrancant, doncs, de la realitat, haurem d'establir quines són les mancances de la nostra escola, per ser

1. Butlletí dels Mestres, núm. 208, Barcelona 1986.

precisament fidel al seu mateix concepte i arribar a la determinació dels objectius en funció d'aquestes mancances amb l'organització escolar que calgui, amb la previsió dels problemes possibles i les solucions adequades en el seu moment. I després passar ja a l'aplicació, a la praxis del projecte.

Serà molt difícil per al pedagog que manté quotidianament contacte amb l'aula conservar una dicotomia entre el que ha de ser l'escola com a planificació educativa i el que anomenem projecte lingüístic.

La normativa vigent ens marca uns mínims de l'ensenyament del català i del seu ús com a llengua vehicular d'ensenyament.

L'estudi de les necessitats haurà de començar per veure els buits existents, si hi són. Si a cada nivell l'ensenyament de la llengua hi és fet amb la qualitat que cal i en la quantitat d'hores establerta; si les assignatures en català són ensenyades de debò en català i en els cursos i matèries establertes.

Hi ha uns objectius que l'escola ha de planificar per a aconseguir en un termini concret. No oblidem, però, que n'existeixen uns altres de globals que ja estan previstos per la mateixa legislació i que independentment de la planificació pròpia i específica, l'escola ha d'assumir com a un mandat superior nascut de la mateixa sobirania popular. Entre ells sobresurt el que fa referència al coneixement que han de tenir els alumnes de les dues llengües oficials en acabar l'Educació General Bàsica.

El projecte educatiu de l'escola demana planificació també lingüística. Planificar és en certa manera preveure o anticipar les activitats en relació als resultats o situacions anteriors, o la mateixa situació actual, els recursos materials i els personals disponibles i les finalitats que es pretenen assolir.

Una bona planificació lingüística serà aquella que, inserida en projecte educatiu global, ajusta al màxim

el llistó de les possibilitats dels recursos escolars tant personals com materials, a l'exigència de la normativa i sobrepassa aquesta exigència en tots els casos que els recursos ho permeten.

Entre les mesures que haurà de preveure la planificació del projecte lingüístic és la d'una correcta assignació del professorat als cursos segons el domini que tingui de les dues llengües oficials. Així, per ordre del Conseller d'Ensenyament, als cursos de Parvulari i de Cicle Inicial, cal que la direcció del centre hi assigni professors amb domini del català i també li caldrà establir una adscripció general del professorat que permeti l'ús del català com a llengua d'ensenyament en les matèries i cursos definits per la normativa.

L'escola que denega el projecte lingüístic dins el marc del projecte educatiu global està acostant-se a la conjunció del significant i el significat del terme, de tal manera que l'acció reconversora ha de ser una obra de tots els seus pilars fonamentals, pares, mestres i alumnes.

L'escola catalana, no és només per a mestres catalans «de tota la vida». L'escola catalana ha de ser obra de tots, d'antics i nouvinguts, perquè les actituds compten tant com la mateixa llengua. I és aquesta actitud positiva, al cap i a la fi, vers el fet educatiu arrelat i propi, que materialitza d'una manera específica, concreta, profunda per fer escola.

Per què cal normalitzar l'escola

Els interessos de renovació i de reconversió de l'escola en el cas concret de països que han sofert una llarga opressió cultural estan íntimament vinculats amb les expectatives de llibertat de tota la societat. Essent l'escola el fogar on es formen els ciutadans del demà, és raonable i fins i tot necessari que els pressu-

pòsits educatius s'orientin en funció del projecte de societat que aquesta reclama per al seu futur.

Aquest és el cas de Catalunya. Partint de la realitat sociològica del país, sense oblidar el passat, cal preveure un futur sense discriminacions culturals i lingüístiques. I així, per mitjà de l'escola que correspon a tot poble que gaudeix de llibertats bàsiques, anar configurant aquesta societat futura.

Hi ha una justificació pedagògica de l'escola en llengua i continguts catalans i també unes justificacions d'ordre social i científic, ja exposades al capítol 1.1.

Objectes de la normalització

La planificació adduïda al primer apartat d'aquest escrit quant al projecte lingüístic dels centres té per base legal la Llei de Normalització Lingüística i la normativa que desenvolupa. Aquesta Llei cal llegir-la en cert sentit en la perspectiva que recull en bona part la legislació anterior pel que fa a l'ensenyament. Aporta quatre punts bàsics i innovadors:

1. Declara el català llengua pròpia de l'ensenyament a Catalunya.
2. Els infants tenen dret a rebre l'ensenyament en llur llengua habitual.
3. Els professors han de tenir coneixement de les dues llengües oficials segons les necessitats del servei.
4. La llengua de l'Administració Escolar serà el català.

Les escoles, doncs, hauran d'oferir, han d'oferir l'ensenyament en català al primer ensenyament; és a dir, a l'Educació Preescolar i al Cicle Inicial, i això a totes les escoles i a tots els nens. Si el català és la llengua pròpia de l'ensenyament, l'escola l'ha de tenir com a vehicular de docència tant per als alumnes que la tenen com habitual com per aquells que essent el castellà la seva llengua familiar, desitgen l'ensenyament en català.

Els objectius de normalització són, doncs, tots els sectors que componen la societat escolar, pares, mestres i alumnes. Tots han de ser presents en el projecte lingüístic de l'escola.

Els alumnes són l'objecte directe de l'educació i per aquesta causa han de tenir consideració prioritària en el projecte lingüístic.

L'escola haurà d'aportar tots els recursos organitzatius i tècnics perquè no siguin regatejats a l'educand cap dels drets lingüístics i culturals.

La primera mesura a desenvolupar serà l'estricte compliment de la normativa, considerada en la seva globalitat com els mínims d'aplicació exigibles.

L'alumne, com a persona de la societat que rep educació, esdevé receptor d'una influència educativa sistematitzada fora de la llar i per aquesta mateixa raó necessita que la presència de la llengua pròpia de l'ensenyament no resti reduïda a una vida acadèmica estricta i reclosa a l'aula. La presència del català ha de ser real a la vida escolar, en l'ús col·loquial en la relació de la comunitat educativa.

És als professionals de l'ensenyament, als qui pertoca potenciar el projecte de catalanització. Sens dubte la normalització lingüística es fa amb mestres normalitzadors. I tot mestre pot ser-ho i ha de ser-ho.

Sovint ens trobem amb actituds normalitzadores de professors que encara no han assolit un domini oral del català, però ningú no pot dubtar de la seva bona disponibilitat i esforç per aconseguir-ne la competència lingüística que reclama l'escola de Catalunya i el suport decidit a la tasca de reconversió escolar.

I aquest és sens dubte un pas important. El punt d'arrancada. Tot seguit vindrà l'adquisició necessària de la llengua i de la mateixa pràctica en la docència. Objecte de normalització n'és també el mestre, doncs.

Perquè li ha calgut i li cal encara una actualització lingüística.

Cada curs existeixen més mitjans a l'abast del professorat per aprendre català. Saber català és un dret de tots els nois i noies de Catalunya, però és una exigència per als mestres en el vessant professional més delicat i subtil.

No es pot deixar de banda els pares, educadors naturals i nats dels seus fills. Les accions de normalització que es programin hauran de partir d'una informació cultural, dels seus drets, que fomentin actituds positives envers el fet català com ja es fa en moltes escoles. És una acció d'arrodoniment i coherència de la voluntat normalitzadora. Respectar els pares dels alumnes com a tals i com a ciutadans també suposarà accions de caràcter senzill però prou indicatives com ser que siguin escrites en català també les comunicacions que els són adreçades.

Dues llengües a l'escola i el seu tractament

La llengua catalana és la pròpia i oficial a Catalunya. La llengua castellana per ser la llengua de l'Estat també hi és oficial.

La Llei de Normalització Lingüística proclama el català llengua pròpia de l'ensenyament a Catalunya.

La situació sòcio-lingüística del nostre país presenta una realitat tal que fa que uns nens arribin a l'escola amb el coneixement d'una sola llengua, el castellà, sobretot a la Catalunya urbana on resideix el 70 % de la població i que uns altres alumnes, fills de famílies autòctones i catalanoparlants s'incorporin a la vida escolar amb el domini oral de dues llengües, la familiar, el català i l'apresa fora de la relació filial, el castellà.

Aquest fet, d'entrada suposa desavantatge per uns alumnes que si l'escola no actua com a factor compensador, podria esdevenir amb facilitat una discriminació.

Observem aquestes dades de l'any 1982:

a) La situació lingüística dels alumnes que aboca: per a l'EGB, 855.124 alumnes.

59.9 per cent de nois i noies, que saben expressar-se en català.

33,7 per cent catalanoparlants exclusius.

12,6 per cent bilingües.

13,7 per cent de castellanoparlants que saben expressar-se en català.

24,4 per cent entén el català.

15,6 per cent no entén el català.

b) La distribució territorial tant d'alumnes com de professors amb domini del català.

En aquest sentit veiem com en els Serveis Territorials de Barcelona la presència del català parlat per aquests sectors és menor que la mitjana de Catalunya.

Mitjana de Catalunya	
presència del català	
alumnes d'EGB	*Àrea metropolitana*
56,18 %	47,22 %

Analitzant les comarques trobem que n'hi ha quatre on el català és menys present i són les més poblades de Catalunya i que tenen l'índex més elevat d'immigració.

Alumnes:	Baix Llobregat	36,11 %
	Vallès Occidental	45,54 %
	Barcelonès	51,67 %
	Garraf	52,67 %

Aquestes dades són prou eloqüents. Fan entendre que el projecte lingüístic en tots els casos haurà d'ana-

litzar amb precisió objectiva la realitat escolar i tenir com a fita el desenvolupament i perfeccionament cada dia més gran i continuat de l'idioma. Això demana també una anàlisi escola per escola. Veure i esbrinar la situació concreta i les possibilitats que es tenen. Graduar les dificultats i no ignorar-les quan n'hi hagi, com un fruit de recerca contínua de millorament en els esquemes d'acció del projecte educatiu, cosa que no es podrà fer a l'engròs sinó a través d'un procés longitudinal en el temps, de previsió, d'aplicació, de rectificació i de replantejament davant una actuació donada.

En certs sectors territorials, doncs, la situació és clara. La poca presència del català a l'escola com a llengua d'ús habitual és òbvia. Tenim així el termòmetre que ens permet saber on som i el camí que ens cal recórrer encara per aconseguir la normalitat de la via actual de la normalització. Aquests nivells de coneixement per part de mestres i alumnes fan preveure diversitat de situacions escolars ja que les variables que intervenen en la realitat lingüística d'una escola van des del coneixement que tenen els mestres de la llengua, el que en tenen els alumnes i les actituds d'uns i altres i dels mateixos pares.

L'objectiu és clar, en finalitzar els estudis obligatoris els alumnes han d'entendre, parlar i escriure els dos idiomes oficials.

Aquest objectiu proclamat per la Generalitat de Catalunya des de la seva reinstauració l'any 1977, constituïa amb anterioritat una voluntat privada de les escoles actives. L'aplicació docent d'aquest objectiu era tolerada per l'Administració. El model que s'hi aplicava generalment era el bilingüisme a l'aula. És a dir, en un mateix nivell cada nen era ensenyat i educat pel mestre segons la llengua que parlés a casa seva.

Avui encara, aquest tractament didàctic es materialitza en algunes escoles. Com a model generalitzat,

però, ha desaparegut ja que amb freqüència, els resultats obtinguts, malgrat l'esforç de la doble programació i praxi docent per part del mestre, no eren els desitjables. Sovint els alumnes no-catalanoparlants acabaven l'EGB sense el domini oral del català i el fet d'una presència continuada de les dues llengües produïa interferència en els aprenentatges i en moltes ocasions una situació diglòsica per a la llengua catalana ja que, parlada només per un sector dels alumnes, el seu ús col·loquial era substituït pel castellà, idioma conegut de tots. Cal recordar, parlant del tractament lingüístic, que la Llei exigeix que s'ofereixi l'ensenyament en català als alumnes de parla familiar catalana i així mateix als de parla familiar castellana que els seus pares ho desitgin, això a Parvulari i a Cicle Inicial.

Per tant, els centres educatius han de tenir present el respecte o l'opció dels pares de parla castellana i programar un tractament compensatori de desigualtats lingüístiques tenint present el dret individual d'aquests progenitors i l'objectiu marcat quant al coneixement dels dos idiomes.

Un altre model de tractament lingüístic és l'anomenat Programa d'Immersió, força generalitzat actualment. És aplicable en aules d'alumnes no-catalanoparlants en majoria. Consisteix a immergir l'infant en l'idioma que des del primer dia serà llengua vehicular de classe sense oblidar el conreu de la parla familiar.

Totes les activitats de classe es realitzen en català per a tots els nens de l'aula, els quals per la seva mateixa edat presenten les condicions de plasticitat mental més adequades per a l'adquisició de llengües.

Immers, doncs, l'infant en un ambient catalanoparlant des d'un bon començament, el desenvolupament de l'adquisició de la nova llengua fa que assoleixi un bon nivell de català parlat abans de començar el procés d'aprenentatge lectoescriptor que el farà sense cap dificultat.

En una situació d'immersió és capital el tractament educacional que s'apliqui de forma global al grup-classe, la cura d'una programació de continguts estricta, pròpia del nivell, l'exigència del mateix tutor en el compliment rigorós de l'horari de les activitats previstes.

Quan existeixen dificultats insuperables que només les mesures organitzatives poden pal·liar i encara de forma parcial, existeix un model alternatiu de tractament lingüístic que anomenem Programa Progressiu d'Intensificació de la Llengua.

Es tracta d'intensificar l'ús del català com a llengua d'ús vehicular en unes activitats concretes i en un horari concret o fer sistemàticament les activitats de la primera sessió de treball en català i en castellà les de la segona, o a la contrària.

Aquest Programa Progressiu, aconsegueix una adquisició més lenta de la llengua però el seu rendiment, com és lògic, supera en molt un català après en quatre sessions setmanals amb caràcter d'assignatura.

Altres models de tractament lingüístic existeixen i tant dels anteriors com d'aquests mateixos la bonesa o deficiència serà detectable pels resultats obtinguts que són fixats en les orientacions i programes com a objectius bàsics a assolir: aconseguir un nivell de comprensió, d'expressió verbal, de lectura i escriptura pròpia del nivell en acabar el Cicle Inicial.

La bonesa del bilingüisme i de l'ensenyament en llengua territorial

Avui en dia i mentre el món sigui món hi haurà opinions contraposades sobre qualsevol fet i si aquest té un perfil pedagògic encara amb més raó, ja que tan sols en ciències pures poden permetre's de pronunciar axiomes.

El bilingüisme ha tingut detractors i defensors; el bilingüisme entès com un aprenentatge de dues o més

llengües en l'edat escolar. Quan les opinions eren contradictòries s'imposà de cercar els estudis efectuats pels experts en la matèria i les conclusions a les quals havien arribat. La bonesa del bilingüisme entès com aprenentatge i coneixement de dues llengües va restar demostrada a bastament l'any 1962 quan Peal i Lambert varen poder conèixer les deficiències que nens i nenes franco-anglesos de Montreal presentaven en la seva condició de bilingües, tal com pretenien que havia de ser les conclusions de la Conferència Internacional de Bilingüisme del 1928 a Luxemburg i les resolucions de la UNESCO del 1951 a París. El resultat d'aquesta investigació i de moltes altres que s'han fet posteriorment han demostrat que els alumnes amb domini de dues llengües aconsegueixen resultats més bons que els monolingües en qualsevol tipus de prova verbal o d'intel·ligència.

D'allò se n'han després estudis i explicacions de resultats per part de diversos autors —Grup de la Universitat de McGill del Canadà, Cummins, Mulcay— per esmentar-ne alguns, els quals expliquen clarament la causa per la qual hi ha alumnes que poden ser escolaritzats en la llengua familiar i d'altres que cal que ho siguin, o poden ser-ho en la llengua que adquireixen en segon lloc; en el cas del Programa d'Immersió seria la llengua de l'escola. Tant és així, que després d'aplicar un Programa d'Immersió i, per tant, de canvi de llengua familiar per llengua d'escola, al Col·legi Sant Lambert de Montreal, Lambert, el psicòleg, arriba a aquest plantejament:

«En aquella comunitat en què hi ha desig estès i conscient d'aconseguir una societat bilingüe o multilingüe cal donar prioritat en els inicis de l'escolaritat a la llengua o llengües que tenen menys possibilitat de desenvolupar-se» (Lambert, 1981, pàg. 10).

Lambert distingeix dues menes de bilingüisme en aquest estudi, l'additiu, que correspon a alumnes que

segueixen programes d'immersió de manera voluntària i així incorporen una nova llengua sense perdre la de casa, i el bilingüisme substractiu, que es donaria en grups socials de baix prestigi, en els quals adquirir una nova llengua de manera precoç es faria en devaluació de la llengua familiar a causa del menysteniment dels factors sòcio-culturals.

La situació que presenta la societat catalana és molt semblant a l'exposada per Lambert. Hi ha un desig «estès i conscient» del coneixement del català. Tanmateix, Cummins, referint-se a la interdependència lingüística, avala una escolaritat feta en una llengua base d'aprenentatge que no sigui la primera o familiar. El nivell de competència en una segona llengua que un infant bilingüe assoleix és parcialment en funció del tipus de competència que ha desenvolupat en la primera llengua al moment de començar l'exposició intensiva de la segona.

Des d'un punt de vista psicològic i per tant atenent l'estudi dels fenòmens de la conducta i dels processos mentals, es pot afirmar que hi ha infants que en unes condicions donades, poden fer els aprenentatges en una altra llengua que la familiar o materna.

El Programa d'Immersió, una modalitat adequada

La realitat de l'escola catalana en llengua i continguts hauria de ser un fet normal en el nostre país, si l'aplicació de la legislació vigent i els recursos disponibles tant professionals com materials fossin també els normals d'una societat europea. Però el mal és que no és així i les dades aportades prou expliciten aquesta anormalitat.

Els inconvenients, les dificultats, però, no poden pas servir de fre i és per això que entre els projectes suggerits per al tractament de la llengua al Parvulari,

per possibilitar que les escoles ofereixen l'ensenyament en català des d'aquest nivell, s'ha proposat l'anomenat Programa d'Immersió. Aquest programa va adreçat a escoles on el nombre de nens no-catalanoparlants és majoritari al primer ensenyament.

Per què el Programa d'Immersió?

— Per les mateixes raons socials i pedagògiques que justifiquen l'escola en llengua i continguts catalans, raons ja citades (pàg. 17).
— Per ésser l'edat del Preescolar i Cicle Inicial la més plàstica i adequada per a l'aprenentatge de llengües.
— Per l'adequació al nivell educatiu. A Batxillerat i a Formació Professional un alumne pot fer ús del català i del castellà indistintament, però al primer ensenyament és als inicis de la vida cultural, descobreix el món de la cultura escrita i convé que no es donin interferències.
— Perquè sense oblidar el conreu de la llengua castellana s'aplica més intensitat a la llengua desconeguda en el moment oportú.

En l'aplicació d'un programa concret a l'escola, el primer que es requereix és que estigui en consonància amb les disposicions legals vigents.

Per a l'aplicació del Programa d'Immersió cal que els pares dels alumnes hi estiguin motivats, que tinguin actituds positives vers el Programa i l'acceptin de ple. Recordem que el dret a tenir el primer ensenyament en la llengua habitual és ben explícit al Títol II de la Llei de Normalització Lingüística.

Didàcticament el Programa d'Immersió aporta als alumnes aspectes positius:

a) Aprenent a llegir en català el nen fa espontàniament la lectura en castellà.

b) La discriminació de sons que li requereixen exercitar els aprenentatges instrumentals en català dei-

xen el pòsit d'una base fonètica que facilita l'aprenentatge general dels idiomes.

La metodologia a seguir el programa ha de passar per les fases lògiques d'aprenentatge: sentir, comprendre, parlar, llegir i escriure.

Una programació d'aquest caire requereix un treball profund del desenvolupament de la personalitat de l'infant, maduració dels sentits, adquisició d'hàbits, etcètera... Feina que suposa una tasca docent a Preescolar ben realitzada. Tant és així, que la base principal del Programa d'Immersió és disposar d'un mestre amb un coneixement profund de l'ofici de parvulista a la classe on s'aplica.

El foment de la comprensió i expressió orals, mantenir i ampliar la comunicació de l'alumne, vivenciar les estructures, constituiran els foments de la metodologia específica que portaran l'infant a un domini bàsic del català.

L'aplicació del Programa d'Immersió a casa nostra suposa una innovació pedagògica transcendent i potser única. Aplicar la immersió lingüística a alumnes catalans, desconeixedors de la seva llengua pròpia i que en tenen una altra per familiar dins un marc lingüístic que pel seu nombre de parlants no és minoritari sinó similar al de moltes cultures plenament normals en el món occidental i oriental, que gaudeixen d'una llengua de cultura des de l'edat mitjana i el seu ús és continuat fins els nostres dies, per la persistència d'aquesta llengua en totes les capes socials fins i tot les més culturitzades, per la normalització gramatical efectuada el primer terç de segle i, en fi, per la identificació en la llengua i adhesió a la idea de la seva normalització manifestada tostemps tant pels naturals com pels immigrats que s'ha palesat a nivell d'integració idiomàtica.

Tota una altra situació presenten les ikastolak basques o les escoles Diwan bretones.

La mateixa innovació i amplitud de la seva aplicació demana un seguiment tècnic, una informació pedagògica per al professorat i s'han establert a cada un dels Serveis Territorials de Catalunya uns seminaris d'assessorament didàctic incidents a l'escola, adreçats als mestres i als grups classe afectats pel programa i també un seguiment tècnic de les aules.

La Immersió és un programa, entenent aquest concepte com un projecte que exposa el conjunt d'accions per a assolir uns objectius determinats: la normalització lingüística i la catalanització escolar. No és, doncs, un instrument organitzatiu que regula l'activitat del professor i de l'alumne com seria una programació d'una matèria o d'un curs; aleshores el concepte programa té un sentit didàctic.

El Programa d'Immersió, com un projecte, consta de les següents accions:

— La promoció, fer conèixer el programa, els seus objectius i els seus continguts.
— La informació tècnica, adreçada als professors quant als continguts pedagògics i didàctics.
— L'assessorament puntual, adreçat als professors del nivell de Preescolar 3 o 4 anys que han d'iniciar el Programa.
— Seminaris d'assessorament didàctic en funció d'una assistència tècnica als mestres al llarg del curs.
— Seguiment del Programa a les aules, a càrrec d'assessors especialitzats per a fer suport al parvulista que aplica el Programa.
— Dotació de material específic per a un desenvolupament correcte de les tècniques concretes.
— Recerca científica, estudi longitudinal d'una mostra d'alumnes per a tenir coneixement del desenvolupament de l'adquisició lingüística i dels comportaments lingüístics que es produeixen en l'aplicació del Programa. Estudi realitzat

pel Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC) i la Universitat de Barcelona.

— Recerca didàctica pels assessors del SEDEC per a l'elaboració i selecció de materials de suport a la Immersió.
— Avaluació a la fi de cada curs i en cada aula amb els instruments adients per a comprovar el nivell adquirit de competència lingüística.
— Supervisió global del Programa per part de la Inspecció Tècnica quant al funcionament general i específic i a la coordinació dels ítems que componen el Programa.

L'aplicació als nivells educatius de parvulari i Cicle Inicial que en determinen l'adequació i la durada, les accions suara relacionades que el forneixen com a projecte, la presència de les qualitats bàsiques imprescindibles universalment reconegudes perquè la immersió reïxi, tot plegat, configura el *model català de l'aprenentatge precoç de la llengua* pròpia: el Programa d'Immersió.

1.3. Perspectiva històrica de la normativa

És un fet constatable que les diverses mesures legals preses a favor de la recuperació lingüística del sistema educatiu han incidit plenament en la consecució d'aquest objectiu i han fet possible l'aspiració secular del poble català de tenir la llengua pròpia com a llengua d'escola en proporcionar les vies de legalitat emanades de l'Estatut d'Autonomia i de la Constitució.

Fins que el Parlament de Catalunya no aprovà la Llei de Normalització Lingüística (abril de 1983), la normativa legal que s'hi ha referit ha estat fruit de pactes polítics en les dues administracions, la central i l'autonòmica.

És per aquesta causa que l'esmentada Llei 7/1983 de Normalització cal entendre-la dintre de la perspectiva de la globalitat de la normativa legal promulgada de l'any 1978 ençà i com a fruit del nou sistema democràtic que viu el país.

Exposarem, doncs, amb aquesta intenció el fil conductor de les disposicions que han anat configurant des de l'any 1970 el marc legal que ha actuat de suport a la normalització lingüística.

Des de l'any 1970 fins al moment actual, podem distingir quatre períodes en els quals agrupar les disposicions legals:

a) En primer lloc el període comprès entre el 1970 i el 1978, que es caracteritza per la desaparació expli-

cita de la prohibició de l'ensenyament del català, i que es pot definir com el període de la *presència tolerada de la llengua catalana a l'ensenyament.*

b) El segon període, que situem cronològicament entre els cursos 1978-79 i el 1981-82, es caracteritza per la *incorporació de la llengua catalana com a matèria obligatòria* al curriculum escolar a Catalunya. És una etapa amb una sèrie de fets puntuals de gran importància política com són: l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia per a Catalunya i els traspassos de serveis en matèria d'ensenyament a la Generalitat; tanmateix pel que fa al tema de la llengua a l'ensenyament, la legislació es manté sense variacions substancials.

c) El tercer període comença en el curs escolar 1982-83 i que es defineix per la novetat important de *l'establiment generalitzat del català com a llengua vehicular d'aprenentatge* en els centres docents no universitaris.

d) Curs 1983-84. Aprovació pel Parlament de la Llei de Normalització Lingüística que defineix el català com a llengua pròpia de l'ensenyament.

Comentari dels trets més característics de cadascun d'aquests períodes

A la Llei General d'Educació (4 d'agost de 1970), hi trobem, per primera vegada després de 1939, una escletxa legislativa per la qual s'estableix l'acceptació de la diversitat cultural com un patrimoni comú en el si del sistema educatiu, quan es refereix, en l'article 1.3, a «la incorporación de las peculiaridades regionales» com una de les finalitats de l'educació, i en els articles 14 i 17 al «cultivo de las lenguas nativas».

Tanmateix, el pas efectiu que depassa aquesta declaració de bona voluntat és el Decret 1433/1975 de 30 de maig (*BOE* 1 de juliol de 1975), el qual estableix la possibilitat d'ensenyar les anomenades «lenguas nativas» a l'escola, de forma voluntària, sense concretar ni la manera de fer-ho, ni les mesures administratives per dur-ho a la pràctica. En definitiva, desapareix el «veto» manifest des de l'any 1939, i que ja havia patit Catalunya des de 1716 quan, pel Decret de Nova Planta, s'establia com a única llengua acadèmica, administrativa i jurídica el castellà.

El nou context polític a partir del 29 de setembre de 1977 en què es reinstaurà la Generalitat provisional, va permetre que s'establís un diàleg institucional, i el Ministeri d'Educació i Ciència elaborà unes disposicions més realistes i pràctiques sobre la llengua catalana a l'ensenyament, a partir de les quals es possibilités d'abordar el greu problema de la incorporació de la llengua a Catalunya al sistema escolar.

Un nou període legislatiu s'inicia a partir d'aquestes disposicions pel Reial Decret 2092/1978 de 23 de juny publicat al *BOE* dos mesos més tard (18 de setembre de 1978) que el regula, fent obligatori l'ensenyament de la llengua catalana a tots els infants de Catalunya de Preescolar i Educació General Bàsica, i de la llengua i la literatura catalanes als nois i noies de Batxillerat i de Formació Professional de primer grau. Aquestes disposicions constitueixen l'eix legal de tot el procés endegat a Catalunya per a la normalització lingüística i la restitució de la llengua al lloc que li corresponia en el sistema escolar del seu àmbit territorial.

Les qualifiquem d'eix per dues raons:

a) Perquè assenten la base d'actuacions administratives concretes.

b) Perquè en gran mesura han inspirat les primeres disposicions que al respecte ha dictat el primer govern de la Generalitat.

A grans trets, aquestes disposicions contenen:

1) Obligatorietat en els plans d'estudi de Preescolar, Educació Gerenal Bàsica, Batxillerat i Formació

Professional de primer grau de la llengua catalana, establint-ne l'horari i l'avaluació.

2) Possibilitat que l'ensenyament es professi en llengua catalana, sempre que es demani autorització per fer-ho.

3) Preveu la creació de càtedres a les Escoles Universitàries del Professorat d'EGB.

4) Estableix l'organització de cursos de perfeccionament del professorat i el reconeixement per part del Ministeri d'Educació i Ciència i de la Generalitat, dels estudis que organitzaven institucions i organismes «no oficials» per a la formació de professors en llengua catalana.

5) Crea una Comissió Mixta formada per tècnics del Ministeri d'Educació i Ciència i de la Generalitat, per tal de regular aspectes no concretats en la normativa com són:

- Elaboració de programes i orientacions pedagògiques.
- Determinacions de programes i nivells dels cursos de reciclatge.
- Determinació de les convalidacions i reconeixement de les diverses titulacions per a l'obtenció del diploma de «Mestre de Català».
- Aprovació dels llibres de text per a l'ensenyament del català.
- Autorització a centres que sol·liciten professar en català diverses àrees i/o nivells.
- Resolució de peticions d'exempció d'alumnes residents temporalment a Catalunya.

Després de la pròrroga de l'Ordre Ministerial de 14-IX-1978 per al curs 1979-80, també per Ordre Ministerial de 27-IX-1979, es publica la Llei Orgànica 4/1979 de 18 de desembre, l'Estatut de Catalunya, que estableix la competència plena de la Generalitat pel que fa a la regulació i administració de l'ensenyament en el seu àmbit, i en referència a la llengua, estableix en

l'article 3.3: «La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàres per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya».

El Decret 2809 de 3 d'octubre (*BOE* 30-XII-1981) va fer efectius els traspassos de competències i obre una nova etapa històrica. Tanmateix, i com ja hem assenyalat més amunt, no hi va haver canvis substancials en la normativa fins al Decret 270/1982 de 5 d'agost que, al nostre parer, inaugura un nou període.

El Decret 270/1982 de 5 de agost i l'Ordre de 25 d'agost que el desenvolupa suposen un nou pas en la generalització de l'ús del català com a llengua vehicular d'aprenentatge.

La regulació anterior de la llengua catalana com a matèria obligatòria no queda alterada, però es fa un pas endavant vers l'equiparació legal de l'ús de les dues llengües co-oficials als centres docents no universitaris. Les novetats que aportaren aquestes disposicions són a gran trets:

a) La generalització de l'ensenyament en català d'una o més àrees o matèries, possibilitant la presència del català com a vehicle d'aprenentatge en molts centres on fins ara només era present les tres o quatre hores de classe de llengua catalana.

b) La desaparició de la necessitat d'autorització expressa per a les escoles que vulguin fer tot l'ensenyament en català.

Evidentment aquesta fase tot just iniciada desencadenarà una sèrie de noves disposicions que han de possibilitar el compliment del Decret mitjançant les mesures administratives que calgui [1].

1. Muset, M. i Arenas, J., Informe sobre l'ensenyament en català i del català. Lenguas y Educación, ICG, Ediciones Universidad de Barcelona, 1983.

La Llei de Normalització Lingüística (Llei 7/1983) estableix l'objectiu fonamental que es proposa «dur a terme la normalització de l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits» (article 1). Entén aquest propòsit com un dret i un deure. «El restabliment del català en el lloc que li correspon com a llengua pròpia de Catalunya és un dret i un deure irrenunciables del poble català que han de ser respectats i protegits.»

La Llei de Normalització Lingüística, que atén les qüestions d'ensenyament en la totalitat del Títol II, recull, com s'ha dit, l'esperit de les mesures legals anteriors i en conseqüència no aporta en matèria d'ensenyança moltes novetats.

Les que promulga són, però, de gran transcendència no sols pel seu contingut sinó per emanar, com tot l'articulat de la Llei, de la soberania popular representada pel més alt òrgan institucional, el Parlament de Catalunya.

Les novetats que podríem qualificar d'importants són:

a) El català és la llengua pròpia de l'ensenyament de Catalunya.
b) El català llengua de l'Administració Escolar.
c) Els infants tenen dret a rebre el primer ensenyament (Educació Preescolar i Cicle Inicial) en llur llengua habitual.
d) El professorat ha de conèixer les dues llengües oficials a Catalunya (català i castellà).

D'aquests enunciats, se'n deriven unes conseqüències contingudes en el Decret 362/1983 de 30 de agost i Ordre de 8 de setembre de 1983 que desenvolupen la Llei, i unes implicacions concretes.

Implica els mestres; aquesta Llei reconeix uns drets a tots els ciutadans. Drets de tot un poble els quals no poden ser limitats pels drets individuals de ningú. També implica l'Administració que està obligada a prendre les mesures que calgui per atendre els drets collectius del poble.

Per altra banda cal entendre que avui a Catalunya la legislació referida a l'ús i ensenyament de la llengua catalana és discrecional en alguns casos i obligatòria en d'altres. Existeixen uns mínims obligatoris d'hores de llengua catalana i d'ensenyament en català que ni pares ni mestres, ni cap òrgan de govern de l'escola, no hi pot estar per sota. La progressió d'ús vehicular de la llengua més enllà dels mínims ara susdits constitueix un mandat per bé que la seva aplicació tingui caràcter discrecional atenent el coneixement del català dels alumnes, principalment de cursos superiors i els coneixements dels professors.

En aquest sentit l'escola haurà de graduar les dificultats, no ignorar-les, caldrà marcar uns objectius clars per a cada curs i prendre mesures organitzatives, com és la d'assignació de mestres als cursos o nivells sempre en funció del servei i, ni caldria dir-ho, mai per interessos individuals.

Crec que no serà de més enumerar els aspectes concrets més remarcables d'aquesta aplicació.

Els alumnes de 1r. d'EGB del curs 1983-84, en acabar el curs de 8è, han de conèixer el català i el castellà o no s'expedirà el títol d'EGB (Decret 30-8-1983, art. 2.1).

Es redueix l'opcionalitat. Hi ha una normativa clara, ni pares ni mestres no poden demanar estar per sota d'uns mínims:

— Al Preescolar i Cicle Inicial: ensenyament en català.
— Al Cicle Mitjà, mínim una àrea en català: Socials o Naturals.
— Al Cicle Superior, mínim dues àrees en català: Socials i Naturals.

(Ordre de 8 de setembre de 1983, art. 8.1.)

Si no s'insta, per part dels pares, que es faci en castellà l'ensenyament es farà en català. (Decret 30-8-83, art. 6, 7.1 i 7.2.)

La catalanitat de l'escola a Catalunya no és una qüestió opcional o de moda. És una realitat acadèmica regulada per la normativa legal (Ordre de 8-9-83, art. 2).

El català, llengua d'expressió normal a l'escola (Decret 30-3-83, arts. 11.1 i 12.1).

El Consell Escolar o el Consell del Centre podrà establir altres àrees (Ordre 8-9-83, art. 8.1 i 2).

Es destinarà preferentment a les classes de Cicle Inicial, Preescolar i Escoles Unitàries, professors que tinguin domini de les dues llengües oficials (Ordre 8-9-83, art. 7.4).

TAULA CRONOLÒGICA DE DISPOSICIONS

Abans de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia

L. G. E. 4-VIII-1970: Llei General d'Educació.

D. 1433/1975, de 30 de maig: Incorporació voluntària de l'ensenyament de la llengua nadiua.

R. D. 2092/1978, de 23 de juny: Obligatorietat de l'ensenyament del català a Preescolar, EGB, BUP i FP de 1r. grau (3 hores setmanals).

O. M. 14-IX-1978: Desenvolupa el R. D. 2092/1978.

O. M. 4-IV-1978: Convocatòria d'Oposicions de Catedràtics Numeraris i Agregats de Llengua i Literatura Catalanes per a Batxillerat.

O. M. 20-IX-1979: Pròrroga per al curs 1979-80 de l'Ordre de 14-IX-78. Concreta l'aplicació al BUP nocturn.

Abans de les transferències

D. 142/1980, de 8 d'agost: Segueix les pautes del R. D. 2092/1978. Extensió a FP 2n. grau.

O. 10-IX-1980: Desenvolupa el Decret 142/1980.

D. 153/1980, de 12 de setembre: Incorporació de l'ensenyament del català al COU.

O. 19-IX-1980: Desenvolupa el Decret 153/1980.

O. 23-X-1980: Programació de Llengua i Literatura Catalanes al COU.

O. M. 15-XII-1980: Convocatòria Concurs de Trasllats en el Cos de Professors d'EGB. Inclou el compromís d'acreditar una titulació de català per aquells que, procedents d'altres províncies, obtinguin plaça a Catalunya i imparteixin a Preescolar o 1a. etapa d'EGB.

Després de les transferències de l'ensenyament

R. D. 2809/1980, de 3 d'octubre: Transferències en matèria d'ensenyament.

O. 28-II-1981: Convocatòria Oposicions EGB. Inclou una prova específica de coneixement de la llengua i cultura catalanes.

O. 26-II-1981: Convocatòria Oposicions a BUP i FP. Inclou una prova de comprensió oral i escrita del català.

O. 23-IV-1981: Concurs de Trasllats a vacants d'escoles autoritzades per fer l'ensenyament en català. (Places en propietat provisional.)

O. 11-V-1981: Orientacions i programes bàsics per al Cicle Inicial d'EGB. Estableix la docència de 4 hores de llengua catalana.

O. 28-V-1981: Especifica les funcions de la Comissió Tècnica Reguladora de l'Ensenyament del Català.

O. 19-XI-1981: Regulació dels Cursos de Reciclatge de Català.

O. M. 4-XII-1981: Convocatòria de Concurs de Trasllats. Estableix un termini de quatre cursos per obtenir la capacitació de català ja prevista en l'anterior Concurs de Trasllats.

O. 22-III-1982: Concurs de Trasllats a vacants d'escoles autoritzades a fer l'ensenyament en català. (Places en propietat definitiva.)

O. 30-IV-1982: Reglamentació de l'adquisició de la condició de professor concordant i idoni de llengua i literatura catalanes en centres privats de BUP.

Resolució 18-V-1982: Desenvolupa les normes sobre l'ensenyament en català als centres de nova creació.

O. 16-VIII-1982: Regulació dels ensenyaments del Cicle Mitjà d'EGB.

D. 270/1982, de 5 d'agost: Obligatorietat d'emprar la llengua catalana en una o més matèries a 2a., etapa d'EGB.

O. 25-VIII-1982: Desenvolupa el D. 270/1982.

Resolució 2-XI-1982: Desenvolupament de l'Ordre de 25-VIII-1982.

R. D. 3937/1982, de 29 de desembre: Introducció de la llengua catalana a les proves d'accés a les universitats catalanes.

Llei 7/1983: Llei de Normalització Lingüística a Catalunya.

D. 362/1983, de 30 d'agost: Desenvolupa la Llei de Normalització Lingüística. Estableix el català com a llengua pròpia de l'ensenyament i de l'Administració educativa. Regula el dret de l'ús de la llengua habitual als primers ensenyaments.

O. 8-IX-1983: Desenvolupa el Decret 362/1983.

O. 1-IX-1983: Reestructuració dels programes de Reciclatge de català.

O. 9-XII-1983: Convocatòria única de concurs de trasllats. Inclou vacants per a les quals cal posseir una titulació de català.

Resolució 11-I-1984: Normes de matriculació per al curs 1984-85.

D. 576/1983, de 6 de desembre: Obligatorietat d'impartir una matèria en castellà.

O. 6-XII-1983: Convocatòria oposicions de BUP. Inclou una prova de comprensió oral i escrita de la llengua catalana.

O. 23-III-1984: Convocatòria d'oposicions a FP. Inclou una prova de comprensió i expressió oral i escrita de la llengua catalana.

O. 10-VI-1985: Amplia l'horari de Llengua i Literatura Catalanes a 4 hores setmanals per al 1r. i 2n. cursos de BUP.

O. 9-VII-1985: Estableix les bases per a un pla que faciliti la normalització lingüística del professorat d'ensenyament primari i d'ensenyament secundari.

D. 18/1986, de 30 de gener: Tots els mestres, bé hagin accedit al sistema educatiu de Catalunya per concurs de trasllats bé per concurs-oposició, han d'acreditar el coneixement de la llengua i la cultura catalanes mitjançant la superació de les proves o dels cursos corresponents.

D. 87/1986, de 3 d'abril: Regula els òrgans de govern dels centres públics d'ensenyament de nivell no universitari i diu en el seu article 5: «L'equip directiu, a través de les funcions assignades als seus membres, garantirà un adequat compliment de la Llei de Normalització Lingüística de Catalunya en l'àmbit del centre».

1.4. Aplicació de la normativa per cicles

Plantejament necessari

Fins a cert punt, és comprensible que no sols el ciutadà del carrer sinó àdhuc els mateixos professionals de l'ensenyament no hagin pogut copsar plenament l'avenç i conseqüent abast de tota la normativa lingüística, que tan relacionada està amb els drets dels usuaris d'un servei públic com és l'ensenyament.

Els mitjans de difusió són sovint testimonis d'aquesta situació. Adés, uns pares mostren la preocupació per la llengua d'aprenentatge dels seus fills, l'ús de la qual no veuen prou resolt. Adés, són uns mestres els qui palesen l'interès per donar resposta a la normativa i sobretot a l'exigència pedagògica de la seva tasca, de la qual depèn la plena formació de l'educand. La qüestió, però, és tractada amb especial atenció a començament de curs i no ja en els mass media, sinó en els collectius escolars tant professionals com participatius; la societat en general també se'n fa ressò; la qüestió lingüística és un fet vivencial i, al nostre país, de sensibilitat prou coneguda. No serà de més, doncs, comentar breument els vessants de la Llei de Normalització que afecten el ciutadà i el professional quant a aspectes clarament obligatoris i a facetes discrecionals.

Les escoles han d'ensenyar català

Des del setembre de 1978 totes les escoles públiques i privades han de tenir l'ensenyament de la llengua catalana, tant a EGB com a Formació Professional i Batxillerat.

Les hores setmanals que han de dedicar a la classe del català també estan reglamentades.

Per tant, totes les escoles i centres educatius de nivell no universitari i tots els alumnes residents a Catalunya tenen com a matèria normativa la llengua catalana.

L'ensenyament en català és obligatori

Cal distingir sempre, i a l'escola encara més, el que és obligatori del que esdevé aconsellable. I això és ben clar al parvulari i a 1r. i 2n. nivells d'EGB, és a dir, el primer ensenyament, si ens atenem a la Llei de Normalització Lingüística. Rellegim la Llei: «El català com a llengua pròpia de Catalunya ho és també de l'ensenyament en tots els nivells educatius». I encara: «Els infants tenen dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà...».

El dret dels infants reclama que totes les escoles de Catalunya que tinguin alumnes de 4 a 7-8 anys en l'ensenyament Preescolar i Bàsic puguin oferir l'ensenyament en català. Per tant, aquest oferiment de l'ensenyament en català a Parvulari i a 1r. i 2n. d'EGB sí que esdevé ineludible per als centres.

Però tot, és clar, no s'acaba en els quatre nivells que componen el primer ensenyament.

Així, ja des del curs 85-86 els alumnes de tercer nivell d'EGB han de fer una assignatura en català, que mantindran en cursos successius en els nivells de 4t. i 5è.

A la segona etapa o Cicle Superior és normatiu per a totes les escoles fer que la llengua catalana sigui vehicle d'ensenyament en les dues matèries que propicien especialment l'arrelament al medi, les Ciències Socials i les Naturals.

A l'ensenyament secundari (BUP i FP) també hi ha establert l'ensenyament normatiu de dues assignatures en català.

Per tant, per als centres públics i privats de Catalunya tant l'ensenyament primari (EGB) com l'ensenyament secundari (BUP i FP) existeix, i és de compliment obligat, l'ensenyament en català en aquests termes que hem expressat i que no poden ser considerats altra cosa que uns mínims obligatoris. Després, ja a criteris pedagògics i de domini equivalent de les dues llengües oficials, caldrà emprar progressivament la llengua pròpia en altres matèries, àrees o assignatures. Aquest extrem constitueix un dels aspectes discrecionals.

Qui ha de prendre la decisió

És obvi que els aspectes obligatoris d'aplicació de la llei no presenten possibilitat d'opció, ja que es desprenen d'una legalitat sorgida del Parlament de Catalunya. Amb tot, serà bo analitzar i comentar aquests aspectes.

Ja hem indicat que a Parvulari i Cicle Inicial els centres han d'oferir l'ensenyament en català, ja que els alumnes de parla familiar catalana lògicament han de ser ensenyats en català en aquest nivell; coincideix la llengua pròpia de l'ensenyament amb la llengua habitual. Una altra qüestió serà quan l'alumne és d'una llengua familiar altra que la pròpia de l'ensenyament, el català. Així, doncs, l'alumne que s'incorpora al primer ensenyament i té per llengua familiar el castellà té dret a ser ensenyat en aquest idioma. Qui ha

d'exercir o no el dret, és a dir, a qui correspon decidir si aquests infants han de fer l'ensenyament en llengua habitual o en la territorial? En aquest cas la llei és taxativa: «Els pares o els tutors poden exercir-lo (el dret) en nom de llurs fills». Per tant, la decisió és un dret individual de cada pare. Es pot dir, doncs, que els mestres i els òrgans col·legiats o unipersonals de l'escola no hi tenen res a dir?

Sense la inquietud normalitzadora dels mestres, sense la voluntat de les associacions de pares, prescindint dels òrgans col·lectius, Claustre, Consell Escolar, moltes vegades no hauria existit cap projecte normalitzador. Són i han estat uns factors decisius en la normalització. En reconèixer que és un dret individual de cada pare escollir la llengua d'ensenyament per als fills a Parvulari i a Cicle Inicial quan la llengua familiar o habitual és el castellà, cal llegir expressament això. I també quan aquests pares manifesten voluntat que els seus fills siguin ensenyats en català.

La funció dels òrgans col·legiats

Als òrgans col·legiats, els correspondrà aportar tots els aspectes organitzatius i tècnics per a aplicar la llei. D'una manera primordial serà feina també seva una tasca pedagògica global tenint en compte tots els factors que implica l'escola.

En els aspectes discrecionals, és a dir, ampliar les àrees o assignatures en català per sobre de les reglades, serà funció del Consell de Direcció a l'ensenyament bàsic i a l'ensenyament secundari.

Ja per acabar, només una precisió: tant en els segons ensenyaments com des del 3r. nivell a l'EGB, l'opció de llengua d'ensenyament deixa d'existir per part dels progenitors i és l'escola qui, preveient un bon coneixement de la llengua pròpia i de l'altra oficial, establirà programes i utilitzacions en funció compensatòria quant al coneixement dels dos idiomes oficials.

Volem dir amb això que la sensibilitat i el compromís pedagògic —honestedat en la professió— dels educadors farà i ha fet possible en bona mesura una reconversió de l'escola en llengua i continguts. La pauta, però, de la norma, allò que la legislació estableix per a una o altra llengua, no pot —ni és permès— negligir-la amb la vista a una recuperació plena de l'idioma a l'escola, plenitud no assolible si no va per les vies legals establertes.

2. Les escoles en el procés de normalització

2.1. La funció directora i del claustre de professors

Aplicació de la normativa a Parvulari i Cicle Inicial

La legislació actual estableix, com s'ha vist, que la llengua pròpia de l'ensenyament és el català (Llei 7/1983, cap. II). També estableix que els pares en el primer ensenyament tenen el dret que llurs fills siguin ensenyats en la llengua habitual.

La primera qüestió que presenta aquesta part de la Llei de Normalització és què ha d'entendre hom per *primer ensenyament.*

La resposta ja ha estat donada per l'Administració Educativa: el primer ensenyament inclou l'Educació Preescolar i el Cicle Inicial. I aquí, a segon nivell d'EGB, s'acaba l'opció lingüística dels pares. (Vegeu Instruccions de la Direcció General als Directors i Claustres cursos 1984-85, 1985-86 i 1986-87, Annex 3.)

Un altre aspecte a considerar és el concepte llengua habitual. Per què no s'ha usat el terme llengua materna? És evident que en molts casos la llengua familiar i la llengua habitual del nen coincideixen. En d'altres, però, no és pas així.

El bilingüisme familiar català-castellà n'és un o el cas del nen de família no-catalanoparlant que s'expressa en ambdues llengües per circumstàncies de relació social. En tots dos casos, tant el castellà com el català són llengües habituals de l'infant.

També la funció directora haurà de comptar encara amb un altre factor. A Preescolar i Cicle Inicial l'escola ha de poder oferir l'ensenyament en català, cosa que comporta que els professors d'aquests nivells tinguin domini de les dues llengües oficials (Ordre 9-IX-1983; Instruccions Direcció General 1985-86, 1986-87). I això per què?

Els infants que s'incorporen a l'escola als 4 o als 5 anys porten una llengua habitual, entre ells els qui són de parla catalana han de tenir l'ensenyament en català per fer coincidir la parla habitual amb la llengua pròpia de l'ensenyament a Catalunya. (Instruccions Direcció General Ensenyament Primari 1984-1985, 1985-1986 i 1986-1987.) (Vegeu l'Annex 3.)

L'ensenyament en la llengua pròpia del país és un dret no exclusiu de ningú i això comporta entendre i possibilitar que aquells infants de llengua habitual no-catalana els pares dels quals ho desitgin puguin ser educats i instruïts en català.

En cadascun dels apartats anteriors, s'hi palesa la delicada funció del director en el qual no recaurà la decisió de l'adopció d'una o altra llengua d'ensenyament, ni en ell ni en el mateix claustre, ja que *aquesta decisió és un dret individual dels pares*, dret que l'escola ha de considerar efectiu quant als fills de parla catalana i optatiu quant als no-catalanoparlants.

La funció directora en aquests nivells pel que fa a l'afer lingüístic haurà de ser rigorosa i sempre coadjuvant de la normalització. Podem precisar-la en els següents apartats:

a) Aplegar informació dels alumnes de nova incorporació sobre quina és la llengua familiar i quines té d'ús habitual.

En aquesta acció caldrà subtilitzar, indagar en profunditat. En matricular els alumnes per al curs següent és el moment d'adquirir informació sòcio-lingüística d'aquests i dels seus familiars. Ni un posterior qüestionari oral als alumnes no oferirà la garantia requerida. Cal esbrinar la situació real amb el contacte directe i amb el diàleg amb la família. Així hom podrà disposar d'una composició sòcio-lingüística real d'aula. Un qüestionari adreçat als pares sobre la qüestió no creiem que resolgui positivament el tema.

b) Informar els pares de llurs drets segons els atorga la Llei de Normalització. La informació s'haurà de donar en un doble sentit: el legislatiu i el pedagògic. Sovint la informació pedagògica en el sentit didàctic més ampli possible sobre el tema: bonesa del bilingüisme; l'aprenentatge precoç de la llengua desconeguda, els avantatges que comporta; l'aval científic a un aprenentatge que requereix el canvi de llengua de la llar per la llengua d'escola, etc., aportarà elements importants als progenitors per a escollir, quan s'escaigui, la llengua d'aprenentatge dels seus fills a Parvulari i als dos primers cursos de l'EGB.

c) Detectar la situació emanada del dret individual. Després de les sessions informatives caldrà detectar quina és la situació emanada dels drets i/o de la decisió dels pares ja assabentats.

En el cas dels pares que han de decidir la llengua d'aprenentatge, l'expressió d'aquesta voluntat, fruit d'un dret individual, haurà de fer-se també individualment. La decisió, doncs, l'haurà de fer cada pare, deixant de banda criteris de majories i minories.

d) Planificació i programes.

1. De l'aplec de voluntats individuals i del reconeixement de les situacions que requereixen el català com a llengua d'aprenentatge, en sorgeix la situació global que determinarà la llengua o les llengües d'aprenentatge que hom haurà d'aplicar.

Les possibles situacions globals que es poden produir atenen a uns resultats comuns a l'escola de Catalunya, des de la promulgació de la Llei de Normalització.

1a. Alumnes que han de tenir l'ensenyament en català, per ser llur llengua habitual.

2a. Alumnes els pares dels quals prenen l'opció del català llengua vehicular.

3a. Alumnes els pares dels quals es declaren indiferents.

4a. Alumnes els pares dels quals exerceixen el dret que els seus fills siguin ensenyats en castellà, llur llengua habitual.

De bell antuvi aquestes realitats poden semblar d'una complexitat dificultosa d'atendre. La realitat demostra que no és així, per bé que la planificació de les aules demana una organització molt acurada.

2. Quan l'opció dels pares no-catalanoparlants sense excepció és per l'ensenyament en català, els alumnes formaran el grup-classe sense cap més observació llevat del fet que cal tenir cura que, en el cas d'existir més d'una aula per nivell, els alumnes catalanoparlants no es concentrin en una sola classe. De la mateixa manera es pot obrar quan l'opció de llengua d'aprenentatge es defineix per 1a. i 2a., ja que els pares indiferents no s'oposen que els fills aprenguin en català.

L'organització d'aula o d'aules quan es produeixen les tres opcions, 1a., 2a. i 3a., o la 1a. i 3a., dependrà en bona part de l'estructura d'unitats que té l'escola.

1b. Escola amb més d'una unitat per nivell. En aquest cas s'establirà una doble línia de classes segons la llengua d'aprenentatge. Els alumnes els pares dels quals han fet una opció indiferent permetran compensar el nombre d'un i d'altre grup.

2b. Escola d'una unitat per nivell i amb diversitat d'opcions lingüístiques. Requerirà una organització d'aula per grups d'aprenentatge o amb models de normalització com poden ser l'ús del català com a llengua de comunicació general i del castellà en el tractament individualitzat i en els aprenentatges, o també,

establint modalitats aprenentatge-llengua, temporització, és a dir, treballar unes matèries en una llengua i en un horari determinat de manera constant. Aquest model, acceptat generalment pels pares, permet atendre les diverses opcions. Aquests models de normalització, però, sempre s'han de mirar com una darrera solució i de caràcter transitori.

L'Ordre de 9 de setembre de 1983, estableix en aquest sentit que els nivells de Parvulari i Cicle Inicial siguin professats per mestres amb domini de les dues llengües.

Correspon als Directors l'assignació de professorat als cursos o nivells.

En una majoria absoluta de casos el Director podrà atendre aquesta exigència amb els professors que componen el Claustre.

L'única impossibilitat pot passar quan aules de Preescolar siguin ocupades per professors propietaris definitius, parvulistes per oposició, sense domini oral del català.

Davant aquesta circumstància i atenent els drets dels nens hi ha dues possibilitats:

a) Que el parvulista en funció del servei a l'escola i al dret dels infants renunciïn al dret que li atorga l'oposició i passi voluntàriament a un altre nivell d'EGB. Aquest cas no seria cap novetat i diu a favor d'aquests mestres quan es realitza.

b) Quan el professor/a d'Educació Preescolar, propietari definitiu, opositor d'especialitat, exerceix a Parvulari i no té competència lingüística, l'escola haurà de palliar, amb una intensificació d'hores o sessions en català, aquesta situació de dret administratiu amb professors del mateix claustre, amb el professor especialista de català, si s'escau.

La planificació i organització presa a Parvulari

Determinarà tot el projecte lingüístic de l'escola en cursos a venir i en conseqüència la consecució amb èxit o fracàs de l'objectiu marcat: que el català sigui llengua d'escola i que el domini i ús que en tinguin i en facin els alumnes sigui real i concordant amb l'exigència de la normativa.

Al Cicle Inicial hi ha un aspecte fonamental, l'aprenentatge lecto-escriptor a primer, i la consolidació a segon de la lectura i escriptura.

Atenent tot el que s'ha dit sobre l'organització i planificació a Parvulari, per al Cicle Inicial, cal remarcar només la necessitat que, en qualsevol de les modalitats, els nens de parla habitual o familiar catalana han de fer aquests aprenentatges en català.

Als òrgans unipersonals de caràcter acadèmic els pertoca de vetllar pel compliment dels nivells bàsics en qualsevol planificació. A final del Cicle Inicial els alumnes han de tenir competència lingüística bàsica en català, ço és: comprendre, parlar, llegir i escriure en el grau que correspon al segon nivell de bàsica, dins el context de la classe.

Els nivells bàsics de llengua catalana corresponen als mínims de llengua castellana aplicats i exigibles a tots els alumnes de l'Estat espanyol.

A Cicle Mitjà i Superior existeixen uns mínims, ja s'ha dit, d'ensenyament en català i del català. Hi ha, però, l'imperatiu de la Llei de Normalització d'extendre l'ús del català com a llengua vehicular d'ensenyament.

En aquests cicles s'ha de considerar:

1. Que l'opció dels pares sobre la llengua d'ensenyament acaba a Cicle Inicial.

2. Que depèn del Consell Escolar l'abast de l'ús del català com llengua vehicular d'ensenyament en funció d'una competència igualitària en les dues llengües oficials per part dels alumnes. Això evidentment, sempre per damunt dels mínims normatius.

També en aquests Cicles l'organització escolar, la distribució dels professors, ha de possibilitar l'ús cada vegada més generalitzat de la llengua catalana.

Els casos d'incompetència lingüística d'una part del professorat s'hauran de pal·liar cercant solucions en la combinació de professors per matèries segons el coneixement de català que tinguin els mestres de les aules paral·leles o immediates superiors o inferiors.

Conclourem aquest apartat remarcant els punts àlgids de la funció directora, punts que a opinió d'algú podran semblar agosarats o extralimitats. En l'Administració General, i també en l'Educativa, el que compta a l'hora de fonamentar accions, plans i programes són els actes administratius i la legislació que els provoca i exigeix.

1. En l'organització de l'escola quant a distribució del professorat i quan a l'organització dels cursos a de prevaler sempre la normalització lingüística. Àdhuc en el cas de les especialitats acadèmiques dels professors.

No hi ha cap regulació que aboni prioritats en la professió de matèries a l'EGB, en canvi la introducció de la llengua catalana com a assignatura i com a llengua vehicular d'ensenyament és ordenada per la Llei de Normalització Lingüística i la normativa que la desenvolupa.

2. Conseqüència de l'apartat anterior serà entendre la normalització lingüística de l'escola com l'acció d'ajustar al màxim les possibilitats de l'escola amb l'exigència de la normativa referida a la llengua catalana.

3. Aquesta preeminència del fet lingüístic no és arbitrària des d'un punt de mira pedagògic si hom té present:

— Que la llengua per si mateixa posseeix un con-

tingut cultural i que no és un mer vehicle de comunicació.

— Que per a molts infants i nois, l'escola és l'únic medi on poden adquirir la competència lingüística ordenada i combinada, mentre que els continguts d'altres matèries són assequibles al llarg d'altres nivells i en edats posteriors sense les dificultats que suposaria per al domini de l'idioma si aquesta suposició esdevingués realitat.

El català, llengua d'ensenyament

La cronologia de l'escola catalana inserida en el capítol I mostra el fil històric d'una marginació secular: la llengua no ha començat a ocupar fins l'any 1978 el lloc que correspon a l'idioma propi del país.

És cert que la interrupció absoluta de l'ús del català com a llengua d'escola es produeix en períodes curts, i sempre hi ha hagut en la clandestinitat accions escadusseres i testimonials que demostren una voluntat de recuperació.

Tant la Mancomunitat Catalana del primer terç de segle com la Generalitat Republicana potenciaren l'ensenyament en català. I, en l'última república, ho feu també el govern central. El Decret de Bilingüisme (1932) del Ministre Marcel·lí Domingo n'és un bon exponent.

De fet, tant en un període com en l'altre la incorporació del català a l'escola fou lenta, escassa i inacabada. No ens podem enganyar pel fet que les escoles catalanes d'aleshores fossin d'una alta qualitat pedagògica, qualitativament eren grans però de nombre reduït. El català, sobretot a l'escola pública no depenent de la Generalitat, es professava sovint el dissabte al matí i en ocasions era present a l'escola privada.

Un factor decisiu era present en la societat catalana, la presència i ús de la llengua catalana eren gairebé absoluts a tots els nivells socials de la població. Existia, doncs, una desproporció gran entre la llengua d'escola, que era el castellà generalment, i la llengua de societat.

Només quan el Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU 1937) és establert en plena guerra per la Generalitat, el català recupera terreny a l'àmbit educatiu. I el recupera amb decisió malgrat les circumstàncies provocades pel conflicte bèl·lic. Molts refugiats d'altres contrades de l'Estat havien arribat a Catalunya. Els seus fills assistien a les escoles públiques del CENU.

Aquesta circumstància hauria pogut trasbalsar el model d'escola en el seu aspecte lingüístic. No fou així. Es prengueren mesures transitòries de caràcter pedagògic d'ús d'una i altra llengua però l'escola continuà usant el català com a llengua de l'ensenyament. Els testimonis ens acrediten (Triadú, 1985) que aquesta fou la solució millor. I així ho entenem avui perquè un poble ha de crear un projecte d'escola concordant amb la seva idiosincràcia; seria del tot injustificable que el projecte es fes, per exemple, en funció de la immigració, només, o per altres fets exògens a la seva personalitat.

L'estatus legal de què gaudeix ara la llengua catalana tant a l'ensenyament com en la societat és del tot nou i supera, amb la Llei de Normalització Lingüística (abril de 1983), qualsevol altra situació anterior.

2.2. El projecte lingüístic de l'escola

Podria ser que algú volgués plantejar el fet de la llengua a l'escola com un factor aïllat de l'acció educativa global que s'ha de reflectir en el Projecte educatiu de cada centre escolar.

Aquesta pretesa dicotomia, en el cas de ser planificada, conduiria a la mateixa negació del que ha de ser l'escola i contradiria plenament els objectius marcats per la Llei de Normalització Lingüística, de gran importància pel que fa a una de les qualitats bàsiques que és la *socialització*, és a dir arrelar a la comunitat i transmetre actituds positives vers la col·lectivitat a la qual pertany.

Cada societat formula un model de sistema educatiu que correspon a les necessitats socials i culturals que els poders públics interns consideren que ha de posseir l'home i l'educació que s'ha de transferir als alumnes, futurs membres d'aquesta societat.

Tant és així que una estructura educativa regulada pels poders públics establerts inclou la concreció d'uns cabals d'ordre cívic, ètic i cultural que els ciutadans han de fer seus al llarg dels aprenentatges escolars.

Les programacions i orientacions escolars referides als diversos nivells seran la concreció del projecte educatiu i del model d'educació que es pretén aconseguir.

Fins aquí hem esbossat el que bé podríem anomenar projecte educatiu global del sistema.

No podem, però, deixar de banda que cada escola es troba inserida en una realitat social diferenciada, amb un collectiu d'alumnes de característiques diferenciades, amb unes possibilitats concretes que estaran en consonància amb els recursos de què disposa, coincidint amb una realitat determinada sobre la qual haurà de realitzar un ajustament i una conformació del projecte educatiu general.

Aquests ajustaments i conformació es materialitzaran en els programes, planificacions d'activitats, reglaments.

El projecte educatiu de centre ha d'esdevenir el fonament cohesionador, la declaració de les grans línies educatives que han d'inspirar i servir de base dels programes i de les planificacions que tindran per objectiu l'acció educativa.

Correspon elaborar el projecte educatiu, com a òrgan collegiat que és, al Consell Escolar que també és representatiu i participatiu per part dels diversos sectors que componen l'escola i cal que sigui vinculant també per a tots ells.

Serà imprescindible que el projecte educatiu faci una priorització dels objectius generals en funció del que determinen les disposicions legals, no tan sols prioritzar-los sinó que també determinarà les activitats i funcions que es desplegaran per aconseguir-los partint de la veritat de fets i valors que té l'escola. I caldrà entendre-la en aquest sentit com a ordenadora de prioritats quant als valors.

El Projecte Lingüístic cal definir-lo com la declaració de principis referida al tractament lingüístic general de l'escola sobre l'ús i ensenyament del català dins del Projecte Educatiu del Centre. I també del castellà i de l'idioma modern.

El Projecte Lingüístic ha de restar determinat:

a) Per les línies de normalització que haurà elaborat el Consell Escolar.

b) Aplicació i incorporació d'aquestes línies a les activitats de l'escola cada curs escolar. Aquesta aplicació compromet els òrgans tècnics, equip directiu, claustres... I haurà d'estar pendent dels canvis que es produeixin en l'ordre de recursos professionals i materials.

c) Incidència pràctica a les classes a part de la programació de llengua.

Les qualitats del Projecte Lingüístic:

a) El Projecte Lingüístic elaborat pels tècnics i aprovat pel Consell Escolar haurà de ser *legal*, és a dir, en cap moment no podrà contradir la legislació i normativa referida a normalització lingüística.

b) Haurà de ser *possible*, és a dir, aplicable en funció del coneixement de la llengua catalana que tinguin els mestres i també en funció de les actituds vers aquest idioma que tinguin els adults que viuen amb els nois i noies alumnes.

c) *Vinculant* per a tots els components de la comunitat escolar tant els pertanyents als òrgans tècnics com als de gestió.

d) *Progressiu*, incorporant cada curs modificacions en funció d'un major ajustament entre les possibilitats i les exigències normatives.

e) *Global*, el projecte lingüístic ha de concernir tots els cicles i nivells o cursos de l'ensenyament i no pot restar aplicat només a Parvulari o a qualsevol altre cicle.

I per fi caldrà remarcar el gran paper que tenen els mestres en el procés normalitzador, com un aspecte més del procés educatiu [1]. Seria un gran error que creguéssim que tot ho ha de resoldre l'Administració Educativa fent lleis bones i essent pròdiga en recursos.

L'Ensenyament és una de les activitats humanes on

1. Muset Adel, M., El Projecte Lingüístic. Escola Catalana, desembre del 86. Barcelona.

el més important es fa a la classe i a l'escola, és a dir, allà on és l'objecte de l'educació: l'infant.

Proposta estructural del projecte lingüístic[1]

1. PREMISSES

1.1. *Estudi de la situació sòcio-lingüística*

A. Alumnat:

Nombre d'alumnes.
Nombre de famílies.
Nivell d'estudis dels pares.
Professions dels pares en actiu.
Índex d'atur.
Lloc de procedència dels pares.
Percentatge d'alumnes de parla familiar castellana.
Percentatge d'alumnes de parla familiar catalana.
Ús i coneixement del català per part de les famílies:
— l'entén i el parla
— l'entén però no el parla
— ni l'entén ni el parla
Actitud dels pares respecte al català.

B. Escola:

Ubicació de l'escola.
Mitjà sòcio-lingüístic en què es troba.
Plànol barri o ciutat.
Relació de l'indret amb el centre històric de la població.

1. L'autor agraeix a Maria Matjó i Calvell la seva aportació en l'estructuració d'aquest apartat.

Nivell de catalanització del barri o poble.
Entitats normalitzadores relacionades amb l'escola.
Procedència social dels alumnes.
Nombre d'aules: Parvulari i Cicles Inicial, Mitjà i Superior.
Mitjana d'alumnes per aula: Parvulari i Cicles Inicial, Mitjà i Superior.
Situació installacions escolars:
— Problemes.
— Dèficit.
Incidències que afecten la realitat sòcio-lingüística.

1.2. *Etapes seguides per l'escola quant a la normalització.*

1.3. *Anàlisi de l'ús actual de la llengua a l'escola*

A. Activitat docent:

Compliment dels mínims obligatoris.
Nivells i àrees que es realitzen en català.

B. Llengua de relació:

Als claustres.
Relació entre el professorat.
Amb el personal no docent.
Amb els alumnes.

1.4. *Estudi lingüístic del professorat*

Relació de les persones que formen el Claustre, segons el curs que tenen al seu càrrec, situació administrativa (propietari definitiu, propietari provisional, interí), i coneixement de la llengua catalana segons una gradació:
— Mestre de Català.

— Ha fet reciclatge i usa el català habitualment.
— En procés de reciclatge:
  Reciclatge.
  Cursos de Formació Permanent Institucional (FOPI).
  Cursos de suport oral.
— Domini oral i ús habitual de la llengua sense titulació.
— Desconeixement total.

1.5. *Altres recursos amb què compta l'escola i que poden donar suport a l'ensenyament en català:*

— Aula d'Educació Especial.
— Especialista de català.
— Professor que reforça l'expressió oral en el Programa d'Immersió.

1. OBJECTIU FINAL DEL PROJECTE: NORMALITZACIÓ PLENA DE L'ESCOLA

Cal descriure la forma pròpia que cada centre considera que ha de ser la normalització per aconseguir la integració dels alumnes a la societat catalana.
Aspectes a tenir en compte:

A. Ensenyament en català:
Català, llengua vehicular de tot el treball escolar
Programa d'Immersió a Pr. i CI, si cal.
Matèries instrumentals (lectoescriptura) en català.

B. Ensenyament del català:

Aprofundiment de la llengua de manera vivenciada i gradual, a càrrec del tutor a Parvulari, Cicle Inicial i Cicle Mitjà i del professor especialista a Cicle Superior.

C. Català, llengua de comunicació i relació escolar:

És la llengua emprada en tota la vida escolar.

D. Coneixement de la realitat de Catalunya:

Vivència d'aquesta realitat mitjançant la celebració de festes populars, diades, excursions, etc.
Ajuda en la participació dels alumnes als esdeveniments de la vida del barri o poble.
Interès per la realitat catalana present en totes les àrees del currículum.
Estudi gradual de la geografia, història...

3. TEMPORALITZACIÓ DEL PROJECTE

— Data en què s'espera assolir l'objectiu terminal.
— Fases progressives de consecució, distribuïdes per cursos escolars o promocions d'alumnes.

4. CONCRECIÓ DEL PROJECTE PER AL PROPER CURS

Nivells que es pretenen assolir:

4.1. A Preescolar i Cicle Inicial:

— Si s'aplica Programa d'Immersió, descripció de de la seva aplicació en el centre:
  etapes / mestres responsables
  metodologia
  participació dels pares
  avaluació / formació mestres
  (Per la seva transcendència, cal considerar la immersió com un petit projecte dins el projecte de normalització amb una certa entitat pròpia.)

4.2. A Cicle Mitjà:

Ús de la llengua.
Ensenyament:
en català
del català
coneixement de Catalunya

4.3. A Cicle Superior:

Ús de la llengua.
Ensenyament:
en català
del català
coneixement de Catalunya

4.4. A tots els Cicles: Mestres responsables de dur a terme aquestes activitats i titulació adequada.

4.5. Suports a la normalització que cal tenir en compte:

— Tallers diversos (especialment els d'expressió).
— Colònies.
— Biblioteca d'aula i d'escola.
— Actuacions concretes per superar la situació disglòssica del català a l'esbarjo.
— Festes i diades populars.
— Premsa.
— Revista Escolar.
— Assistència a teatre, concerts, altres espectacles.
— Sortides escolars.

4.6. Forma i mitjans per a la recuperació d'alumnes amb dificultats:

— Aula d'educació especial.
— Col·laboració Equip Assessorament Psicopedagògic de la zona.

— Col·laboració amb mestres itinerants.

4.7. Principals avenços respecte el curs anterior.

5. SISTEMA D'AVALUACIÓ

5.1. Del compliment progressiu del projecte:

Revisió periòdica del projecte a nivell de:
Claustre.
Consell Escolar.

5.2. Del nivell de català assolit pels alumnes:

— A Pr. i CI (tipus de proves orals i escrites).
— A CM i CS (tipus de proves orals i escrites).

5.3. Específic del Programa d'Immersió:

— Nivells assolits.
— Acceptació de les famílies.

6. ALTRES ACTIVITATS A L'ENTORN DE LA NORMALITZACIÓ DEL CENTRE

Cursos de català per a pares.
Informació als pares sobre la Immersió i la catalanització en general.
Fulls explicatius per a les famílies.
Conscienciació dels pares.
Festes amb la participació de les famílies.

7. NECESSITATS QUE ES MANIFESTEN A L'ADMINISTRACIÓ

7.1. Recursos professionals:

— Professor especialista de català per al compliment dels mínims establerts.
— Mestres de reforç.
— Professor especialista de català per a reforçar l'expressió oral al Programa d'Immersió.

7.2. Recursos de formació del professorat:

— De catalanització:
  Cursos de formació Permanent Institucional (FOPI)
  Cursos de Suport Oral
— D'assessorament didàctic:
  Assessorament a la immersió
  de llengua catalana a: programacions, projecte lingüístic

7.3. Recursos materials.

7.4. Altres.

2.3. La catalanització global de l'escola

Seria un error creure que la introducció del català com a llengua d'escola ha de limitar-se als aspectes docents i discents. Tanmateix, és cert que l'assoliment dels objectius i adquisició dels continguts de cada nivell i disciplina ocupen una gran part de la tasca escolar. Tant és així que l'acció instructora del professor esdevé l'instrument bàsic per a educar la personalitat dels alumnes. En el tractament lingüístic, també la importància de l'ensenyament del i en català serà, per les mateixes raons, preeminent en l'adquisició de l'idioma. Malgrat això, el català no ha de restar determinat i reclòs com una llengua de classe d'ús total o parcial.

L'article 20, del Títol II de la Llei de Normalització Lingüística, diu fent referència al català en la vida dels centres: «El centres d'ensenyament han de fer de la llengua catalana vehicle d'expressió normal, tant en les activitats internes, incloent-hi les de caràcter administratiu, com en les de projecció externa».

A l'hora de redactar el Projecte Lingüístic d'escola, s'haurà de detallar l'orientació que pren el centre amb objectius generals i sobretot no oblidant els objectius operatius que són els que arriben a detallar realitzacions immediates.

Fora de l'activitat docent i discent de l'aula, l'ús de la llengua catalana ha d'arribar a una normalitat na-

tural i en aquests objectius s'hi hauran d'esmerçar mesures de previsió acordades i operatives i que, mentre la situació de normalització es perllongui, no podran assolir el mateix grau de consecució en tots els centres.

Deixant de banda l'àmbit de l'aula, podem arribar a concrecions quant a la normalització global. Les podem determinar així:

Concrecions d'ordre interior

Seran les que obeiran a una planificació de presència de la llengua en la societat i vida escolar.

- Retolació del centre.
- Avisos i comunicacions interiors tant en les activitats escolars com extraescolars.
- Activitat oral i escrita de secretaria.
- Ordres i comunicacions mestres/professors en català per part dels mestres que coneixen l'idioma.
- Relació entre els mateixos professors.

Aquestes darreres concrecions poden constituir la base de la descontextualització del català llengua de classe.

El fet que els mestres catalanoparlants, és a dir, amb domini oral del català, facin ús d'aquesta llengua com a vehicle d'expressió i comunicació només pot tenir una interpretació positiva de servei als alumnes, a l'escola i al compliment del que està establert. Diem això perquè els professors que no han assolit encara un domini oral de la llengua pròpia poden també sentir-se apuntalats en el procés d'adquisició de l'idioma i en cap circumstància no serà interpretable aquest fet com una coacció o menysteniment a l'única llengua en la qual s'expressen de moment.

Concrecions d'ordre extern

Són aquelles adreçades als pares o instruccions de caire divers.

- Avisos i comunicacions als pares dels alumnes.
- Correspondència amb l'Administració.
- Correspondència amb Institucions privades.

Observarem solament, en aquest apartat que els avisos i comunicacions als pares dels alumnes han de ser en català, la qual cosa no impedeix que atenent la situació sòcio-lingüística de l'entorn es produeixi una doble redacció en les dues llengües oficials en funció d'una comprensió plena del contingut que es vol transferir.

El Departament de Llengua haurà de jugar un paper decisiu i de suplència quan els afers de secretaria estiguin a mans de professors no capacitats en llengua catalana. Els Directors i Òrgans de Govern hauran de preveure, però, el coneixement del català com una necessitat quan s'hagin de cobrir les necessitats operatives de secretaria.

Concrecions d'ordre intern

Anomenarem així aquelles comunicacions que s'adrecen als pares i als alumnes ensems i són de caràcter acadèmic.

- Documentació referida al resultat de les avaluacions. El Butlletí d'Avaluació amb la constància dels resultats.
- El Llibre d'Escolaritat emplenat en la llengua pròpia de l'ensenyament i de l'Administració Educativa.

Un aspecte que sovint s'oblida i que en canvi té una incidència primordial en els hàbits d'ús lingüístic és l'activitat lúdica a les hores de lleure.

Que els nens juguin i s'esbargeixin gairebé sempre en llengua castellana a partir de grup classe d'un 30 % de no catalanoparlants és gairebé un axioma reconegut per la majoria dels nostres mestres i pedagogs.

Aquest fenomen que obeeix a causes de marginació i de poca presència de la llengua catalana en les àrees d'influència social no l'escatirem ara. La seva constatació, però, no pot deixar de preocupar-nos si entenem que el tractament lingüístic en funció d'un coneixement igualitari de les dues llengües oficials ha de prevure dos aspectes: *la competència* i *l'hàbit d'ús* lingüístics.

A classe, amb les mesures de programació i les aplicacions didàctiques adients la competència restarà garantida. Els hàbits d'ús només s'adquiriran si el context creat propicia l'ús de la llengua. En els altres apartats d'aquest capítol s'han tractat concrecions que ajudin a crear contextos de normalització fora de l'aula. El que ara tractem, ens proposem tractar, l'activitat lúdica i d'esbarjo, no ha pas de restar al marge, ben al contrari ja que per a l'infant i el noi, el joc i l'esbargiment tenen un punt d'autonomia i de socialització desitjat i volgut.

Dels tres anys fins als deu, la pràctica d'ensinistrar en els jocs populars catalans els alumnes és del tot recomanable. El factor de mimetisme i d'imitació farà que les hores de pati s'omplin dels jocs apresos.

Existeix una bibliografia ja important que aplega jocs de tota mena i per a totes les edats. Quant als nois més grans l'afer és més delicat a causa que l'esport omple els espais d'esbargiment.

De fet no hi ha res que privi que l'organització d'un esport es faci en català i que la denominació de cada un dels components del joc, ja siguin jugadors com les denominacions pròpies del reglament, i s'usin en català. El mateix cal dir per aquesta edat el referent als jocs de taula.

Models de normalització

També en tractar la normalització lingüística global del centre ens veurem obligats, com en capítols anteriors, a considerar la possibilitat dels models de normalització. Pot passar que els recursos del centre no bastin per a perfilar en l'aplicació concreta tots els objectius de manera detallada. La cosa essencial és tenir-los detectats, com hauria de ser i fins on es pot arribar. Certament aquesta és la qüestió.

El model de normalització, doncs, serà l'aplicació de mesures per a aconseguir els objectius operatius possibles que, com a tals, moltes vegades no podran aconseguir la normalització plena que tota l'escola s'ha de proposar.

El projecte lingüístic que expressarà les fites a aconseguir, també en aquest sentit de la normalització global, haurà de ser exponent de les accions concretes a aplicar en la mesura de les possibilitats.

L'actualització del professorat

Aquest és un tema que toca molt de biaix la funció directora. Tanmateix, però, l'actualització lingüística del professorat no pot deixar indiferent els òrgans unipersonals de govern amb funció acadèmica.

Aprendre i saber català per a la docència és una exigència professional i reconeguda per la legislació per a funcionaris de nova incorporació després dels traspassos de competències (1981). Al perfeccionament de la llengua, l'anomenat reciclatge, i altres formes d'actualització lingüística resten a l'albir de la consciència professional dels ensenyants.

La funció del director serà doble en aquest ordre de coses:

- Posseir la informació necessària de les modalitats de perfeccionament o l'actualització lingüística existents: Reciclatge, Plans de Formació Permanent Institucionals (FOPI), Cursos de Suport Oral, etc.
- Transferir al professorat les possibilitats d'actualització.
- Facilitar, quan calgui, amb mesures d'organització l'assistència a les accions de perfeccionament.

3. Factors exògens a la dinàmica escolar

3.1. Condicionaments sociològics de la catalanització escolar

Catalunya presenta des del curs 1978-79 un procés de normalització lingüística ben singular entre les accions de transformació de l'escola en l'època contemporània.

La progressiva implantació de l'ús i de la docència del català en un camp tan ampli com és els dels ensenyaments obligatoris —1.200.000 alumnes— ha pogut sorprendre positivament les prospectives fetes en començar la incorporació de la llengua catalana al sistema educatiu. Existeix, en certa mesura, una contradicció fonamentada en el punt d'arrencada i en la realitat d'avui. La podem concretar així: qui ens ho havia de dir fa vuit anys... Som tan lluny, però, encara de la normalitat lingüística...

L'aportació de les dades globals ens ho confirma. Escoles [1] que fan ensenyament totalment o parcialment en català:

1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85
%	%	%	%	%	%	%
3,35	8,89	13,80	23,66	65,12	70,03	85,75

L'ensenyament del català com a assignatura al mateix nivell educatiu presenta un creixement més accelerat pel fet que la seva incorporació al currículum era obligatòria des de 1978, en canvi l'ús del català com a

1. Dades SEDEC. *Avui*, 14-2-1986.

llengua vehicular no ho fou fins a 1982 i de manera parcial.

Presència de l'ensenyament del català [2]:

1978-79	1979-80	1980-81
%	%	%
61,2	87,6	90

Els resultats estadístics tenen les desviacions naturals que ofereix la mateixa dificultat del camp on són aplicades les tècniques que són pròpies. Amb això cal tenir present que les dades relacionades més amunt demanen una doble lectura, la quantitativa i la qualitativa, que es presentaran com dos sectors divergents en els primers cursos, però que en els immediats posteriors comencen a convergir.

El fet que el 85 % d'escoles de bàsica el 1985 facin ensenyament en català en alguna modalitat, que pot anar des d'una docència total en la llengua pròpia fins a fer una sola assignatura en català (això és el que vol dir totalment o parcialment en català), o que el 90 % d'alumnes de Catalunya aprenguessin català el curs 1980-81, no deixa de ser un avenç important sin considerem la normalització com un camí per aconseguir la fita de la normalitat. Normalitat que resta lluny encara. Són moltes les escoles que no han elaborat el seu projecte lingüístic d'avançar.

El model d'escola catalana en llengua, continguts i actituds com una aplicació global no és a tocar.

La llengua catalana, a l'escola

La situació de la llengua a l'escola, presència, ensenyament i ús, ha tingut tot un procés emmarcat en tres factors clars: la legislació, la situació de la població (o sigui de l'alumnat) i la possibilitat de professorat.

2. Inspecció de Bàsica. Estadística.

La legislació ha anat evolucionant i apujant el llistó de l'exigència. Si volem fer història podem anar bastant enrera. La normativa ha estat l'eix de la transformació:

1970 Llei d'Educació General Bàsica. S'inicia un període de permissió.

1975 Decret 1453 de 30 de maig, ME, incorporació voluntària de la llengua nadiua.

1978 R. D. 2092/1978, de 23 de juny. Obligatorietat de l'ensenyament del català i opcionalitat d'ensenyament en català.

1982 D. 270/1982, de 5 d'agost, obligatorietat d'emprar la llengua catalana en la docència en una o més matèries d'aprenentatge.

1983 Llei de Normalització Lingüística: El català, llengua pròpia de l'ensenyament.

La situació lingüística dels alumnes quant al coneixement de la llengua pròpia presenta un quadre divers i complex alhora, ja que l'índex de presència del català a la Catalunya urbana i a la rural és molt diferent.

El curs 1978-79, segons dades de la Inspecció de Bàsica, el 29 % dels alumnes de preescolar eren catalanoparlants, i el 39 % a l'EGB, mentre que el 71 % i el 59 %, respectivament, desconeixia el català [3].

La interpretació del concepte catalanoparlant és, pel que fa a aquestes xifres, netament etimològica, és a dir alumne que parla català independentment d'altres matisacions.

El panorama sòcio-lingüístic de la població escolar en general no era pas gaire esperançador.

De fet cal fer certes precisions:

— La presència del castellà com a única llengua de vida escolar, amb tota la inèrcia de l'ús al llarg de tants anys, és un factor que havia de produir

3. Inspecció de Bàsica. Estadística.

desviacions estimables a l'hora d'aplegar documentació.

— La informació que l'escola necessita de l'alumne requereix una certa indagació i, si fa referència al perfil lingüístic, demana subtilitzar, fet difícil de produir-se en circumstàncies poc favorables a la llengua.

Amb tot, les xifres ofereixen una objectivitat que les apreciacions no garanteixen, i la desviació produïda per les circumstàncies anteriors, sense haver de ser considerada desestimable, tampoc no invalida les xifres resultants.

El coneixement de la llengua per part dels alumnes d'EGB ha tingut un creixement important. Així la darrera estadística de l'any 1982 aplicada a les escoles permet veure una recuperació lingüística de la població escolar.

El 59,52 % d'alumnes de Bàsica sabien expressar-se en català, independentment de la llengua que parlaven a la llar, un 24,88 % no parlaven català i un 15,60 % no l'entenien. Aquesta xifra és alta si tenim en compte que el curs 1981-82 era el quart que s'ensenyava a l'escolar [4].

L'evolució, doncs, és evident atenent-nos a les xifres, i fins i tot molt positiva. Ofereix d'entrada un teixit sòcio-lingüístic nou en el qual es pot treballar, i s'haurà de treballar amb visió de present, que té l'exigència del futur. No podem oblidar que el nostre futur és ara i, quan escric nostre, vull dir el de l'escola catalana. Perquè el passat fou tot un altre. A l'època d'autonomia anterior a la guerra no hi havia tants nens que aprenguessin català ni els programes no oferien els continguts d'arrelament que demana una escola inserida en el medi: la competència de gestió i ordena-

4. Dades 1 Departament d'Ensenyament 1983.

ments educatius residien a Madrid, només un nombre escàs d'escoles depenia de la Generalitat.

En canvi, el marc sòcio-lingüístic era essencialment català i permetia una integració espontània. Potser el gran repte que es presentarà anys a venir és que no es doni una situació homòloga, sinó una altra de signe del tot contrària.

Que l'escola es normalitza amb mestres normalitzadors és obvi. També és evident que les actituds poden ajudar a fer camí endavant en aquest sentit. Ara bé, l'eina imprescindible per educar a Catalunya és la llengua. Ningú no es pot explicar que un mecànic en l'exercici de la seva professió desconegui l'ús de la clau anglesa. La llengua és la clau de tota tasca educadora i instructora a casa nostra. I és molt més que un instrument perquè ella mateixa té un contingut cultural específic i és exponent identificador del grup humà que la té com a pròpia.

Aquestes dades ens donen la situació lingüística del professorat: Curs 1978-79. Preescolar i EGB: el 60,5 % de professors s'expressaven en català i el 39,5 % no en tenien capacitat [5].

Aquestes xifres són ben indicatives ja que corresponen als SSTT (Serveis Territorials) de Barcelona, on radica el 70 % de la població escolar de Catalunya i, en conseqüència, del professorat.

Les dades del curs 1981-82 mostraven un 67,73 % de professors que, independentment de la llengua que tinguin per habitual, es consideraven catalanoparlants. Mentre que els que no l'entenien cobria un índex del 7,44 %.

Es palesa, doncs, comparant les dades i els sectors mestres/alumnes, un increment notable de la competència lingüística de la població escolar que cursa els estudis obligatoris en un ordre de 20 punts, mentre que

5. Inspecció de Bàsica. Estadística.

l'índex d'increment de coneixement de la llengua pròpia per part dels mestres només creix 7 punts [6].

Per altra banda, s'observa que el coneixement del català per part de l'alumnat s'incrementa i possibilita al llarg de tota l'Educació General Bàsica l'ús de la llengua catalana com a vehicle d'ensenyament, tal com exigeix la Llei de Normalització Lingüística. En conseqüència, el professorat que exerceix al sistema educatiu català o aquell que s'hagi d'incorporar haurà d'atendre les necessitats del servei, ja que l'escola ha de rebre els serveis dels mestres i no pas restar sotmesa a la servitud dels professionals.

Les orientacions que emanen de la nova normativa sobre el reciclatge de català per a professor d'EGB que el Departament d'Ensenyament ha establert aquest curs, van adreçades a cobrir la necessitat de preparar els mestres en exercici encara sense domini del català, ja que en els futurs anys tot el col·lectiu d'ensenyants incorporats en el sistema esdevindrà la clau de volta de la normalització lingüística pel fet de disminuir la nova incorporació de mestres a causa del descens demogràfic.

Cal fer esment també que aquest seixanta-set i escaig per cent de professors amb domini del català, no és equivalent a un seixanta-set per cent de docents en català o del català. Sovint un domini bàsic de la llengua no és suficient o un hàbit d'ús en llengua d'ensenyament no permet avui per demà el canvi de llengua vehicular.

Distribució territorial de la catalanització

Un aspecte que no es pot obviar és el de la distribució territorial de la catalanització en el qual es troben grans diferències d'intensitat i una relació no

6. Dades 1 Departament d'Ensenyament 1983.

homologada dels factors que la sustenten. Mentre als SSTT d'Ensenyament de Lleida, Girona i Tarragona, l'índex de catalanització global de l'EGB és superior a la mitjana de Catalunya, als SSTT de Barcelona (gener 1986) aquest índex és inferior.

Per al curs 1984-85, ensenyament totalment o parcial en català [7]:

SSTT	
Barcelona	80,84 %
Girona	97,53 %
Lleida	97,66 %
Tarragona	96,33 %

Si ens servim de dades més puntuals i provinents dels factors que afecten l'índex de catalanització escolar, com són alumnes, mestres i els projectes de catalanització acabats, podem observar les diferències en percentatges amb dades del curs 1984-85.

Comarca	Coneixement català alumnes	Coneixement català mestres	Projectes escolars de catalanització
Baix Lobregat	36,91 %	48,24 %	7
Vallès Occidental	45,54 %	64,16 %	11
El Barcelonès	51,67 %	64,48 %	4
Baix Ebre	94,54 %	87,97 %	2
Segrià	70,30 %	87,79 %	17
Alt Penedès	73,77 %	75,73 %	44

Els condicionaments de la catalanització escolar en una comarca no responen sempre al domini del català que tenen els mestres i els alumnes i, en conseqüència, la població en general. Mirem si no el quadre anterior: el Segrià i el Baix Ebre tenen índex molt alt de presència del català pertocant alumnes i mestres, en canvi, el percentatge de centres en procés de catalanitza-

7. Dades SEDEC. *Avui*, 14-2-1986.

ció no és equivalent. Al Vallès Occidental, on la presència del català en aquests dos sectors és més aviat baixa, només es troba a sis punts del Segrià i a nou per sobre del Baix Ebre.

Amb les dades anteriors podem fer moltes lectures semblants a aquestes. Certament, en la normalització d'escola hi juguen les possibilitats de professorat i les actituds d'aquest i dels pares dels alumnes. Recordem el Baix Ebre i el Vallès Occidental.

Existeix una circumstància també prou important, i és la consciència normalitzadora que es produeix a les zones rurals de gran tradició cultural catalana tant en el terreny pedagògic com en el de cultura general. Les comarques pertanyents als SSTT de Girona en són un exemple, o Osona mateix, amb un 90 % de centres en procés. També es materialitza aquesta consciència a zones urbanes de forta immigració on la població exerceix el dret que els seus fills siguin ensenyats en la llengua territorial tot i tenint dret a l'educació en llengua habitual. Exemples evidents en són poblacions com Santa Coloma de Gramenet on, de trenta-cinc escoles públiques, vint-i-tres tenen procés progressiu de catalanització, o Terrassa, que sobre trenta-dos centres n'hi ha quinze, la proporció és del cinquanta per cent. Aquesta situació, que ha sorprès especialistes en sòcio-lingüística, respon a la voluntat d'integració de les famílies provinents de la immigració, a la receptivitat pròpia del país i a una política lingüística respectuosa per a les diverses realitats de cultura o de llengua per a les quals el català ha d'esdevenir un nou enriquiment i mai una substitució.

Per altra banda, les zones rurals on la situació sòcio-cultural s'ha vist afectada per factors de pobresa tradicional, com el Baix Ebre, el Pallars Jussà i el mateix Segrià, palesen una actitud catalanitzadora global baixa tot i que tant la població escolar com el professorat presenten una normalització plena.

3.2. Models de bilingüisme escolar a Catalunya

I

El terme bilingüisme a Catalunya ha tingut des dels anys trenta fins als nostres dies, una evolució progressiva en funció d'una sèrie de determinants històrics i polítics, i encara a l'actualitat conserva diversitat d'interpretacions més o menys controvertides. S'entén per bilingüisme des de la coexistència de dues llengües a la societat, fins a una situació individual que suposa el coneixement i domini de dues o més llengües.

En la societat catalana dels anys trenta, tot el marc social tenia un funcionament lingüístic en català. La llengua castellana era tan sols coneguda com a una llengua d'accés a unes altres cultures i això si tenim en compte que l'ensenyament majoritàriament era professat en aquesta llengua, i el poble català coneixia la llengua oficial de l'Estat però la implantació del català era absoluta a tots els nivells no oficials i sols quan la Generalitat Republicana arriba, el català obté la categoria de llengua oficial i s'ensenya a l'escola com a idioma d'una manera generalitzada [1].

El fet d'associar la paraula bilingüisme a la coexistència de dues o més llengües ha confós en més d'una

1. Moners Pujol-Busquets, Jordi, *La llengua a l'escola*. Barcanova Educació. Barcelona, 1984. Ref. 9.4.1.

ocasió i amb aquest terme s'ha pretès identificar des del simple fet que determinades persones facin ús alternativament de dues llengües fins a fenòmens específics de disglòssia, en els quals, una llengua majoritària se superposa a la llengua pròpia del país, i arriba a copsar-ne, en alguns casos, la «substitució lingüística».

Cal assenyalar, sens dubte, que la teoria bilingüista tradicional ha jugat un paper més aviat negatiu a favor de la recuperació de la llengua catalana, però de la mateixa manera és innegable el recolzament que ha exercit a favor de la llengua forta i majortiària.

S'imposa qüestionar-se, davant del concepte i aplicació de bilingüisme, «Cui prodest?» [2] a qui beneficia? La resposta a l'àmbit de Catalunya s'obté amb una claredat sobrera. En la situació de bilingüisme com a coexistència de dues llengües, l'increment de l'idioma castellà persisteix.

Amb el 41 % d'alumnes que desconeixen el català parlat i d'aquests un 15 % que no l'entén [3], pot apreciar-se l'error que significaria intentar una extrapolació històrica si es volguessin aplicar les teories dels anys trenta a la penúltima dècada del segle quan la situació sòcio-lingüística ha variat plenament ja sigui per motius d'ordre polític o pel moviment demogràfic.

Fou en els primers anys setanta i arrel de la Llei General d'Educació que aparegué un opuscle escrit en català i en castellà que portava per títol *El bilingüisme escolar a Catalunya* [4] editat per l'Escola de Mestres Rosa Sensat. És evident i cal reconèixer-ho, que en bilingüisme escolar, cada nen la seva llengua, podia ser considerada d'avançada en aquell anys. Defensava el dret a la llengua materna i l'aprenentatge de l'altra

2. Arenas i Sampera, Joaquim, *El valor educatiu del llenguatge*. Delta, Barcelona, 1978.
3. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya. *Dades 1*. Barcelona.
4. Fundació Artur Martorell, *El bilingüisme escolar a Catalunya*. Barcelona, 1972.

llengua en un mateix grup-classe o aula, i feia possible la introducció del català a l'escola encara que sols fos per als alumnes catalanoparlants.

Aquesta publicació basava l'aplicació del bilingüisme escolar en el dret del nen a ésser educat en la seva llengua materna, en el respecte degut a l'alumne i en l'estimació que devia provocar-se, en el nen, per a les dues llengües.

D'aquest fet, es va derivar que les escoles actives i inquietes per a la renovació pedagògica adoptessin situacions bilingües: cada nen havia de ser educat en la seva llengua materna en una mateixa classe.

D'altra banda, i paral·lelament, sorgeix una altra opció d'aplicació bilingüe, propugnada per la Delegació d'Ensenyament del Català, d'Òmnium Cultural (DEC), que defineix el concepte d'escola catalana com a aquella escola que es realitza en llengua i continguts catalans: «la que correspon a un poble lliure», segons deixen constància els escrits del temps en la premsa diària [5]. I donen una volta al concepte de llengua materna que existia fins aleshores, i al sentit de «respecte al nen» en la tasca escolar.

Segons aquesta interpretació, la idea de llengua materna correspon al de la llengua territorial. Quant al respecte a l'alumne, s'entén que respectar no és discriminar per causa de la llengua o el lloc d'origen, i suposa per tant, possibilitar d'una manera efectiva la integració lingüística i cultural (amb un esperit de sumar i no pas restar). Qualsevol altra manera de procedir, amaga una marginació.

Existeix en el col·lectiu escolar d'aquesta època un gran nombre de centres que ni es proposen l'ensenyament de l'idioma, que menystenen tota catalanització.

Es constata, però, una evolució del bilingüisme escolar, a causa de l'evolució política, als nous marcs

5. *El Correo Catalán*. Secció: «Llengua, escola i poble», 1976-77.

legals i al resultat de les experiències escolars endegades. En un primer moment la fórmula implantada fou la d'un ensenyament per a cada nen en la seva llengua materna, i això amb un notable esforç i dificultat docents. Més endavant es produeix una inclinació gradual d'algunes escoles actives vers l'aplicació d'un model on l'ensenyament és en llengua i continguts catalans, per a tots els alumnes.

És just reconèixer que el primer model de bilingüisme escolar suposa un procés de maduresa per a molts centres.

Fins aquí arriba l'evolució del concepte bilingüisme a l'àmbit educatiu, que molt bé pot ser anomenat de resistència, per la qual cosa es féu més manifest especialment en el sector privat al llarg dels anys seixanta, setanta.

També a l'àmbit legal, el concepte i l'aplicació de bilingüisme escolar ha sofert modificacions.

La ja abans esmentada Llei d'Educació (4-VIII-70) parla d'aprenentatge de las «*lenguas nativas*» (cap. II, art. 17) en el sentit de permetre-ho quant a la seva adquisició. Per la qual cosa es contempla en l'escola «*una posible coexistencia de lengua*». Amb el Reial Decret de 1978 (23 de juny) es dóna un pas decisiu en establir el català com a matèria normativa obligatòria i l'ensenyament en català amb caràcter optatiu. Per tant, per a una part de l'alumnat, el bilingüisme serà ja partint del català com a llengua base d'aprenentatge, i per a d'altres alumnes el procés es realitzarà a l'inrevés.

La implantació de l'ensenyament en català, un altre pas de la normalització lingüística per a tots els alumnes d'EGB ve donada per un Decret del 5-VIII-1982, en el qual s'estableix, a més, que en la segona etapa, tots els alumnes han de cursar en català assignatures, i aquestes han de menester per al seu estudi l'explicació del professor, material didàctic o llibre de text en

català i realització d'exercicis per part de l'alumnat.

Però és avui, amb la Llei de Normalització Lingüística aprovada pel Parlament de Catalunya, l'abril de 1983, que el català té la categoria de *llengua pròpia* de l'ensenyament, la qual cosa significa que la docència ha de realitzar-se en català, bàsicament i fonamentalment.

La situació legal, doncs, dóna a la idea de bilingüisme un concepte terminal, que ha estat proclamat per la Generalitat des de la seva restauració amb el fet que «en finalitzar l'EGB tots els alumnes coneguin perfectament la forma oral i escrita d'ambdues llengües».

Però el matís introduït és important, perquè es parteix d'un ensenyament en català en el qual els alumnes adquireixen un coneixement de les dues llengües.

Encara que el dret a rebre el primer ensenyament, «primer cicle d'EGB», en la llengua habitual també és reconegut per la Llei si els pares castellanoparlants així ho desitgen.

Per a finalitzar aquest apartat sobre el concepte i aplicació del bilingüisme escolar, creiem necessari puntualitzar que a Catalunya la normalització lingüística a l'escola i el concepte de bilingüisme escolar no poden entendre's sinó en funció de dues grans necessitats:

1a. La necessitat de recuperació d'una llengua que ha sobreviscut en condicions molt desfavorables i que precisa de l'esforç de la societat i també de l'escola per a obtenir una situació de normalitat lingüística de la qual encara som ben lluny i que és patrimoni d'un poble i d'Europa [6].

2a. La necessitat dels individus que a l'escola s'eduquen, d'obtenir un procés formatiu amb idèntics instruments lingüístics i culturals perquè la seva llibertat i autorealització siguin plenes en la comunitat de la qual formen part.

6. Guardiola, Carles-Jordi, *Per la llengua*. Ed. La Magrana, Barcelona, 1980, pp. 209-311.

II

La complexa realitat escolar a Catalunya no ha permès una classificació d'escoles segons models pedagògics aplicables i això és degut als factors específics que intervenen en aquesta realitat escolar.

És cert que es va intentar establir una tipologia escolar des de sectors renovadors allà vers mitjan anys 70 i que atenien més a situacions donades en el sector privat que en el públic.

Era una tipologia que en contemplar la globalitat de l'escola a Catalunya, sols atenia a la situació sòcio-lingüística de l'alumnat, però deixava de banda altres factors determinants, de manera especial, a l'escola pública.

Així, doncs, la realitat escolar de Catalunya no ha permès determinar una tipologia d'aquesta mena, per causa de la varietat d'elements que la comprenen i que a continuació anem a analitzar.

Elements de tipologia escolar

1. La composició lingüística de l'alumnat, ja esmentada, pot considerar-se el primer element a tenir en compte.

En analitzar les escoles per nombre d'alumnes catalanoparlants podem trobar situacions límit de centres amb un 100 % d'alumnes catalanoparlants i de centres amb un 1 % d'alumnes de parla familiar catalana.

Aquest criteri de tipologia parteix de la situació sòcio-lingüística de l'alumnat i sols pot establir-se a nivell de bandes importants que donarien tres situacions:

- Escoles amb menys d'un 25 % d'alumnes catalanoparlants.
- Escoles amb el 50 % d'alumnes catalanoparlants.

- Escoles amb més del 75 d'alumnes catalanoparlants.

A més, cal considerar, que la proporció d'alumnes amb un domini del català no està representada igualment en cadascun dels nivells o cursos en els quals es dóna tot tipus de problemes lingüístics. Tant és així, que a les escoles de més d'un 75 % d'alumnes catalanoparlants la situació es redueix a la tipologia primera de menys de 25 % quant a l'aplicació didàctica possible. Un altre element fonamental, que cal afegir, és la situació d'entrada que els alumnes tenen referida a la llengua en iniciar l'escolaritat.

Mentre que a les escoles amb un 75 % d'alumnes catalanoparlants, la majoria arriben amb un coneixement actiu d'ambdues llengües, als centres que pertanyen al primer grup —menys del 25 % catalanoparlants— la major part dels escolars sols tenen un coneixement actiu del castellà.

I és bo recordar aquí, que la llengua d'ús escolar, ja sigui de relació, ja sigui de docència, és un dels factors que més incidència tenen en el procés adquisitiu de l'idioma, segons l'estudi *Quatre anys de català a l'escola*, realitzat i editat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat [7].

2. Un altre element a considerar en la tipologia escolar catalana és el professorat, ja que per realitzar un procés d'ensenyament en la llengua pròpia del país, constitueix una variable bàsica a tenir en compte a cada centre.

En primer lloc, cal distingir les possibilitats, dins d'aquest àmbit, que presenten els centres segons siguin públics o privats. Els centres privats tenen una major facilitat de contracció i exigència que apareix abans del curs 1978-79, en el qual es va introduir el

7. Departament d'Ensenyament. Quaderns de Catalunya. *Quatre anys de català a l'escola.* Barcelona, 1983.

català en el currículum escolar. Això no és el mateix pel que fa als centres públics, en els quals encara hi ha el 50 % [8] del professorat que no té un coneixement suficient del català per a impartir aquesta àrea. I això és degut al sistema d'accés del professorat i a la condició de funcionariat que aquest posseeix.

L'Administració catalana ha introduït elements correctors d'aquesta situació certament preocupant.

Entre ells cal destacar:

— Aplicació del Reciclatge lingüístic del professorat que ha arribat a programar 901 cursos en 76 localitats diferents el 1981 i encara manté 689 cursos a 54 localitats.
El Reciclatge és una operació clau, de gran importància pel seu caràcter institucional per la seva complexitat.

— Acció de redistribució de mestres amb incidència poc notable, donades les prerrogatives que confia l'actual legislació als mestres funcionaris.

— Fer com a mesura indispensable la intitulació de català per a l'accés o contractació per a la docència en el sector públic de certes places.

— Nova contractació i accés per oposició.
No seria lícit fer obvi l'aspecte qualitatiu del coneixement lingüístic del professorat que ofereix un marge molt ampli que engloba des del mestre amb domini tan sols oral de la llengua, fins al titulat amb especialitat de català. Ofereix doncs, aquest ventall, un encreuament de situacions possibles, àmplies i diverses.

Així, quant als mestres es poden concretar tres situacions pedagògiques determinants referides a les escoles:

- Escoles del 100 al 75 % de professorat amb domini del català. Situació susceptible de qualsevol procés d'ensenyament en la llengua pròpia i territorial.
- Escoles del 75 al 50 % de professorat amb domini del català. Situació que no permet qualsevol procés d'ensenyament en llengua territorial si no s'aporta un ajut extern. Cal la intervenció de l'Administració.
- Escoles del 50 al 25 % de professorat amb domini de la llengua catalana. Situació que difícilment permet un procés d'ensenyament en la llengua territorial i que necessita un suport especial per a l'ensenyament de la llengua.

A més d'aquestes categories, existeix encara el gran problema del professorat que es troba en un nivell límit de parlar o no parlar català a l'aula i que si bé posseeix una capacitat acceptable per a la llengua escrita i és capaç d'expressar-se bàsicament en català, no ha adquirit l'ús normal de la llengua.

3. Per últim, farem esment de les actituds com a tercer element en joc en una suposada classificació d'escoles.

Actituds escolars, quant a la llengua o a l'adhesió o un altre procés de normalització. És important a Catalunya, país de forta immigració, amb els problemes que comporta tota integració dins d'una societat, que les actituds positives per a una reconstrucció del sistema educatiu en les coordenades de la pròpia identitat, no siguin aparents per haver sorgit com a fruit d'una imposició, sinó que aquestes actituds siguin positives per sinceres, fruit totes elles d'una àmplia tasca pedagògica dirigida als pares i a la població adulta en general, a la qual no es pretén cap imposició lingüística sinó que l'acció escolar de normalització es porta a terme en funció d'una societat del futur integrada pels que avui són alumnes d'EGB.

I entenem que la predisposició envers un ensenyament normalitzat no ha d'existir tan sols en l'alumne

8. Departament d'Ensenyament. Generalitat. *Dades 1.* Barcelona.

i en els mestres, sinó que l'actitud positiva ha d'estar en els ànims dels pares, persones en les quals són essencials en relació a l'èxit escolar i de manera especial en els primers anys d'incorporació de l'alumne.

La Llei de Normalització Lingüística ha estat en aquest sentit un exponent de la veu del poble en allò que fa referència al retorn de l'ensenyament a la seva pròpia identitat [9] tant per la llengua com pel seu arrelament. I aquesta voluntat popular condiciona en gran manera la part de la població que pugués tenir actituds contràries.

D'aquesta manera les actituds escolars —globals o per sectors— queden reduïdes a dues:

a) Aquells que volen l'ensenyament en català.

b) Aquells que no entenen el fet que l'ensenyament s'hagi de realitzar en català.

Una hipotètica actitud seria la dels sectors escolars contraris a l'ensenyament del català. Hem esmentat aquesta actitud i l'hem qualificada d'hipotètica ja que no hi és en la societat catalana. Per la qual cosa aquestes tres tipologies de la situació sòcio-lingüística, l'establerta en funció de l'alumnat i del professorat i la considerada a la llum de les actituds podrien representar-se en una gràfica tridimensional, en els eixos de la qual x, y, z, representarien cadascuna d'aquestes tipologies.

Sense tenir en compte les condicions infraestructurals dels centres, nombre d'aules, titularitat, situació geogràfica, etc., ens trobem que aquests tres eixos ens ofereixen 18 tipologies diferents, que segurament es donen en la realitat escolar de Catalunya; no obstant això, no s'ha tingut en compte una política de models escolars.

En el marc de la realitat actual, l'escola de Catalunya ofereix dues realitats d'escoles quan a l'ús vehicular de la llengua.

Realitat A: Escoles de catalanització total.

A.1. Centres en els quals l'ensenyament en català es realitza en tots els cursos o nivells i en totes les matèries llevat d'una assignatura en la 2a. etapa i la llengua castellana.

A.2. Centres de catalanització total progressiva. Escoles que han iniciat el Parvulari en català per a tots els alumnes i van avançant de curs en curs dins d'aquesta normalització del català, convertint-se en pocs anys en la realitat A.1.

Realitat B: Escoles de catalanització parcial.

B.1. Són els centres que a més de l'ensenyament del català imparteixen àrees en català als diferents cicles o etapes.

B.2. Centres en els quals s'aplica tan sols la normativa anterior a la Llei de Normalització Lingüística impartint l'ensenyament de l'idioma propi i una o dues àrees en català.

Amb la Llei de Normalització Lingüística i la normativa que la desenvolupa referida a la seva aplicació en l'ensenyament, l'escola de Catalunya avança vers una modalitat única que es concreta en:

Ensenyament en català per a tots els alumnes des del Cicle Inicial, intensificant progressivament l'ús vehicular d'aquesta llengua a la resta dels Cicles, amb l'aprenentatge de la llengua castellana i el seu ús docent en una assignatura a la 2a. etapa.

Al Cicle Inicial es reconeix el dret dels alumnes no-catalanoparlants a rebre l'ensenyament en la seva llengua habitual si aquest és el desig del seus pares. Però són molt nombrosos els centres amb un percentatge altíssim d'alumnes de parla familiar castellana que realitzen l'ensenyament en català des del Parvulari per voluntat dels seus progenitors.

Així, doncs, les realitats escolars classificades per

9. Llei de Normalització Lingüística. Direcció General de Política Lingüística. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1983.

aplicacions de processos de normalització diferents a l'actual realitat s'encaminen cap a una sola realitat, que és la proposada per la Llei de Normalització Lingüística.

III

Les realitats A i B s'han definit, no a priori, sinó com a fruit de l'aplicació de la normativa i de la dinàmica que han portat els sectors de cada escola —pares i mestres. L'ordenació legislativa faria poc si no hagués trobat a l'escola bases dinamitzadores. Així, doncs, uns deu anys abans que l'ensenyament del català fos oficial, s'havien aplicat diverses modalitats de caire metodològic. Les més abundoses, dintre el nombre reduït d'escoles que es proposaven la presència del català a l'àmbit docent, eren que feien ensenyament bilingüe [10], ja esmentades, mentre que unes altres, molt poques, ensenyaven en català a tots els nens prescindint de la llengua familiar. No cal dir que aquesta opció era, ara ja fa quinze o vint anys, molt agosarada a causa de la situació política, però també per l'arrelament del concepte que es tenia de llengua materna, i la importància que hom hi donava.

Es pot afirmar, doncs, que l'ensenyament en català per a nens no-catalanoparlants ve de bastant lluny. Un ensenyament que es va fonamentar en bases d'equiparació, de no discriminació i també en voluntat de tenir escoles com les que corresponen a un país lliure on l'ensenyament es fa en la llengua pròpia.

Com hem dit, aquestes escoles eren poc nombroses fins al curs 1981-82. Els cursos següents s'incrementen per dues causes:

10. Moners Pujol-Busquets, J., *L'escola a Catalunya sota el franquisme*. Barcanova Educació. Barcelona, 1984, pp. 245-246.

a) Per la promulgació de la Llei de Normalització Lingüística.

b) Per l'establiment per part de l'Administració Autònoma de programes concrets per a realitzar amb fonaments científics, pedagògics i sociològics una ensenyança en la llengua del país i que no és la familiar dels alumnes en la llengua.

Programa d'Immersió

La Immersió esdevé ara com ara el sistema més eficient per aconseguir l'objectiu que des de la Generalitat Provisional s'ha proposat el govern autòcton català, que en acabar els estudis obligatoris (EGB) els alumnes tinguin igual coneixement del català i del castellà, com ja s'ha indicat.

Aquest ensenyar en català a tots els nens fou des dels anys setanta una pràctica a un grup reduït d'escoles més en les privades que en les públiques. Els mòbils van obeir en aquella circumstància a plantejaments certament pedagògics i a voltes de caire nacionalista [11].

Començava així un procés de catalanització vers l'escola en llengua i continguts catalans. La Generalitat ha potenciat aquest programa tot i ajudant a mantenir-ne d'altres. Fou de l'any 1983 ençà que l'Administració Educativa davant la perspectiva de creixement d'escoles que aplicaven aquest sistema, proposà i assumí tot el projecte específic per a l'ensenyament en català de nens de parla familiar castellana.

És el Programa d'Immersió (vegeu pàgina 34). Base científica, metodològica, i materials específics, assessorament i seguiment dels processos, estudis de desenvolupament i comportament lingüístics i avaluació.

11. Moners Pujol-Busquets, J., *L'escola a Catalunya sota el franquisme*. Barcanova Educació. Barcelona, 1984.

Val a dir que atenent a realitzacions reeixides a l'estranger, la Generalitat de Catalunya ha estat la introductora a casa nostra del Programa d'Immersió extès actualment a tantes escoles [12].

12. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament, *El Programa d'Immersió, un aprenentatge precoç de la llengua catalana a l'escola.* Barcelona, 1986.

3.3. Algunes accions col·laterals de normalització

La voluntat de normalitzar l'escola quant a l'ús de la llengua pròpia de Catalunya és un fet palès des que fou restablerta la Generalitat l'any 1978 i que la nostra primera Institució de govern n'ha fet un objectiu prioritari.

En aquesta breu comunicació, tot i que farem referència obligada a la situació lingüística general de l'escola de Catalunya, ens proposem exposar les accions, plans i programes de normalització, que *no considerats curriculars en la normativa legal*, han estat aplicats per la Direcció General d'Ensenyament Primari i des del Servei d'Ensenyament del Català, per tal d'influir d'una manera específica en sectors sòcio-lingüístics o territorials on el procés de normalització de la llengua presenta dificultats d'ordre superior per diverses causes, entre les quals cal esmentar:

- Poca presència del català en zones determinades.
- Situació disglòssica encara de la llengua pròpia.
- Els índexs d'alumnat no catalanoparlant.
- Desconeixença de l'idioma i falta de competència lingüística docent del professorat.

També hi inclourem, com accions colaterals, el projecte d'aplicació de Plans Intensius de Normalització, amb la finalitat d'accelerar en una zona determinada la consecució de la normalitat.

Podem, doncs, qualificar d'accions colaterals aques-

tes realitzacions ja que vetllar per al compliment de la normativa quant a l'ús i ensenyament de la llengua, assessorar-ne tècnicament la docència, controlar-ne el compliment i potenciar l'ensenyament en català més enllà dels aspectes obligatoris, tot plegat constitueix el que podríem anomenar *la normalització lingüística del sistema educatiu en pes*, comptant amb els recursos propis i normals de l'administració i els de cada centre en concret.

Aquesta normalització en pes, cal dir d'entrada, que és la que de debò pot transformar lingüísticament i culturalment l'escola. I de fet l'està transformant.

També és cert, però, que malgrat els set anys transcorreguts des de la incorporació oficial del català al sistema educatiu, el ròssec que ha deixat l'absència de la llengua a l'escola de la guerra civil ençà, presenta unes limitacions que per considerables són prou conegudes. *D'aquí neix la necessitat d'unes accions que potenciïn, ultra les activitats docents curriculars prescrites, l'ús del català com a llengua vehicular i de relació escolar.*

1. *Elements a considerar envers la catalanització de l'escola a hores d'ara. El català, la llengua menys coneguda: consideracions sòcio-lingüístiques*

Potser caldrà aclarir aquest concepte de llengua menys coneguda. L'aplicarem a uns sectors territorials concrets i a la població escolar d'aquests composta pels alumnes i professors, prenent com a base la llengua d'ús familiar.

En la interpretació de les dades que relacionem cal tenir present no solament el coneixement lingüístic, sinó l'ús possible que es pugui fer de la llengua que arrenca de manera natural dels hàbits i també de les actituds, sobretot, en zones de població d'origen immigrat.

Existeix una realitat evident a Catalunya, la proporció inversa entre la quantitat de població escolar en certes zones i el coneixement que tenen de la llengua, o quina és la llengua familiar de professorat i alumnes.

És en l'àrea metropolitana de Barcelona i a les grans urbs colindants on es concentra el 70 % de l'alumnat d'EGB. La presència del català en aquest alumnat, capacitat de parlar-lo, és en xifres estadístiques el 47 %, mentre que la mitjana general d'alumnes de Catalunya és del 56,1 %.

Si, filant més prim, volem constatar la presència del català com a llengua familiar, comptant els catalanoparlants exclusius i els bilingües familiars, ens trobem amb un 40,13 % sobre un total per a Catalunya del 46,35 %.

Tinguem present, però, el que ja hem indicat: la concentració del 70 % d'alumnes a les comarques de la rodalia de Barcelona.

Quant al coneixement de la llengua catalana per part dels professors d'EGB tenim que: el 67 % saben expressar-se en català, del total de Catalunya, i el 64 % del professorat d'EGB es troben en la mateixa condició a les comarques de l'àrea barcelonina.

Aquestes xifres es refereixen a la globalitat del sistema educatiu quant als sectors públics i privat.

Considerem alguns aspectes d'aquestes xifres relatives al professorat:

a) Tenir competència oral no equival a capacitat de docència en aquesta llengua i tampoc —i potser menys encara— poder-la professar com a disciplina curricular.

b) Conèixer la llengua no sempre suposa la possibilitat d'ús a l'escola per la manca d'hàbit, etc.

c) No sempre la titulació en una matèria garanteix l'especialització efectiva.

També cal tenir present el factor de la concentració de professors de llengua familiar no catalana als

SSTT de Barcelona per causes òbvies que no procedeix escatir.

Davant d'aquestes xifres que parlen per si mateixes no és fàcil arribar a unes *conclusions operatives*.

a) Necessitat d'aplicar una acció catalanitzadora continuada, des de l'administració educativa, on el català no és la llengua d'ús habitual, per ser llengua d'ús familiar minoritari.

b) Necessitat d'aportar, a aquestes zones, programes específics que serveixin d'estímul al procés normalitzador.

c) Experimentar noves fórmules de suport a la normalització de l'escola per tal d'ajudar a superar dificultats que el medi ofereix.

2. *Les accions colaterals de Normalització Lingüística*

La mateixa experiència que aboca l'aplicació de la legislació successiva des de l'any 1978 ençà, ha aconseguit la implantació de l'ensenyament de la llengua a les escoles amb un compliment gairebé total i un progressiu i esperançador ús del català com a llengua vehicular d'ensenyament, demostren també que en determinades comarques i zones es fa particularment difícil la normalització pel nombre de mestres que tenen dificultats greus per parlar el català i els retards naturals en l'adquisició del domini de l'idioma per part dels alumnes que pertanyen a un medi sòcio-lingüístic poc sensible a l'ús de la llengua catalana.

És per aquestes causes que s'han aplicat unes accions, a vegades generalitzades i d'altres puntuals, amb la finalitat de coadjuvar a l'acció educadora de l'escola a fi de potenciar-ne els objectius normalitzadors, ja que, l'aprenentatge i ús de la llengua, no es poden aïllar dels projectes educatius de cada centre.

Són els que anomenem accions colaterals de normalització.

De totes aquestes en remarcarem tres per la seva significació:

1) «Campanya de català a l'escola, animació i espectacles».

Objectius: Aportar als centres públics amb situació sòcio-lingüística superior al 50 % d'alumnes de parla familiar (castellana) no catalana, un suport didàctic per a la classe de llengua per mitjà de l'espectacle.

No es tracta d'educar per a l'espectacle com un objectiu prioritari, sinó donar elements motivadors al mestre, per a possibilitar la *immersió* del nen en fets culturals catalans i proporcionar-li contactes vius amb l'idioma per mitjà de l'espectacle.

Aquest es realitza a la mateixa classe i en grups mai superiors a 60 nens.

Els continguts el conformen espectacles ajustats als nivells o cursos als quals van adreçats.

Les diferents campanyes han estat organitzades pel Servei d'Ensenyament del Català que n'ha assumit la planificació, contractació de grups responsables de realitzar l'espectacle i de l'elaboració de propostes didàctiques.

La campanya del curs 1982-83 es féu conjuntament amb el Servei de Normalització Lingüística del Departament de Cultura, que va propiciar la doble programació d'animació i cinema per a alumnes de segona etapa.

L'abast de la campanya ha estat el següent:

1981-82. Espectacles d'animació a les escoles públiques dels Serveis Territorials de Barcelona ciutat: 150 centres.

1982-83. A més a més dels centres anteriors, la campanya amplia el seu àmbit territorial a les escoles dels Serveis Territorials de Lleida, Girona i Tarragona, fins a un total de 19 poblacions amb 490 centres.

1983-84. Amb les mateixes característiques s'arriba a 39 localitats i a 638 centres públics.

1984-85. La campanya redueix l'àmbit però s'adreça específicament als centres que fan l'ensenyament en català, *als que han iniciat programes d'immersió* el curs 1983-84 i 1984-85.

A la comarca del Maresme, pel fet d'aplicar-s'hi un Pla Intensiu de Normalització, la campanya «Català a l'escola» s'ha intensificat i s'ha realitzat a totes les escoles públiques de poblacions superiors als 5.000 habitants, amb 3 espectacles per escola.

Aquest curs, doncs, s'ha portat a 280 escoles i a 38 poblacions.

2) La campanya «premsa i escola».

La importància dels mitjans de comunicació en la nostra societat no pot ser ignorada a l'escola, s'ha dit que constitueix una escola paral·lela. De fet, els nois i noies del nostre país han nascut en aquest món on la TV, la ràdio i la premsa, tenen una incidència molt forta en la culturització.

L'educació pels mitjans de difusió ha estat incorporada a la majoria de països als programes curriculars i tothom és conscient de la seva importància i de la necessitat del seu tractament a l'escola.

Dins el marc de la normalització lingüística, i arran de les directrius de la UNESCO, quant a la utilització de la premsa a l'escola, la Direcció General d'Ensenyament Primari, per mitjà del Servei d'Ensenyament de Català, des de fa quatre cursos, ha endegat aquesta campanya.

Objectius de la campanya

— Utilització de la premsa a l'escola en funció de crear l'hàbit lector.

— Oferir l'actualització dels continguts programàtics.
— Coneixement i comprensió del mitjà de comunicació escrit.
— Utilització d'un mitjà escrit en llengua catalana per a treballar, amb diferents estratègies didàctiques, les diverses disciplines.

Els continguts de la campanya tenen dues vessants: la material i la tècnica.

La material: Tramesa de les revistes infantils i juvenils Cavall Fort, Tretze Vents, Rodamón, a les 1.668 escoles públiques.

Publicació de 6 fitxes didàctiques al llarg del curs, al diari *Avui*, i tramesa als centres públics d'exemplars de la fitxa didàctica amb propostes de treball sempre relacionades amb l'estructura del diari.

Col·laboració amb *Punt Diari*, de Girona, per a la difusió d'aquest periòdic a les escoles dels Serveis Territorials de Girona.

La tècnica:

a) Quant a l'aprofitament a l'escola de les revistes infantils: sessions d'informació tècnica a professors quant a la utilització d'aquesta premsa.

b) Quant a les fitxes publicades al diari *Avui*, proposta de temes, per al curs 1984-85 han estat: L'Onze de Setembre, L'esport, El discurs periodístic, L'estudi d'una comarca, El Mercat Comú i la Nació Catalana.

Aquesta proposta de treball plasmada en les fitxes va adreçada a alumnes de segona etapa.

En l'aspecte normalitzador de la llengua la possibilitat de tractar temes relacionats amb els programes, amb els mitjans escrits, suposa un incentiu per a l'ús del català com a llengua vehicular especialment en zones on l'índex de lectura habitual de premsa es baix.

3) Els Plans Intensius de Normalització Escolar, per zones.

Ja hem dit que la normalització lingüística és indestriable de tot projecte educatiu, i per tant del mateix moviment de renovació pedagògica. I això és tan veritat que es pot afirmar sense vacil·lacions que no hi ha autèntica renovació sense una normalització i a la inversa.

L'aplicació, doncs, d'un Pla Intensiu de Normalització a comarques o zones obeeix a les ja esmentades dificultats generals d'aquests sectors i també a les específiques entre les quals cal comptar el fet d'haver arribat a un sostre difícilment superable comptant amb els recursos humans, professionals i didàctics normals que ofereix el sistema.

Tot plegat constata, tanmateix, que en alguns indrets la normalització escolar necessita un tractament especial de la mateixa manera que la renovació pedagògica genera un procés inequívoc de catalanització quant a llengua i continguts. Cal interpretar en els Plans Intensius de Normalització la voluntat de donar un suport específic per mitjà d'una coordinació dels recursos existents i la dotació de nous, a fi d'aconseguir els objectius proposats.

Els objectius generals de l'experiència són:

a) Optimitzar els recursos de tot ordre existents als centres a fi d'ajustar al màxim el llistó de possibilitats al nivell d'exigència de la normativa vigent.

b) Impulsar tots aquells projectes que ajudin a aconseguir i superar els mínims legals previstos a la Llei de Normalització Lingüística.

c) Coordinar tots els mitjans possibles —personals i materials— per tal que sigui un fet real i dinàmic l'accés a l'ús de la llengua catalana de tots els sectors escolars: pares, alumnes i mestres.

L'àmbit d'aplicació, com ja s'ha insinuat, correspondrà a comarques o sectors dins d'una mateixa comarca amb un índex superior al 60 % de població castellanoparlant i amb les dificultats específiques ja dites.

Els mitjans i recursos per a potenciar els Plans Intensius es concreten en els següents fets:

a) Potenciar la coordinació de manera específica amb l'assignació d'un coordinador del Pla. Aquest és l'aspecte més important ja que els recursos de què disposa l'administració quant a educació i cultura, i com a reals o possibles incidents a l'escola, convé que vagin adreçats sens equívoc als objectius del Pla.

b) Designar un pressupost que permeti la realització de propostes didàctiques o culturals per al foment de l'ús de la llengua.

c) Disposar d'un grup d'experts o assessors a disposició dels centres.

d) Aplicar de manera intensiva les campanyes de caràcter general previstes als centres d'EGB de tot l'àmbit català.

e) Suport personal i material del Departament de Cultura, Servei de Normalització Lingüística i de la Direcció General de la Joventut, a fi d'establir cursos de llengua per a pares d'alumnes i organitzar colònies, rutes, etc., en funció dels objectius del Pla.

f) Possibilitat de prendre mesures excepcionals, permeses per la legalitat vigent en la distribució del professorat dins de la comarca o zona afectada.

Les experiències territorials de normalització seran gestionades per Comissions de Comarca o Zona i per Òrgans Pedagògics.

Les funcions de la Comissió de Comarca o Zona són: aprovar i impulsar projectes elaborats per Òrgans Pedagògics, inventariar recursos que puguin incidir en l'èxit del Pla i distribuir els recursos de què es disposi en funció equitativa i segons necessitat.

L'Òrgan Pedagògic té assignades unes funcions més concretes:

a) Contribuir a l'elaboració de projectes educatius escolars, que inclouran els objectius operatius i el sistema d'avaluació. També a l'elaboració de plannings

referents a l'ensenyament del català a pares d'alumnes dins del marc escolar, i per als mateixos mestres no catalanoparlants.

b) Realitzar l'assessorament i seguiment tècnic de cada projecte i en vinculació estreta amb la Inspecció de zona.

c) Presentar a la Comissió Comarcal o de Zona, una valoració raonada, dels resultats aconseguits en la realització de cada un dels projectes aprovats.

La composició dels òrgans de gestió és representativa de l'administració educativa, dels estaments professionals de l'escola i de l'administració municipal.

L'Òrgan Pedagògic el constitueixen el coordinador/a, els inspectors d'EGB i els experts o assessors incorporats a la Comissió Comarcal.

Una primera aplicació experimental: el Maresme.

A l'hora d'iniciar una experimentació del projecte de Pla Intensiu calia estudiar a fons les possibilitats d'aplicació i tot seguit determinar el sector territorial en funció d'aquestes.

Per altra banda era evident que tota experiència demana un camp d'aplicació en el qual els factors negatius que es volen superar no arribin a un índex tal que d'entrada aboquin al fracàs.

Així, doncs, la comarca del Maresme oferia unes característiques que permetien l'experimentació amb garanties suficients de poder avaluar i poder passar de l'experiència a la realització continuada a d'altres comarques.

Aquestes dades justifiquen el que diem:

- Comarca d'extensió mitjana.
- Nombre de centres suficient per als treballs de camp, seguiment, etc., però no excessius:

Centres públics	59
Centres privats	62
Total centres	121

- Tots els centres públics tenen unitats d'Educació Preescolar, per tant permeten d'aplicar un projecte educatiu normalitzador progressiu.
- Dels 59 centres públics, *39 han iniciat programes d'immersió*, aplicats en aules de pàrvuls amb un índex superior al 70 % d'alumnes no-catalanoparlants.
- Dels 62 centres privats, *21 tenen fet un projecte de catalanització global o progressiu.*

Si ens atenem a les dades sòcio-lingüístiques veiem que:

- Alumnes que saben expressar-se en català, 68,94 %.
- Alumnes que el parlen a casa (catalanoparlants i bilingües), 53,42 %.
- Professors, sector públic, amb capacitat de parla, 62,28 %.
- Professors, sector privat, amb capacitat de parla, 79,77 %.
- Total professors que saben expressar-se en català, 71,1 %.

Aquests resultats, doncs, juntament amb les característiques específiques i el grau de catalanització, portaren a prendre la conclusió que el Maresme constituïa un sector apropiat per a l'experiència.

No podem presentar, encara, cap avaluació global del Pla aplicat, ja que tota valoració fugiria del rigor que ha de tenir una mesura objectiva i això pel fet que les dades que s'han de sistematitzar no han estat recollides del tot.

Però sí que podem relacionar algunes de les accions generalitzades que s'han portat a terme en relació als objectius generals dels Plans Intensius de Normalització:

1. Incidència directa als centres.

2. Assistència als professors:
   - Tècnica.
   - De suport a l'adquisició lingüística.
3. Reforçament de material a les escoles.
4. Cursos de català per a pares d'alumnes.
5. Presència de la Campanya als mitjans de difusió:
   - Falques, taules rodones i entrevistes.
   - Propiciar la participació dels alumnes als programes de ràdio (*Contes a cau d'orella*, ràdio el Masnou i 12 emissores municipals).
6. Extensió de la Campanya «Premsa i escola» als centres privats de la comarca.

Aquests Plans Intensius de Normalització estan regulats per una Resolució de la Directora General d'Ensenyament Primari.

Existeixen altres accions colaterals, aquestes són, però, les més remarcables. Esperem haver exposat amb prou claredat tant els objectius com els continguts.

4. Annexos

4.1. Direcció General de Política Lingüística

Llei de Normalització Lingüística a Catalunya

Text de la Llei aprovada pel Ple del Parlament de Catalunya en sessió tinguda el dia 6 d'abril de 1983 i promulgada el dia 18 d'abril (D.O.G. núm. 322, del 22 d'abril de 1983)

LLEI 7/1983, DE 18 D'ABRIL, DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA A CATALUNYA

EL PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de Catalunya ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que estableix l'article 33.2 de l'Estatut d'Autonomia, promulgo la següent

LLEI

El català, llengua pròpia de Catalunya

La llengua catalana, element fonamental de la formació de Catalunya, n'ha estat sempre la llengua pròpia, com a eina natural de comunicació i com a expres-

sió i símbol d'una unitat cultural amb profundes arrels històriques. A més, ha estat el testimoni de la fidelitat del poble català envers la seva terra i la seva cultura específica. Finalment, ha servit molt sovint d'instrument integrador, facilitant la més absoluta participació dels ciutadans de Catalunya en la nostra convivència pacífica, amb total independència de llur origen geogràfic.

Situació precària actual

Forjada en el seu territori i compartida després amb altres terres, amb les quals forma una comunitat lingüística que ha aportat al llarg dels segles una valuosa contribució a la cultura, la llengua catalana es troba des de fa anys en una situació precària, caracteritzada principalment per l'escassa presència que té en els àmbits d'ús oficial, de l'ensenyament i dels mitjans de comunicació social.

Causes de la precarietat

Entre les causes i els condicionants d'aquesta situació, hom en pot enumerar uns quants de decisius. En primer lloc, hi ha la pèrdua de l'oficialitat del català fa dos segles i mig, arran dels decrets de Nova Planta, els quals imposaren el castellà com a únic idioma oficial, mesura que fou reforçada en ple segle XX amb les prohibicions i les persecucions contra la llengua i la cultura catalanes desfermades a partir del 1939. En segon lloc, la implantació, a mitjan segle XIX, de l'ensenyament obligatori comportà que el català fos bandejat de les escoles de Catalunya, en les quals, fins al 1978 i llevat d'alguns curts períodes, només s'ensenyà preceptivament el castellà i en castellà. En tercer lloc, l'establiment a Catalunya d'un gran nombre de persones majoritàriament castellanoparlants s'ha produït durant molts anys sense que Catalunya pogués oferir-

los estructures sòcio-econòmiques, urbanístiques, escolars i d'altra mena que els haurien permès una incorporació i una aportació plenes a la societat catalana, des de les seves pròpies identitats culturals, que la Generalitat reconeix i respecta. I, finalment, l'aparició dels moderns mitjans de comunicació de massa en llengua castellana, entre els quals cal esmentar pel paper preponderant la televisió, contribuí al bandejament gairebé total del català de l'àmbit públic.

Marc legal vigent: Constitució

Iniciada una etapa de convivència democràtica i de reconeixement de la personalitat dels pobles que integren l'Estat espanyol, la Constitució, en l'article 3, després d'haver establert que «el castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat», la qual «tots els espanyols tenen el deure de conèixer i el dret d'usar», diu que «les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb llurs Estatuts», i afirma que «la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que ha d'ésser objecte d'un respecte i una protecció especials».

Estatut d'Autonomia

Més particularment, l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia diu:

«1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.

»2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.

»3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

»4. La parla aranesa serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció.»

Llengua pròpia i llengües oficials
Acció de la Generalitat

Per tant, estableix la distinció segons la qual el català és la llengua pròpia de Catalunya i alhora llengua oficial i el castellà també hi és llengua oficial per tal com ho és a tot l'Estat espanyol. A Catalunya, doncs, sota el règim de l'Estatut d'Autonomia hi ha una llengua pròpia i dues llengües oficials: i la Generalitat ha de promoure i garantir la igualtat plena de totes dues. També corresponen a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de cultura en general (art. 9.4) i la competència plena sobre l'ensenyament (art. 15). La normalització lingüística a Catalunya, doncs, queda, no sols definida, sinó encomanada a una acció de la Generalitat que posi tot l'impuls polític a prendre les mesures i crear les condicions que garanteixin aquesta normalització.

La normalització, un dret i un deure

El restabliment del català en el lloc que li correspon com a llengua pròpia de Catalunya és un dret i un deure irrenunciables del poble català, que han d'ésser respectats i protegits. I en aquest sentit cal estendre el seu coneixement, en el si de la societat catalana, a tots els seus ciutadans, qualsevol que sigui la llengua que parlin habitualment, dins d'una concepció global en què tots els ciutadans acceptin l'ús de l'una llengua i l'altra, les arribin a conèixer i assumeixin la recuperació de la llengua catalana com un dels factors fonamentals de la reconstrucció de Catalunya.

Superació de la desigualtat

Per això aquesta Llei es proposa de superar l'actual desigualtat lingüística impulsant la normalització de l'ús de la llengua catalana en tot el territori de Catalunya. En aquest sentit la present Llei garanteix l'ús oficial d'ambdues llengües per tal d'assegurar a tots els ciutadans la participació en la vida pública, posa com a objectiu de l'ensenyament el coneixement de totes dues llengües, les equilibra en els mitjans de comunicació social, eradica qualsevol discriminació per motius lingüístics i especifica les vies d'impuls institucional en la normalització lingüística a Catalunya.

L'aranès

Finalment, la Llei tracta també del cas específic del territori de la Vall d'Aran, en el qual a través del segles s'ha conservat i encara es parla una llengua particular, que requereix un procés propi de normalització. Això és reconegut, en efecte, per l'article 3.4 de l'Estatut de Catalunya. En conseqüència, en compliment del precepte esmentat, la present Llei conté un títol en què es concreten les mesures de normalització lingüística aplicables a la Vall d'Aran.

Títol Preliminar

Objectius de la llei

Article 1. — 1. La present Llei té per objecte el desenvolupament de l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya per tal de dur a terme la normalització de l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits i de garantir l'ús normal i oficial del català i del castellà.

2. Atesa la situació lingüística de Catalunya, són, doncs, objectius d'aquesta Llei:

a) Emprar i fomentar l'ús del català per tots els ciutadans.

b) Donar efectivitat a l'ús oficial del català.

c) Normalitzar l'ús del català en tots els mitjans de comunicació social.

d) Assegurar l'extensió del coneixement del català.

Dret a la llengua pròpia de Catalunya

Article 2. — 1. El català és la llengua pròpia de Catalunya. Tots els ciutadans tenen el dret de conèixer-lo i d'expressar-s'hi, de paraula i per escrit, en les relacions i els actes públics, oficials i no oficials. Aquest dret suposa, particularment, poder: adreçar-se en català, de paraula i per escrit, a l'Administració, als organismes públics i a les empreses públiques i privades; expressar-se en català en qualsevol reunió; desenvolupar en català les activitats professionals, laborals, polítiques i sindicals, i rebre l'ensenyament en català.

Igualtat jurídica

2. Les manifestacions de pensament o de voluntat i els actes orals o escrits, públics o privats, no poden donar lloc a Catalunya a cap mena de discriminació si són expressats totalment o parcialment en llengua catalana i produeixen tots els seus efectes jurídics igual com si fossin expressats en llengua castellana, i, per consegüent, pel que fa a llur eficàcia, no poden ésser objecte de cap mena de dificultat, d'ajornament, de requeriment de traducció ni de cap altra exigència.

No-discriminació

3. En cap cas ningú no pot ésser discriminat per raó de la llengua oficial que empra.

Persones jurídiques

Article 3. — Les persones jurídiques han de respectar també, en llur activitat a Catalunya, allò que estableix l'article anterior.

Protecció judicial

Article 4. — 1. Els ciutadans poden adreçar-se als jutjats i als tribunals per a obtenir la protecció del dret a emprar llur llengua.

Facultats d'actuació del Consell Executiu

2. Sens perjudici del dret dels afectats a fer-ho directament, el Consell Executiu de la Generalitat està legitimat, amb tota la capacitat jurídica necessària, per a actuar d'ofici o a instància de qualsevol persona, juntament amb els afectats o separadament, exercitant les accions polítiques, administratives o judicials necessàries per a fer efectius els drets dels ciutadans reconeguts en l'article 3 de l'Estatut i en la present Llei.

Títol I

De l'ús oficial

Llengua pròpia de l'Administració

Article 5. — 1. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de la Generalitat i de l'Administració territorial catalana, de l'Administració local i de les altres corporacions públiques dependents de la Generalitat.

Ús preceptiu de les llengües

2. El català i el castellà, com a llengües oficials a Catalunya, hi han d'ésser emprats preceptivament per l'Administració en la forma determinada per la llei.

Doble edició de les lleis i text autèntic

Article 6. — 1. Les lleis que aprova el Parlament de Catalunya s'han de publicar en edicions simultànies, en llengua catalana i en llengua castellana, en el *Diari Oficial de la Generalitat*. El Parlament n'ha de fer la versió oficial castellana. En cas d'interpretació dubtosa, el text català serà l'autèntic. Quant a la seva publicació en el *Boletín Oficial del Estado*, hom s'ha d'atenir al que disposa la norma legal corresponent.

Doble edició d'altres textos oficials

2. La publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat*, quan s'escaigui, de les disposicions normatives i les resolucions oficials de l'Administració pública de la Generalitat i dels ens locals de Catalunya s'ha de fer en edicions simultànies, en català i en castellà.

Validesa oficial dels documents

3. Pel que fa a la llengua, la documentació derivada de les actuacions administratives, els avisos, els impresos i els formularis de les entitats damunt esmentades redactats en català tenen validesa oficial.

Validesa de les actuacions

Article 7. — 1. Pel que fa a la llengua, a Catalunya són vàlides i eficaces totes les actuacions administratives fetes en català.

Reglamentació de l'ús oficial pel Consell Executiu...

2. El Consell Executiu ha de regular mitjançant disposicions reglamentàries la normalització de l'ús del català en les activitats administratives de tots els òrgans de la seva competència.

... i per les corporacions locals

3. Les corporacions locals ho han de fer en l'àmbit de la seva competència d'acord amb els principis i les normes recollits en aquesta Llei.

Opció d'idioma en les relacions amb l'Administració

Article 8. — 1. En l'àmbit territorial de Catalunya qualsevol ciutadà té dret a relacionar-se amb la Generalitat, amb l'Administració civil de l'Estat, amb l'Administració local i amb les altres entitats públiques en la llengua oficial que escollirà.

Expedients a instància de part

2. En els expedients iniciats a instància de part, si hi havia altres interessats i així ho sol·licitaven, l'Administració els ha de lliurar, en l'idioma demanat, testimoniança d'allò que els afecta.

Expedients d'ofici

3. En els expedients iniciats d'ofici, qualsevol que sigui la llengua oficial que s'hi utilitzi, l'Administració ha de lliurar, en l'idioma sol·licitat, els documents o les testimoniances que els interessats requereixin.

Relacions amb l'Administració de Justícia

Article 9. — 1. En l'àmbit territorial de Catalunya els ciutadans poden utilitzar en les relacions amb l'Administració de Justícia la llengua oficial que escolliran, i no se'ls pot exigir cap mena de traducció.

Validesa dels escrits i actuacions

2. Pel que fa a la llengua, els escrits i els documents presentats en català davant els tribunals i els jutjats radicats a Catalunya, així com les actuacions

judicials fetes en català a Catalunya, són plenament vàlids i eficaços.

Opció de llengua en els documents públics. Còpies i traduccions

Article 10. — Els documents públics atorgats a Catalunya s'han de redactar en la llengua oficial que l'atorgant escollirà, o, si hi ha més d'un atorgant, en la que aquests acordaran. En tots els casos els fedataris públics han d'expedir en castellà les còpies que hauran de tenir efecte fora dels territoris en què el català és idioma oficial. Els fedataris públics han d'expedir en castellà o en català, segons que ho sol·licitarà l'interessat, les còpies o les testimoniances i de traduir, quan calgui, les respectives matrius i documents sota llur responsabilitat.

Inscripció en els registres públics. Certificacions

Article 11. — En tots els registres públics dependents de la Generalitat els assentaments s'han de fer en la llengua oficial en què és redactat el document o es fa la manifestació. Si el document és bilingüe, s'inscriurà en la llengua que indicarà qui el presenta al registre. Totes les certificacions que expediran els funcionaris dels registres es faran en català o en castellà, d'acord amb la llengua emprada en la petició.

Toponímia oficial

Article 12. — 1. Els topònims de Catalunya, excepte els de la Vall d'Aran, tenen com a única forma oficial la catalana.

Determinació dels topònims

2. D'acord amb els procediments legals establerts, correspon al Consell Executiu de la Generalitat la determinació dels noms oficials dels territoris, dels nuclis de població, de les vies de comunicació interurbanes dependents de la Generalitat i dels toponímics de Catalunya. El nom de les vies urbanes ha d'ésser determinat per l'ajuntament corresponent.

Retolació pública

3. Aquestes denominacions són les legals a tots els efectes dins del territori català i la retolació s'hi ha d'acordar. El Consell Executiu de la Generalitat ha de reglamentar la normalització de la retolació pública, respectant en tots els casos les normes internacionals que l'Estat ha fet seves.

Relació directa amb el públic en català

Article 13. — Les empreses de caràcter públic han de posar els mitjans per tal de garantir que els empleats que tenen relació directa amb el públic posseeixin el coneixement del català necessari per a atendre amb normalitat el servei que els és encomanat.

Títol II

De l'ensenyament

Llengua pròpia de l'ensenyament

Article 14. — 1. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament en tots els nivells educatius.

Dret a la llengua habitual

2. Els infants tenen dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà. L'Administració ha de garantir aquest dret i posar els mitjans necessaris per a fer-lo

efectiu. Els pares o els tutors poden exercir-lo en nom de llurs fills instant que s'apliqui.

Ensenyament obligatori del català i el castellà

3. La llengua catalana i la llengua castellana han d'ésser ensenyades obligatòriament a tots els nivells i els graus de l'ensenyament no universitari.

Domini de les dues llengües

4. Tots els infants de Catalunya, qualsevol que sigui llur llengua habitual en iniciar l'ensenyament, han de poder utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final dels estudis bàsics.

No separació d'alumnes. Ús progressiu del català

5. L'Administració ha de prendre les mesures convenients perquè: *a*) els alumnes no siguin separats en centres diferents per raons de llengua; *b*) la llengua catalana sigui emprada progressivament a mesura que tots els alumnes la vagin dominant.

Certificat de grau. Excepcions

Article 15. — Hom no pot expedir el certificat de grau de l'ensenyament general bàsic a cap alumne que, havent començat aquest ensenyament després de publicada la present Llei, no acrediti en acabar-lo que té un coneixement suficient del català i del castellà. Tanmateix, l'acreditament del coneixement del català pot no ésser exigit en el cas d'alumnes que han estat dispensats d'aprendre'l durant l'ensenyament o una part d'aquest, o que han cursat l'ensenyament general bàsic fora del territori de Catalunya, en les circumstàncies que el Consell Executiu establirà per reglament.

Opció de llengua a l'ensenyament superior

Article 16. — 1. En els centres d'ensenyament superior els professors i els alumnes tenen dret a expressar-se en cada cas, de paraula o per escrit, en la llengua oficial que prefereixin.

2. Les universitats catalanes han d'oferir cursos i altres mitjans adients per a assegurar la comprensió de la llengua catalana als alumnes i als professors que no l'entenen.

Formació permanent d'adults

Article 17. — 1. En la programació de cursos de formació permanent d'adults és preceptiu l'ensenyament del català i del castellà.

Ensenyaments especialitzats

2. En els cursos d'ensenyaments especialitzats en què s'ensenya llengua és preceptiu l'ensenyament de les dues llengües oficials.

Cursos addicionals de català

3. En els centres d'ensenyaments especialitzats dependents de la Generalitat en què no s'ensenya llengua s'han d'oferir cursos de llengua catalana als alumnes que en tinguin un coneixement insuficient.

Coneixements lingüístics dels professors

Article 18. — 1. D'acord amb les exigències de llur tasca docent, els professors han de conèixer les dues llengües oficials.

Formació del professorat

2. Els plans d'estudis per als cursos i els centres de formació del professorat han d'ésser elaborats de

manera que els alumnes assoleixin la plena capacitació en llengua catalana i en llengua castellana, d'acord amb les exigències de cada especialitat docent.

Accés al professorat

Article 19. — La llei reguladora de l'accés al professorat ha d'establir els mecanismes i les condicions necessàries per a donar compliment a l'article anterior.

El català en la vida dels centres

Article 20. — Els centres d'ensenyament han de fer de la llengua catalana vehicle d'expressió normal, tant en les activitats internes, incloent-hi les de caràcter administratiu, com en les de projecció externa.

Títol III

Dels mitjans de comunicació

Mitjans propis de la Generalitat

Article 21. — 1. La Generalitat ha de promoure la llengua i la cultura catalanes en els mitjans de comunicació propis a què fa referència l'article 16.3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. La llengua normalment emprada hi ha d'ésser la catalana.

Mitjans de competència o gestió de la Generalitat

2. El Consell Executiu de la Generalitat ha de reglamentar la normalització de l'ús de la llengua en els mitjans de comunicació social sotmesos a la competència o gestió de la Generalitat, amb l'objectiu d'assegurar la comprensió i millorar el coneixement de la llengua catalana tenint en compte la situació lingüística de l'àrea de difusió de cada mitjà en concret.

Subvencions a publicacions periòdiques

Article 22. — 1. En el marc del que estableix l'article 16.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, la Generalitat podrà subvencionar les publicacions periòdiques redactades totalment o parcialment en català mentre subsistiran les condicions desfavorables que n'afecten la producció i la difusió. Aquesta subvenció serà atorgada sense discriminació i dins les previsions pressupostàries.

Emissores

2. La Generalitat ha d'impulsar la normalització del català en les emissores, les quals pot subvencionar sota el corresponent control parlamentari i amb la deguda previsió pressupostària.

Teatre, cinema i espectacles

Article 23. — 1. La Generalitat ha d'estimular i fomentar amb mesures adequades el teatre, la producció de cinema en català, el doblatge i la subtitulació en català de pel·lícules no catalanes, els espectacles i qualsevol altra manifestació cultural pública en llengua catalana.

Llibres

2. La Generalitat ha de contribuir al foment del llibre en català amb mesures que en potenciïn la producció editorial i la difusió.

Criteris objectius

3. Totes les mesures que s'adoptaran per a fomentar aquests mitjans i altres que es puguin considerar s'hauran d'aplicar amb criteris objectius, sense discriminacions i dins les previsions pressupostàries.

Títol IV

De l'impuls institucional

Ensenyament del català als funcionaris

Article 24. — 1. El Consell Executiu de la Generalitat, a través de l'Escola d'Administració Pública, ha de garantir l'ensenyament del català a tots els funcionaris i al personal al servei de l'Administració de la Generalitat i de les corporacions locals de Catalunya.

Possible concert amb l'Administració central

2. També pot ocupar-se de l'ensenyament de la llengua catalana als funcionaris dependents de l'Administració central, en els termes convinguts amb aquesta.

Requisit de dominar les dues llengües

3. El ple domini de les dues llengües oficials és condició necessària per a obtenir el certificat final d'estudis de l'Escola d'Administració Pública de la Generalitat.

Foment de l'ús públic del català

Article 25. — 1. El Consell Executiu de la Generalitat ha de fomentar la normalització de l'ús del català en les activitats mercantils, publicitàries, culturals, associatives, esportives i de qualsevol altra mena.

Estímuls des de les corporacions locals

2. Així mateix ho han de fer, en l'àmbit corresponent, les corporacions locals, les quals poden atorgar reduccions o exempcions d'obligacions fiscals per als actes relacionats amb la normalització de l'ús de la llengua catalana.

Centres impulsors de la normalització

Article 26. — Allà on això ho exigeix la situació sòcio-lingüística, el Consell Executiu, d'acord amb les corporacions locals afectades, ha de crear o subvencionar centres especialment dedicats, en tot o en part, a fomentar el coneixement, l'ús i la divulgació de la llengua catalana.

Pla de conscienciació popular

Article 27. — 1. El Consell Executiu ha d'establir un pla perquè la població prengui consciència davant la normalització de l'ús lingüístic a Catalunya consegüent a la vigència d'aquesta Llei.

Mapa sòcio-lingüístic i planificació

2. El Consell Executiu ha d'ordenar l'elaboració d'un mapa sòcio-lingüístic de Catalunya, que serà revisat periòdicament, per tal d'adequar a la realitat la seva acció reguladora i executiva de política lingüística i, alhora, de valorar la incidència de la planificació en el progressiu coneixement de la llengua catalana.

Títol V

De la normalització de l'ús de l'aranès

La llengua de la Vall d'Aran

Article 28. — 1. L'aranès és la llengua pròpia de la Vall d'Aran. Els aranesos tenen el dret de conèixer-lo i d'expressar-s'hi en les relacions i els actes públics dins aquest territori.

Foment de la normalització

2. La Generalitat, juntament amb les institucions araneses, ha de prendre les mesures necessàries per a

garantir el coneixement i l'ús normal de l'aranès a la Vall d'Aran i per a impulsar-ne la normalització.

Topònims oficials

3. Els topònims de la Vall d'Aran tenen com a forma oficial l'aranesa.

4. El Consell Executiu ha de proporcionar els mitjans que garanteixin l'ensenyament i l'ús de l'aranès als centres escolars de la Vall d'Aran.

Mitjans de comunicació

5. El Consell Executiu ha de prendre les mesures necessàries perquè l'aranès sigui emprat en els mitjans de comunicació social a la Vall d'Aran.

Reglamentació

6. Qualsevol reglamentació sobre ús lingüístic consegüent a aquesta Llei ha de tenir en compte l'ús de l'aranès a la Vall d'Aran.

Disposició addicional

Acords per a la normalització en àmbits no dependents de la Generalitat

La Generalitat ha de promoure, d'acord amb els òrgans competents, la normalització de l'ús del català en l'Administració perifèrica de l'Estat, en l'Administració de Justícia, en els registres, en les empreses públiques i en qualsevol altre àmbit administratiu no dependent de la Generalitat. Pel que fa a l'Administració de Justícia, s'ha de promoure així mateix l'establiment de les normes adequades en matèria lingüística en els processos que es resolen fora de Catalunya.

Disposicions transitòries

Terminis d'adaptació en l'àmbit administratiu

Primera. — En allò que afecta l'ús del català per l'Administració, el període d'adaptació dels serveis i els organismes al que estableix aquesta Llei no pot excedir dos anys en el cas de la Generalitat, de l'Administració local i d'altres entitats públiques dependents de la Generalitat. Quant a l'Administració de l'Estat a Catalunya, la Generalitat ha de promoure acords amb els òrgans competents per a fixar períodes d'adaptació similars.

Terminis per a l'adaptació de rètols

Segona. — 1. Tots els rètols indicadors a què fa referència l'article 12 i que no són escrits en català o ho són incorrectament han d'ésser escrits correctament en català en el termini màxim de dos anys. Això no obstant, en el cas de la toponímia urbana, al costat dels nous indicadors escrits en català, es poden conservar els indicadors antics si aquests tenen una llarga tradició o un disseny artístic.

Comunicació dels terminis de compliment

2. Les corporacions i les entitats afectades per aquesta disposició transitòria han d'informar l'organisme corresponent de la Generalitat dels terminis del seu compliment i d'atendre les instruccions que en rebin.

Ensenyament del català als centres de formació de professorat

Tercera. — 1. A fi que els professors coneguin les dues llengües oficials a Catalunya, mentre els centres de formació de professorat no hauran elaborat llurs

plans d'estudi, el Consell Executiu posarà els mitjans necessaris per a assegurar el coneixement suficient de la llengua catalana a tots els alumnes que hi cursin estudis.

Cursos de capacitació per als ensenyants

2. A partir de l'entrada en vigor d'aquesta Llei el Consell Executiu de la Generalitat organitzarà els cursos corresponents per als docents en actiu en tots els nivells per tal d'assegurar llur capacitació en llengua catalana.

Programació de TV i Ràdio

Quarta. — Mentre la Generalitat no disposarà dels mitjans de comunicació propis a què es refereix l'article 21, el Consell Executiu prendrà les mesures necessàries, incloent-hi, si s'escau, un règim de protecció específica dins les previsions pressupostàries, per a garantir l'existència almenys d'una programació de televisió i d'un centre emissor de radiodifusió que cobreixin tot el territori de Catalunya i que s'expressin normalment en català.

Consignacions pressupostàries

Cinquena. — Fins que no s'hauran assolit els objectius indicats en l'article 1, en els pressupostos públics de la Generalitat es faran les consignacions suficients per a dur a terme les actuacions i les funcions derivades de l'execució d'aquesta Llei.

Disposicions finals

Aplicació i desplegament

Primera. — S'autoritza el Consell Executiu de la Generalitat perquè faci l'aplicació i el desplegament reglamentari d'aquesta Llei.

Entrada en vigor

Segona. — Aquesta Llei entrarà en vigor l'endemà d'haver-se publicat en el *Diari Oficial de la Generalitat.*

Per tant, ordeno que tots els ciutadans als quals sigui d'aplicació aquesta Llei cooperin al seu compliment i que els Tribunals i Autoritats als quals pertoqui la facin complir.

Barcelona, 18 d'abril de 1983

JORDI PUJOL
President de la Generalitat de Catalunya

MAX CAHNER
Conseller de Cultura

4.2. Departament d'Ensenyament

DECRET 362/1983,

de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari

Des de la publicació del Reial Decret 2092/1978, de 23 de juny, que féu possible la incorporació de la llengua catalana als plans d'estudi dels diversos nivells de l'ensenyament no universitari de Catalunya, el Departament d'Ensenyament ha publicat diversos Decrets encaminats a aconseguir la normalització lingüística a Catalunya, com són els Decrets 142/1980, de 8 d'agost, 153/1980, de 12 de setembre, i 270/1982, de 5 d'agost, tots ells encaminats a la generalització de l'ensenyament del català i en català i, alhora, a crear les condicions que permetin de fer realitat el que disposa l'article tercer de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya en aquest respecte, aconseguir la igualtat plena entre les dues llengües oficials a Catalunya.

Promulgada suara la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, cal ajustar als seus preceptes i, singularment als seus articles del 14 al 20, les disposicions vigents fins ara; per tal de continuar i accelerar el procés d'extensió del coneixement i de l'ús del català que, essent la llengua pròpia de Ca-

talunya, ho ha de ser també de l'ensenyament i de l'Administració en els diferents nivells educatius i, a l'ensems, per aconseguir un nivell equiparable del domini de les dues llengües oficials a Catalunya per part de tota la seva població escolar.

A més, es tindrà en compte l'especial respecte i protecció que, segons s'estableix en l'esmentat precepte estatutari, mereix la parla aranesa.

Amb aquesta finalitat, prèvia consulta al Consell d'Ensenyament, a proposta del Conseller d'Ensenyament i d'acord amb el Consell Executiu,

DECRETO:

I. *Les llengües oficials a Catalunya com a matèria d'ensenyament*

Article primer. — 1. Les llengües catalana i castellana seran ensenyades obligatòriament en tots els nivells, modalitats i graus d'ensenyament no universitari en tots els centres públics o privats, d'acord amb els programes, orientacions i horaris establerts o que s'estableixin reglamentàriament a aquest efecte per a cada un dels graus, modalitats i nivells.

En els centres docents de la Vall d'Aran s'ensenyarà també l'aranès.

2. El coneixement de la llengua catalana que s'exigirà als alumnes que s'hagin incorporat tardanament al sistema educatiu a Catalunya haurà de tenir en compte aquesta circumstància i, per tant, s'adequarà al seu nivell d'aprenentatge.

3. Quedaran exempts de l'obligació d'acreditar el coneixement de la llengua catalana aquells alumnes que justifiquin llur residència temporal a Catalunya o aquells en els quals concorrin circumstàncies que el Departament d'Ensenyament estableixi per reglament.

Article segon. — 1. No es podrà expedir el certificat que doni dret a l'obtenció del títol de graduat escolar a cap alumne que, havent començat l'EGB després de la publicació de la Llei de Normalització Lingüística, no acrediti, en acabar-la, que té un coneixement suficient de les dues llengües oficials a Catalunya.

2. L'acreditament del coneixement del català no serà exigit a aquells alumnes als quals fa referència l'apartat 3 de l'article anterior.

Article tercer. — 1. Pel que fa als centres de nivell secundari, les llengües oficials seran ensenyades emprant els programes aprovats oficialment i amb l'extensió horària reglamentària.

2. L'acreditament del coneixement del català no serà exigit a aquells alumnes a què es refereix l'apartat 3 del l'article primer.

Article quart. — 1. Els alumnes espanyols procedents de centres situats fora del territori de Catalunya i que s'incorporin al sistema educatiu català en qualsevol dels nivells no universitaris hauran de fer l'aprenentatge de la llengua catalana, del qual en cap cas no estaran exempts.

2. Els alumnes estrangers que s'incorporin al sistema educatiu de Catalunya hauran d'adquirir el coneixement de les dues llengües oficials a Catalunya, sense que se'ls pugui declarar en cap cas exempts del seu aprenentatge.

3. El Departament d'Ensenyament fixarà els nivells de coneixements que han de ser assolits pels alumnes a què fan referència els paràgrafs anteriors. Aquests alumnes podran ser declarats exempts de les avaluacions corresponents, en els termes establerts al paràgraf tercer de l'article primer d'aquest Decret.

Article cinquè. — 1. En tots els cursos de formació permanent per a adults serà preceptiu l'ensenyament del català i del castellà.

2. En tots els centres i modalitats d'estudis especialitzats en els quals sigui preceptiu l'ensenyament de la llengua, s'hi introduiran les llengües oficials.

3. Si als plans d'estudis especialitzats dels centres dependents de la Generalitat, no s'hi inclou l'assignatura de llengua, els centres hauran d'oferir cursos de llengua catalana per als alumnes que en tinguin un coneixement insuficient.

4. El Departament d'Ensenyament regularà el que disposa aquest article.

II. *La llengua catalana com a llengua d'ensenyament*

Article sisè. — El català, llengua pròpia de Catalunya, és també la llengua pròpia de l'ensenyament.

Article setè. — 1. Els infants tindran dret a rebre l'ensenyament corresponent al Cicle Inicial d'EGB i, si s'escau, al període pre-escolar en la llengua que hagi estat la seva habitual fins al moment d'iniciar aquests estudis, respectant en tot cas el que disposa l'article primer.

2. Els pares, en matricular per primera vegada llurs fills en qualsevol centre, sigui públic o privat, podran instar que el nen rebi l'ensenyament en la llengua que li sigui habitual.

3. La llengua d'ensenyament no suposarà separar els alumnes en centres diferents per raons de llengua.

4. Per tal de possibilitar l'acolliment adequat als centres dels alumnes de nou ingrés i per a millor solució dels problemes que a nivell lingüístic es puguin donar a les escoles unitàries, el Departament d'Ensenyament destinarà preferentment a classes del Cicle Inicial i del Pre-escolar i a les escoles unitàries aquells professors que tinguin domini de les dues llengües.

5. Els centres programaran activitats tendents a millorar progressivament el coneixement per part de

l'alumne de la llengua que no li hagi estat habitual en començar els estudis.

Article vuitè. — Les classes de llengua catalana i les de la llengua castellana seran donades, respectivament, en català i en castellà, en tots els nivells, modalitats, graus i cursos de l'ensenyament no universitari.

Article novè. — Es farà una extensió progressiva de la llengua catalana com a llengua d'ensenyament a partir del Cicle Mitjà d'EGB, per tal d'aconseguir un coneixement de la llengua catalana i castellana ponderat i compensatori en el Cicle Superior i en els nivells d'ensenyament secundari. Reglamentàriament es determinaran les àrees o assignatures que s'han d'impartir en llengua catalana en els diferents nivells no universitaris.

Article desè. — 1. El Departament d'Ensenyament podrà adoptar aquelles mesures que cregui convenients per redistribuir el professorat entre els centres d'EGB i Pre-escolar amb la finalitat d'aconseguir que tots els centres disposin de professorat idoni que, en el seu conjunt, permeti assolir els objectius previstos en el present Decret.

2. El Departament d'Ensenyament continuarà organitzant cursos de català per al professorat de Pre-escolar i EGB i per al professorat d'ensenyament secundari i especialitzat, fins que s'asseguri el coneixement generalitzat del català a tots els nivells no universitaris. Es prendran igualment altres mesures amb la mateixa finalitat.

3. També s'organitzaran cursos d'aranès per al professorat que l'hagi d'ensenyar en els centres de la Vall d'Aran.

4. El Departament d'Ensenyament promocionarà, estimularà i fomentarà la utilització d'eines didàctiques que facilitin l'ensenyament del català i en català.

III. *Del català com a llengua de comunicació i cultura*

Article onzè. — 1. Els centres d'ensenyament no universitari de tot Catalunya han de fer de la llengua catalana un vehicle d'expressió normal en les seves activitats internes.

2. En les reunions i els actes de la vida del centre els assistents podran expressar-se en la llengua oficial que desitgin, sense que el seu ús pugui suposar cap mena de discriminació.

Article dotzè. — 1. En les activitats de projecció externa s'utilitzarà el català a fi de fer present la llengua catalana en totes les manifestacions culturals i públiques.

2. El Departament d'Ensenyament promocionarà activitats de caràcter cultural, a desenvolupar als centres públics, en els quals la llengua normalment emprada sigui la catalana.

3. L'aranès podrà ésser emprat també en les activitats internes dels centres de la Vall d'Aran.

IV. *El català, llengua oficial de l'Administració educativa a Catalunya*

Article tretzè. — El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'Administració educativa.

1. L'Administració educativa de Catalunya i els centres públics que en depenguin empraran normalment el català tant en les seves relacions mútues i internes com en les que mantinguin amb les Administracions territorial i local catalanes i amb les altres entitats públiques dependents de la Generalitat.

2. Les actuacions administratives de règim interior als centres com són actes, comunicats diversos, horaris, rètols indicatius de dependències, etc., es redactaran normalment en llengua catalana, i també podran fer-se en aranès si es tracta de centres de la Vall d'Aran.

3. La documentació que hagi de tenir efectes fora de la Comunitat Autònoma es farà en castellà i la que sigui sol·licitada per l'Administració central o perifèrica de l'Estat o per una altra Comunitat Autònoma, es redactarà en català o castellà, segons hagi estat sol·licitada.

4. Les actuacions administratives sol·licitades pel públic es faran en català, exceptuant-ne els casos en els quals els usuaris les demanin en castellà.

Qualsevol ciutadà es pot adreçar a l'Administració educativa de Catalunya usant la llengua oficial que lliurement esculli.

En els centres de la Vall d'Aran podran fer-se també en aranès.

5. Els avisos al públic que s'hagin d'inserir al tauler d'anuncis dels centres es faran normalment en llengua catalana.

En el cas de la Vall d'Aran, podran fer-se també en aranès.

Article catorzè. — Els documents administratius que els centres públics dependents de la Generalitat hagin de redactar en paper imprès, es faran utilitzant els models normalitzats aprovats en aquest respecte i portaran el nom del centre en català i el topònim del municipi en la seva forma oficial única, que és la catalana.

Els centres públics de la Vall d'Aran podran emprar també la denominació aranesa per al nom del centre.

Article quinzè. — 1. Per tal de garantir el que estableix l'article primer del present Decret, el Departament d'Ensenyament tindrà cura d'establir els mecanismes i les condicions que permetin d'assegurar el coneixement de les llengües castellana i catalana, per part del personal no docent de l'Administració educativa destinat als centres d'ensenyament o a les dependències administratives.

2. Amb aquesta finalitat haurà d'establir ensenyament gratuït de català per al personal no docent que el desconegui.

3. Amb el mateix fi, quan es tracti d'establir proves d'accés als llocs de treball corresponents a personal no docent, inclourà proves de coneixement de les dues llengües oficials a Catalunya.

4. Per tal d'assegurar que els ciutadans de la Vall d'Aran podran ésser atesos en aranès en els seus centres escolars, el Departament d'Ensenyament oferirà al personal no docent d'aquell terrtori ensenyament gratuït de l'aranès.

Disposicions transitòries

Primera. — El Departament d'Ensenyament donarà les instruccions necessàries perquè aquells centres que haguessin fet una opció lingüística predominantment castellana, d'acord amb el Decret 270/1982, puguin arribar més fàcilment a la situació prevista a l'article novè d'aquest Decret; introduint ja la llengua catalana com a llengua d'ensenyament d'algunes àrees o matèries, a partir del pròxim curs 1983-84.

Segona. — Les escoles que hagin fet una opció catalana, quant a la llengua d'ensenyament, hauran d'adoptar les mesures adients per tal d'assegurar un domini correcte de les dues llengües. L'Administració vetllarà pel seu compliment.

Disposicions finals

Primera. — S'autoritza el Conseller d'Ensenyament per dictar les disposicions que calguin per desplegar i executar el present Decret.

Segona. — Es deroga el Decret 270/1982, així com les seves disposicions complementàries, en tot el que s'oposi a aquest Decret.

Tercera. — Aquest Decret entrarà en vigor al començament del proper curs 1983-1984.

Barcelona, 30 d'agost de 1983.

Jordi Pujol
President de la Generalitat de Catalunya

Joan Guitart i Agell
Conseller d'Ensenyament

ORDRE

de 8 de setembre de 1983, per la qual es desplega el Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de normalització lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari

Regulat l'ús de la llengua catalana a l'àmbit d'ensenyament no universitari pel Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística, i d'acord amb el que estableix la disposició final primera de l'esmentat Decret,

ORDENO:

I. *Les llengües oficials a Catalunya com a matèria d'ensenyament*

Article primer. — L'ensenyament de la llengua catalana serà impartit d'acord amb els programes i orientacions establerts pel Departament d'Ensenyament i que es determinen per a l'Educació Pre-escolar i Cicle Inicial d'EGB, per l'Ordre d'11 de maig de 1982; per al Cicle Mitjà d'EGB per l'Ordre de 16 d'agost de 1982; i per a la 2a. etapa d'EGB i altres nivells per l'Ordre de 10 de setembre de 1980.

Article segon. — Els programes i orientacions de nivells educatius no universitaris establiran un tractament curricular i una dedicació horària que asseguri als alumnes un domini correcte i paritari de les dues llengües oficials a Catalunya.

Article tercer. — 1. Els alumnes amb residència temporal a Catalunya o aquells en els quals concorrin circumstàncies especials que el Departament d'Ensenyament estableixi reglamentàriament podran quedar exempts de l'avaluació de la matèria de Llengua Catalana. L'exempció serà sol·licitada a la Comissió Tècnica Reguladora d'Ensenyament del Català a través del director del centre pel procediment i en la forma establerts a l'Ordre de 10 de setembre de 1980.

2. Els alumnes incorporats tardanament al sistema educatiu a Catalunya podran quedar exempts de la constància en el seu expedient de la qualificació de llengua catalana en el primer curs de la seva incorporació. En cap cas, però, no quedaran exempts de l'aprenentatge i l'avaluació corresponent.

En els cursos successius s'ajustaran progressivament als Programes i Orientacions establerts.

Article quart. — La Direcció General d'Ensenyament Primari adoptarà les mesures necessàries per tal que els alumnes que iniciaren l'Educació General Bàsica després de la publicació del Decret 2092/1978, de 23 de juny, puguin acreditar els coneixements de les dues llengües oficials en acabar els estudis bàsics.

Article cinquè. — La llengua catalana en els cursos de Formació Permanent d'Adults s'impartirà seguint les orientacions que el Departament d'Ensenyament determini.

II. *La llengua catalana com a llengua d'ensenyament*

Article sisè. — 1. El català, com a llengua pròpia de l'ensenyament, serà emprat de manera progressiva

i generalitzada, a tots els nivells, graus i cursos de l'ensenyament no universitari, sens perjudici del que disposa l'article setè de la present Ordre.

2. A les àrees o assignatures que s'imparteixin en llengua catalana s'emprarà aquesta en totes les activitats orals i escrites: l'exposició del professor, el material didàctic o llibres de text, els exercicis de l'alumne i els d'avaluació.

II. A) *La llengua catalana com a llengua d'ensenyament a l'EGB*

Article setè. — 1. Per tal de garantir que els alumnes d'Educació Pre-escolar i Cicle Inicial puguin rebre l'ensenyament en la llengua que els sigui habitual, tal com estableix l'article setè, apartats 1 i 2, del Decret 362/1983, de 30 d'agost, els centres públics i privats tindran la documentació referida a la situació lingüística dels alumnes, que amb la resta de documents de formalització de matrícula s'adjuntarà a llurs registres personals.

2. El director del centre, un cop finalitzat el procés de matriculació, determinarà, conjuntament amb el Claustre de professors, les mesures organitzatives i didàctiques necessàries a fi de garantir el respecte als drets lingüístics dels alumnes i les presentarà al Consell de Direcció o al Consell de Centre per a la seva aprovació.

3. L'acta de la sessió extrordinària del Consell de Direcció o del Consell de Centre que aprovi el Pla a seguir serà tramesa a la Direcció General d'Ensenyament Primari en el termini de trenta dies de començat el curs.

4. El Departament d'Ensenyament destinarà preferentment a les classes de Cicle Inicial i de Pre-escolar, i a les escoles unitàries, professors que tinguin domini de les dues llengües oficials.

Article vuitè. — 1. Els alumnes que comencin l'EGB a partir de la data de publicació d'aquesta Ordre, en arribar al Cicle Mitjà, rebran en català l'àrea de Ciències Socials o la de Ciències Naturals. A la segona etapa rebran en català ambdues àrees.

2. A més de l'àrea escollida d'acord amb el que disposa l'apartat anterior, el Consell de Direcció o el Consell de Centre podrà establir altres àrees.

3. Als centres on abans de la publicació del Decret 362/1983, de 30 d'agost, els alumnes de segona etapa han rebut ensenyament en català en una o més àrees, continuaran emprant el català com a llengua d'ensenyament en aquestes àrees fins a l'acabament de llur ensenyament bàsic.

II. B) *La llengua catalana com a llengua d'ensenyament al Batxillerat i a la Formació Professional*

Article novè. — 1. A partir del curs 1983-1984, en els centres de Batxillerat i de COU, tots els alumnes de primer curs rebran l'ensenyament en català de dues assignatures entre les quatre següents: Ciències Naturals, Dibuix, Història i Matemàtiques.

2. A partir del curs 1983-84, en els centres de Formació Professional tots els alumnes de primer curs de primer grau rebran almenys l'ensenyament de dues assignatures en català, una de les quals haurà d'ésser de l'àrea de Ciències Aplicades o de l'àrea Formativa comuna —exceptuant d'aquestes les llengües— i una altra assignatura de l'àrea Tecnològico-pràctica.

El nombre total d'hores d'aquestes assignatures professades en català no podrà ser inferior a cinc.

3. L'elaboració i distribució d'horaris dels professors es farà atenent el que estableixen els apartats anteriors d'aquest article.

4. L'ús del català com a llengua d'ensenyament als

centres de Batxillerat i Formació Professional s'estendrà progressivament en els successius anys escolars als altres cursos i assignatures.

5. Les Direccions Generals de Batxillerat i d'Ensenyaments Professionals i Artístics establiran, respectivament, el procediment pel qual els directors dels centres docents comunicaran a l'inici del curs les assignatures que s'impartiran en llengua catalana.

III. *El català, llengua oficial de l'Administració educativa*

Article desè. — 1. El català, com a llengua pròpia de l'Administració, serà emprat de manera progressiva i generalitzada als centres docents públics en les seves actuacions administratives.

2. Els directors dels centres públics vetllaran perquè la llengua catalana esdevingui el vehicle d'expressió normal en les activitats internes i de projecció externa, tal com disposen els articles 13 i 14 del Decret 362/1983, de 30 d'agost.

IV. *De l'ensenyament i ús de l'aranès*

Article onzè. — 1. A la Vall d'Aran, l'ensenyament de l'aranès serà fet d'acord amb les normes, els programes i les orientacions establertes per l'Ordre de 29 de juliol de 1983.

2. Les actuacions administratives de règim interior del Centre també podran fer-se en aranès a l'àmbit territorial de la Vall d'Aran.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES

Primera. — Els centres als quals llurs propis recursos no els permetin d'atendre durant el present curs 1983-1984, en el primer ensenyament, el que s'estableix

a l'apartat segon de l'article setè d'aquesta Ordre, hauran de comunicar aquesta situació a la Direcció General d'Ensenyament Primari en el termini màxim de quinze dies després d'iniciar el curs escolar, a fi que es puguin prendre les mesures adients.

Segona. — Durant el curs escolar 1983-1984, els directors dels centres adscriuran preferentment a les classes de Pre-escolar i de primer curs d'EGB els professors que tinguin domini de les dues llengües oficials.

Tercera. — Els centres en què a l'empara de l'Ordre de 25 d'agost de 1982 no s'hagi impartit cap àrea en català a segona etapa d'EGB el curs 1982-1983, faran ús del català com a llengua d'ensenyament en les àrees de Ciències Socials i Ciències Naturals a partir del present curs escolar.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

Dins els objectius assenyalats al Decret 362/1983, de 30 d'agost, els centres docents podran portar a terme experiències. Les Direccions Generals del nivell corresponent, vetllaran pel seu desenvolupament.

DISPOSICIONS FINALS

Primera. — Queda derogat l'article quart de l'Ordre de 23 de setembre de 1980, que desenvolupa el Decret 153/1980, de 12 de setembre, sobre la incorporació de la llengua catalana com a matèria normativa en el Curs d'Orientació Universitària.

Segona. — Es deroga l'Ordre de 25 d'agost de 1982, que desenvolupa el Decret 270/1982, de 5 d'agost, sobre la normalització de les dues llengües oficials en el sistema d'ensenyament de Catalunya, en tot allò que contradigui aquesta Ordre o s'hi oposi.

Tercera. — S'autoritzen els Directors Generals del nivell corresponent perquè, dins les seves competèn-

cies, dictin les disposicions oportunes en ordre a l'execució i el desplegament de la present disposició.

Quarta. — La present Ordre entrarà en vigor l'endemà de la seva publicació al *Diari Oficial de la Generalitat* i serà d'aplicació a tots els centres docents d'ensenyament no universitari de Catalunya.

Barcelona, 8 de setembre de 1983.

JOAN GUITART I AGELL
Conseller d'Ensenyament

DECRET 576/1983

de 6 de desembre, pel qual es modifica la redacció de l'article 9è. del Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari.

Per tal de concretar convenientment l'abast i el contingut de l'article 9 del Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari, hom ha considerat escaient de modificar la redacció d'aquest article.

Així doncs, prèvia consulta al Consell d'Ensenyament i d'acord amb el Consell Executiu,

DECRETO:

Article únic. — Es modifica la redacció de l'article 9 del Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, que resta redactat de la següent manera:

«Article novè. — 1. Es farà una extensió progressiva de la llengua catalana com a llengua d'ensenyament a partir del Cicle Mitjà d'EGB, per tal d'aconseguir

un coneixement de la llengua catalana i castellana ponderat i compensatori en el Cicle Superior i en els nivells d'ensenyament secundari. Reglamentàriament, es determinaran les àrees o assignatures que s'han d'impartir en llengua catalana en els diferents nivells no universitaris.

2. Sens perjudici del que preveu la disposició transitòria segona d'aquest Decret, a més de la llengua castellana, s'haurà de professar, almenys, una altra assignatura o àrea en aquest idioma.»

Barcelona, 6 de desembre de 1983.

JORDI PUJOL
President de la Generalitat
de Catalunya

JOAN GUITART I AGELL
Conseller d'Ensenyament

ORDRE

de 6 de desembre de 1983, per la qual es modifica la redacció dels articles 8è. i 9è. de l'Ordre de 8 de setembre de 1983, que desplega el Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de Normalització Lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari

Per tal d'assegurar una adequada aplicació dels articles 8è. i 9è. de l'Ordre de 8 de setembre de 1983, per la qual es desplega el Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de Normalització Lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari, s'ha considerat la conveniència de modificar la redacció dels esmentats articles tot concretant-ne el seu abast i contingut.

En conseqüència, i amb aquesta finalitat,

ORDENO:

Article primer. — Es modifica la redacció del paràgraf segon de l'article 8è. de l'Ordre de 8 de setembre de 1983 per la qual es desplega el Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983 de Normalització Lingüística a Catalunya dins l'àmbit de l'en-

senyament no universitari, que resta redactat de la següent manera:

«Article vuitè. — 2. Els Consells de Direcció dels diferents centres, en els nivells a què fa referència l'apartat anterior, podran acordar el professament en llengua catalana d'altres àrees, a més de les àrees indicades a l'esmentat apartat, sens perjudici del que es disposa a l'article 9è. del Decret 362/1983, de 30 d'agost.»

Article segon. — Queda modificat així mateix el text del paràgraf quart de l'article novè de l'Ordre suara esmentada, que resta redactat en els termes següents:

«Article novè. — 4. En anys escolars successius, l'ús del català s'estendrà progressivament a altres cursos i assignatures, sens perjudici del que es disposa a l'article 9è. del Decret 362/1983, de 30 d'agost.»

Barcelona, 6 de desembre de 1984.

JOAN GUITART I AGELL
Conseller d'Ensenyament

4.3. Instrucció als directors i claustres de professors dels centres públics i privats sobre l'ús i l'ensenyament del i en català. Curs 1986-87

1. *La llengua catalana com a llengua de l'ensenyament*

1.1. El català com a llengua pròpia de l'ensenyament, serà emprat de manera progressiva i generalitzada a tots els nivells, graus i cursos.

1.2. A les àrees o assignatures que s'imparteixin en llengua catalana aquesta s'emprarà en totes les activitats orals i escrites: l'exposició del professor, el material didàctic, llibres de text, proves, etc.

1.3. Aquelles escoles on la llengua catalana encara no sigui utilitzada generalment en la docència, documentació interna i externa, rètols, Claustres, etc., el Consell Escolar del Centre haurà d'elaborar un *projecte de normalització lingüística* que tindrà cura especial de com es realitza l'aprenentatge del català als primers nivells de l'ensenyament, en el marc del projecte educatiu global.

2. *Nivells i àrees en català*

2.1. A Preescolar i Cicle Inicial els alumnes de parla catalana i aquells alumnes de llengua habitual castellana els pares dels quals ho desitgin han de rebre l'ensenyament en català.

Pel que fa a aquests darrers se suggereixen tres modalitats d'organització:

2.2. El curs vinent els alumnes de tercer i quart d'EGB hauran de fer, en llengua catalana, almenys una àrea (Naturals o Socials) en tots els centres de Catalunya. Convé que, per tal d'assegurar la normalització progressiva del català, el Consell Escolar o el Consell del Centre disposi que es facin una o més àrees a cinquè, i en els mateixos cursos de tercer i de quart s'intensifiquin al màxim el nombre d'àrees en català.

2.3. Al Cicle Superior s'han de fer en català obligatòriament, i com a mínim, les àrees de Ciències Socials i Ciències Naturals.

3. *La distribució del professorat*

3.1. L'assignació dels mestres als nivells o cursos, o la continuïtat d'aquest professorat en el seu mateix curs, s'haurà d'establir en atenció prioritària de la normalització lingüística del Centre. Per fer aquesta distribució a l'escola pública no es comptarà, d'entrada, amb els professors especialistes de català, nomenats amb aquesta finalitat especialistes, puix que la seva missió és substitutiva, i només té objecte quan *en el conjunt del Claustre* hi manca professorat amb titulació o domini oral del català.

3.2. Per tal que es garanteixi que siguin respectats els drets lingüístics dels alumnes de primer ensenyament, tots els Centres Públics i Privats adscriuran, als nivells de Preescolar i de Cicle Inicial, professors amb domini dels dos idiomes oficials a Catalunya sense menysteniment dels drets dels parvulistes definitius per concurs especials de Preescolar.

3.3. Les escoles que en el curs 1985-86 tinguin promoció d'alumnes de segon nivell d'EGB que han seguit el Programa d'Immersió hauran de preveure *necessàriament* que en el tercer curs d'EGB aquests alumnes

puguin seguir l'ensenyament en la llengua d'aprenentatge del Cicle Inicial.

a) *El Programa d'Immersió.* L'alumne es veu immers en un ambient catalanoparlant que li permet de començar l'EGB amb un coneixement remarcable de la llengua oral. Així, sense que en surti perjudicat el seu domini del castellà, pot iniciar l'aprenentatge de la lecto-escriptura en català.

b) L'establiment dins del Preescolar i del Cicle Inicial d'una doble línia: classes paral·leles, les unes en català, on hi assisteixen tots els alumnes catalanoparlants i els castellanoparlants que ho desitgin, i les altres en castellà. Aquesta modalitat, transitòria, obliga els mestres a una atenció especial a fi d'evitar possibles dificultats d'ordre sociològic dins d'un mateix nivell. Aquesta modalitat l'oferiran els centres en els quals no és possible l'aplicació del Programa d'Immersió a ambdues aules. En l'aula paral·lela on els aprenentatges es realitzen en llengua castellana caldrà fer una intensificació progressiva de l'ús oral i escrit del català segons el nivell.

c) El programa progressiu d'introducció i descobriment de la llengua. Aquesta modalitat requerirà una didàctica específica a fi que els alumnes assoleixin els mínims assenyalats a l'apartat 5.5.1 d'aquestes Instruccions.

El programa progressiu s'aplicarà, excepcionalment, en els centres on, a causa de la manca de professorat amb competència lingüística o d'altres situacions prou justificades, no sigui possible d'aplicar cap de les dues modalitats anteriors.

La Direcció General d'Ensenyament Primari, a través del Servei d'Ensenyament del Català, ajudarà i assessorarà les escoles en la maduració i realització de qualsevol modalitat escollida.

3.4. En el cas que per composició del Claustre, algun nivell o àrea que s'han de fer obligatòriament en

català no poguessin ser atesos degudament, el Director del Centre ho notificarà a l'Inspector de la zona abans del 15 de setembre d'enguany. Els Serveis Territorials determinaran els correctius permesos per la llei als Centres Públics dintre de les possibilitats existents.

4. *Aprenentatge de la llengua catalana i en llengua catalana*

4.1. L'ensenyament de la llengua catalana serà professat quatre hores per setmana en l'educació Preescolar i en el Cicle Inicial; en aquests cursos l'ensenyament de la llengua catalana es farà en sessions de durada més reduïda però més freqüents. Al Cicle Mitjà l'ensenyament de la llengua catalana es farà quatre hores a la setmana, de les quals una serà d'estructures comunes dins les 25 hores lectives setmanals establertes a l'horari escolar.

4.2. L'ensenyament i l'avaluació de la llengua catalana, és *obligatori* per a tots els alumnes d'EGB i de Preescolar.

4.3. El Servei d'Ensenyament del Català, amb la col·laboració de la Inspecció Tècnica, realitzarà un estudi profund de la composició lingüística del professorat de cada Col·legi Públic i, en funció d'aquesta, seran assignats o no els professors especialistes de català.

4.4. A fi de poder ser inclosos a la relació d'escoles a les quals s'assignaran un o més especialistes de català, convé que els Centres compleixin allò que es determina als apartats 3.1, 3.2, 3.3. A més han de tenir aprovat el Projecte de Normalització Lingüística a què es fa referència a l'apartat 1.3. Aquest Projecte de Normalització serà tramès a la Direcció General d'Ensenyament Primari per mitjà de la Inspecció Tècnica abans del 15 de juny.

5. *Objectius bàsics pel que fa al coneixement del català*

5.1. En acabar el Cicle Inicial tots els nens i nenes de Catalunya han de tenir una correcta comprensió i expressió oral del català. A més han d'haver aconseguit un nivell de comprensió i expressió escrita bàsic per tal que en finalitzar els estudis obligatoris tinguin domini paritari de les dues llengües oficials.

6. *Qui ha d'ensenyar la llengua catalana*

6.1. Han d'ensenyar català a la seva classe els professors amb domini oral d'aquesta llengua i/o titulats. Aquests professors, sempre que sigui necessari, es faran càrrec dels cursos immediats i paral·lels el tutor dels quals estigui incapacitat per a ensenyar català pel fet de no tenir-ne domini oral. S'entén per professor amb domini oral del català aquell que el tingui per llengua habitual i aquell que, no essent la llengua catalana la seva habitual, n'ha adquirit l'ús o té aprovada la llengua I del Reciclatge.

6.2. A segona etapa tenen prioritat per a ensenyar català aquells professors de la plantilla que són «Mestres de Català» o tenen una titulació equivalent.

6.3. En els cursos en què el professor tutor no tingui domini oral ni titulació, la classe del català serà professada:

a) *Pel professor-tutor titular del curs immediat* o paral·lel amb domini oral del català a primera etapa, i oral i escrit a segona etapa. En aquest cas el professor substituït ha de passar a fer alguna àrea o matèria als altres alumnes o a algun servei comú de l'escola.

b) *Pel professor especialista de català.* En aquest cas les hores vacants del professor tutor s'hauran d'aplicar a funcions relacionades amb la docència del seu nivell o amb l'estructuració del Centre, assignades pel Director, i *no a treballs individuals de cada professor.* És desitjable l'aplicació progressiva del que pre-

veu l'apartat 7.2. De cap manera no considerarà hora lliure aquella que fa l'especialista a la seva classe.

7. *Els professors especialistes de català als Centres Públics*

7.1. Als Centres Públics on hi hagi assignat un professor especialista de català, aquest, *en cap cas no podrà fer classe de llengua catalana a un nivell o curs adscrit a un professor capacitat o amb domini del català oral.*

L'assignació als cursos en els quals haurà de professar l'especialista de català es farà quan s'hagin assignat els professors tutors. I cal tenir en compte que *aquesta assignació s'ha de fer en funció prioritària de la normalització lingüística del Centre.* El Director és el responsable de l'òptima utilització dels recursos lingüístics del professorat.

7.2. El professor-tutor té la responsabilitat del seu curs fins i tot en les hores que estiguin cobertes per professors especialistes del seu nivell. Convé que durant les classes de català fetes per l'especialista el tutor es quedi a l'aula i treballi conjuntament amb l'especialista per tal de donar continuïtat a la tasca educativa, i vagi assumint les tasques d'ensenyament del català de tal manera que s'atengui a l'apartat 6.3 b).

7.3. El professor de català, adscrit com a especialista té els mateixos drets i els mateixos deures que la resta de professors d'EGB que integren el Claustre.

7.4. Els professors especialistes de català no dedicaran a la docència un nombre superior d'hores a les 24. En cap cas s'excedirà de 6 el nombre de cursos o nivells dels Cicles Inicial o Mitjà en els quals professin. Quan ensenyi només al Cicle Superior mai no farà classe a més de 8 cursos o nivells.

7.5. L'especialista de català, si pot disposar d'hores lectives no dedicades a l'ensenyament de la llengua, les emprarà a l'organització del Departament de Llengua Catalana. També podrà professar àrees en català o reforçar els cursos de Parvulari o de Cicle Inicial que apliquen un Programa d'Immersió.

8. *La llengua pròpia de l'administració educativa*

8.1. La llengua catalana ha de ser el vehicle d'expressió normal en els centres d'ensenyament tant en les activitats internes com a les de projecció externes.

8.2. Així mateix, els Directors dels Centres vetllaran perquè la llengua catalana sigui el vehicle d'expressió normal en les reunions del Claustre. En tot cas, i sense excepció, cada mestre es podrà expressar en la seva llengua habitual en les reunions del Claustre o similars.

8.3. El català serà emprat en totes les actuacions administratives de tots els Centres Públics i Privats, arxiu, qualificacions, informes interns, etc. i les comunicacions als pares han de ser en català o en els dos idiomes oficials.

9. *Mesures organitzatives en previsió de possibles reduccions d'aules*

Alguna escola que fa l'ensenyament del català als alumnes de Preescolar seguint el Programa d'Immersió, perquè un cert nombre de pares castellanoparlants exigeixen que els seus fills rebin l'ensenyament en castellà, ha hagut de continuar una línia de P-4 i P-5 on no se segueix la immersió. Si desapareixen els cursos paral·lels, aquestes escoles s'enfrontaran amb un problema didàctic greu puix que en un mateix grup haurien de matenir el Programa d'Immersió i, alhora, atendre el dret dels pares castellanoparlants que el refusen per als seus fills. És per això que en els casos —sempre excepcionals— on sorgeixi aquesta dificultat pedagògi-

ca se suggereix que els mestres de Preescolar optin per algunes de les següents solucions:

1. Prèvia nova consulta als pares, establir per a tots els alumnes la llengua catalana com a vehicular d'ensenyament.
2. Prendre les mesures organitzatives adients per mantenir l'ensenyament en una línia en català i l'altra en castellà, creant grups d'alumnes de 4 i 5 anys en la mateixa classe...

En tot cas, convé que els mestres amb responsabilitat a Preescolar i Cicle Inicial, i tot el Claustre, recordin que:

a) Les característiques pròpies del Programa d'Immersió no admeten la presència en una mateixa aula de dos grups lingüísticament diferenciats quant a la llengua vehicular d'ensenyament.

b) El Projecte de Normalització Lingüística del Centre que aplica el Programa d'Immersió no pot renunciar d'oferir als alumnes de P-4 (i òbviament als de nivells superiors) l'esmentat Programa d'Immersió.

c) Que tot mestre de Preescolar ha de tenir un perfecte domini de la llengua catalana.

Barcelona, maig de 1986.

La Directora General
SARA M. BLASI

Índex

INTRODUCCIÓ 7

1. EL SISTEMA EDUCATIU VERS LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA 11
   - 1.1. L'escola catalana 13
   - 1.2. La normalització lingüística a l'escola . 23
   - 1.3. Perspectiva històrica de la normativa . 39
   - 1.4. Aplicació de la normativa per cicles . . 51

2. LES ESCOLES EN EL PROCÉS DE NORMALITZACIÓ . 57
   - 2.1. La funció directora i del claustre de professors 59
   - 2.2. El projecte lingüístic de l'escola . . . 69
   - 2.3. La catalanització global de l'escola . . 79

3. FACTORS EXÒGENS A LA DINÀMICA ESCOLAR . . 85
   - 3.1. Condicionaments sociològics de la catalanització escolar 87
   - 3.2. Models de bilingüisme a Catalunya . . 95
   - 3.3. Algunes accions col·laterals de normalització 109

4. Annexos 121
   - 4.2. Normativa que la desenvolupa
     - — Decret 362/1983, de 30 d'agost . . 145
     - — Ordre de 8 de setembre de 1983 . . 154
     - — Decret 576/1983, de 6 de setembre . 161
     - — Ordre de 6 de desembre de 1983 . . 163
   - 4.3. Instruccions al Directors y Claustres de Professors 165

Col·lecció NADAL

Darrers títols publicats:

41. El nom de cada cosa. Llibre de l'educador, 3a. ed.
E. Capdevila, J. Matas, E. Teixidor
Un immens arxiu de material per facilitar a l'infant la formació humanista i religiosa que els temps reclamen. Es complementa amb EL NOM DE CADA COSA, LLIBRE DE L'INFANT, amb inspirats dibuixos de Francesc Salvà.

42. L'expressió: mitjà de desenvolupament, 4a. ed.
Carme i Maria Aymerich
Obra guardonada amb el premi «Antoni Balmanya» de 1966. A través de l'expressió, l'infant descobreix la seva personalitat.

43. ... I tindríem molts fills
Jacqueline Dana. Traducció de Johanna Givanel
Cal un tercer fill per assegurar un futur estable. Dotze dones parlen de la maternitat. Que els homes callin i escoltin, amb els seus ventres buits. Després ja en parlarem tots plegats.

44. Per un llenguatge expressiu del nen, 2a. ed.
Carme i Maria Aymerich
Nou recull d'experiències que serviran d'instrument de treball sobre la importància de la influència de l'entorn i les motivacions que els infants hi troben.

45. Carta a una mestra, 3a. ed.
Alumnes de Barbiana. Traducció de Miquel Martí
En aquest «llibre negre» de l'ensenyament hi ha la veu dels que no entren en les grans decisions; dels qui no compten a l'hora de legislar.

46. El mestre de Barbiana, 2a. ed.
Miquel Martí
Qui era el mestre de Barbiana? L'autor, testimoni personal d'aquella mena d'escola, presenta una biografia ideològica de Don Milani.

47. El joc, eina pedagògica a Catalunya, 2a. ed.
Maria de Borja. Pròleg de Marta Mata
Com s'ha utilitzat el joc pels grans mestres catalans, de Flos i Calcat a Pau Vila, de Ferrer i Guàrdia a Artur Martorell, de Rosa Sensat a Alexandre Galí.

48. La Universitat a trossos, 2a. ed.
Octavi Fullat
25 capítols que són vint-i-cinc pinzellades d'un vigorós impressionisme del què i el com de la Universitat.

49. Com explicar contes, 6a. ed.
Sara Cone Bryant. Traducció de R. Folch i Camarasa
Explicar contes és tot un art de gran valor pedagògic. Aquest llibre, que ja és un clàssic en el tema, és una considerable aportació a l'instrumental pràctic dels educadors; pares o mestres.

50. El noi que roba: lladre o malalt?
Jean-Pierre Lauzel. Traducció d'Eduard Feliu
Per què roba, el noi? És un vicióS mal educat o és un malalt? Les roberies de l'adolescent són una cruïlla en la qual convergeixen conflictes d'educació, de medicina, de sociologia, de psicologia, de psiquiatria, d'antropologia i de criminologia.

51. A tu, la seva mare
Jordi Vila-Abadal
Una mare ha escrit una carta als seus fills i els recrimina que no aixequin el vol i no es comencin a picar les veces. Vila-Abadal es fa advocat dels joves i posa les coses al seu lloc. No es tracta només d'una qüestió entre pares i fills. Hi intervé un tercer element que n'és el principal actor: és la societat de consum.

52. 600 jeroglífics.
600 recursos per aprendre català
Jordi Esteban i Calm
Original eina de treball pels mestres que ensenyen llengua a castellanoparlants. Aplec de jeroglífics que s'ofereixen acompanyats d'una guia sobre el mètode de resoldre'ls i una exposició de les diverses maneres d'aplicar-los a l'ensenyament de la llengua.

53. El català a través dels temps
Lluís López del Castillo
Recull d'articles que constitueix una eficaç i atractiva lliçó d'història que tant pot interessar el profà com l'iniciat.

54. Catalunya, escola i llengua
Joaquim Arenas i Sampera

Joaquim Arenas i Sampera

Nasqué a Mataró, el 1938, i ha exercit llargament de mestre i director en escoles actives. Juntament amb altres professors de català de la DEC, inicià les campanyes de català a l'escola, tot preparant camí per a la inclusió del català com a matèria d'estudi a tots els centres escolars des de la DEC d'Òmnium Cultural. És cap del Servei d'Ensenyament del Català del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, i membre de la Junta Permanent de Català, coordinador de la pàgina d'Ensenyament del diari "Avui", promotor i impulsor del Programa d'Immersió Lingüística a les escoles. És membre de la Societat Catalana de Pedagogia (IEC), des de la seva fundació.

Catalunya, escola i llengua

L'escola catalana ha de fer camí vers la seva plena identificació. La normalització lingüística és un dels factors cabdals per arribar-hi. Aquesta obra vol ser una aportació amb doble objectiu. Per una banda situar els fets en una circumstància concreta i donar sense vacil·lacions les pautes que semblen a l'autor les més apropiades per catalanitzar l'escola, tenint sempre com espill l'aspecte pedagògic i la normativa establerta on ha de reposar tot projecte escolar. Per l'altra, que pugui servir de fil conductor a tots els sectors escolars, pares, alumnes i mestres que es proposen normalitzar lingüísticament l'escola, que no és altra cosa sinó catalanitzar-la. *Catalunya, escola i llengua* intenta ser una guia per aconseguir aquest objectiu i oferir un instrument coherent que sigui d'utilitat.